

În cauza Lithgow și alții*

* Nota Grefei: Cauza poartă nr. 2/1984/74/112-118. Primele două cifre indică numărul de ordin în anul de introducere, ultimele două - locul său pe lista sesizărilor Curții de la origine și pe lista cererilor inițiale (pe rolul Comisiei) corespunzătoare.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, statuând în ședință plenară, potrivit articolului 50 din Regulamentul Curții, compusă din judecătorii:

R. Ryssdal, președinte,
W. Ganshof van der Meersch,
J. Cremona,
Thór Vilhjálmsson,
D. Bindschedler-Robert,
G. Lagergren,
F. Gölcüklü,
F. Matscher,
J. Pinheiro Farinha,
L. -E. Pettiti,
B. Walsh,
Sir Vincent Evans,
R. Macdonald,
C. Russo,
R. Bernhardt,
J. Gersing,
A. Spielmann,
precum și M.-A. Eissen, grefier, H. Petzold, grefier adjunct.

După ce a deliberat cu ușile închise la 28 iunie, 24-26 și 28 septembrie, 23 și 25 octombrie 1985, 27-30 mai și 24 iunie 1986,

Pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această ultimă dată:

PROCEDURA

1. Cauza a fost deferită Curții de către Comisia Europeană a Drepturilor Omului ("Comisia") la 18 mai 1984, în termenul de trei luni prevăzut de articole 32 § 1 și 47 (art. 32-1, art. 47) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale ("Convenția"). La originea cauzei se află următoarele șapte cereri îndreptate contra Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și introduse în fața Comisiei în perioada anilor 1977-1981, potrivit articolului 25 (art. 25), de următoarele persoane:

- nr. 9006/80: Sir William Lithgow;
- nr. 9262/81: Vosper Ltd. (în prezent Vosper PLC¹ - ("Vosper"));
- nr. 9263/81: English Electric Company, Ltd. ("English Electric") și Vickers Ltd. (în prezent Vickers PLC - "Vickers");
- nr. 9265/81: Banstonian Company - ("Banstonian") și Northern Shipbuilding & Industrial Holdings Ltd. ("Northern Shipbuilding");
- nr. 9266/81: Yarrow PLC (fosta Yarrow and Company Ltd. - "Yarrow"), Sir Eric Yarrow, M & G. Securities Ltd. și Monique Augustin-Normand;
- nr. 9313/81: Vickers;
- nr. 9405/81: Dowsett Securities Ltd. - ("Dowsett"), FFI (UK Finance) PLC (în prezent Investors in Industry PLC - "Investors") și Prudential Assurance Company Ltd. ("Prudential").

¹ PLC - Companie cu Răspundere Publică

Sir William Lithgow și Sir Eric Yarrow sunt cetățeni britanici, iar dna Augustin-Normand este cetățeană franceză; toți ceilalți reclamanți sunt companii constituite și înregistrate în Marea Britanie.

Expresia “reclamanți” desemnează în continuare toate persoanele enunțate supra, cu excepția dlui Sir Eric Yarrow, M & G Securities Ltd. și a dnei Augustin-Normand, cererile cărora au fost declarate de către Comisie ca fiind inadmisibile (a se vedea § 102 infra).

2. Sesizarea Curții de către Comisie a fost operată potrivit articolelor 44 și 48 (art. 44, art. 48) și potrivit declarației britanice de recunoaștere a jurisdicției obligatorii a Curții (articolul 46) (art. 46). Cererea are ca scop obținerea unei decizii asupra existenței încălcărilor articolelor 6 § 1, 13, 17 sau 18 (art. 6-1, art. 13, art. 17 sau art. 18) din Convenție sau a articolului 1 din Protocolul 1 (P1-1) (examineate separat sau combinat cu articolul 14 din Convenție) (art. 14+P1-1).

3. Ca răspuns la invitația prevăzută la articolul 33 § 3 litera d) din regulament, toți reclamanții și-au exprimat intenția de a participa la procedura pendinte în fața Curții, desemnându-și în vederea reprezentării consilierii legali, iar cu referire la cererea Vickers, fiind desemnat directorul comercial al companiei (articolul 30).

4. Camera din șapte judecători se compunea, în calitate de membri *ex officio*, din Sir Vincent Evans, judecător ales, de naționalitate britanică (articolul 43 din Convenție) (art. 43) și dl G. Wiarda, președintele Curții la acel moment (articolul 21 § 3 litera b) din regulament). La 22 mai 1984, acesta din urmă i-a desemnat prin tragere la sorti, în prezența grefierului, pe ceilalți cinci membri și anume dnii R. Ryssdal, Thór Vilhjálmsson, W. Ganshof van der Meersch, L. Liesch și E. García de Enterría (articolul 43 *in fine* din Convenție și articolul 21 § 4 din Regulament) (art. 43).

În aceeași zi, potrivit articolului 50 din regulament, Camera s-a desesizat cu efect imediat în favoarea Curții Plenare.

5. Președintele Curții, i-a consultat, prin intermediul grefierului, pe agentul guvernamental al Marii Britanii (“Guvernul”), pe delegatul Comisiei și pe reprezentanții legali ai reclamanților referitor la chestiunea necesității unei proceduri scrise (articolele 37 § 1 și 50 § 3 din regulament). Potrivit ordonanțelor astfel adoptate, grefa a primit următoarele documente:

- la 30 octombrie 1984, memoriul individual al dlui Sir William Lithgow;
- la 31 octombrie 1984, memoriul comun al reclamanților și memoriile individuale ale companiilor Vosper, English Electric Company și Vickers, Yarrow și Vickers;
- la 5 noiembrie 1984, memoriul Guvernului și memoriul individual al dlui Dowsett, Investors și Prudential;
- la 15 noiembrie 1984, memoriul individual al companiilor Banstonian și Northern Shipbuilding.

Prin scrisoarea din 15 ianuarie 1985, secretarul Comisiei a notificat că delegatul acesteia nu și-a exprimat dorința să răspundă în scris la aceste memorii.

6. La 18 decembrie 1984, președintele a fixat pentru 24 iunie 1985 data deschiderii procedurii orale după consultarea opiniei participanților prin intermediul grefierului.

7. La 30 mai 1985 Curtea (sub președinția dlui R. Ryssdal, care în aceeași zi l-a succedat pe dl G. Wiarda) a ținut o reuniune pregătitoare, în cadrul căreia a fost stabilită o listă de cereri și întrebări pe care într-un scurt timp grefierul le-a comunicat Guvernului, Comisiei și reclamanților.

8. Dezbaterile s-au desfășurat în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg, în perioada 24-26 iunie 1985.

S-au înfățișat:

- din partea Guvernului:

Dnii M. Eaton, consilier juridic al Ministerul Afacerilor Externe
și Commonwealth-lui, agent,
R. Alexander, Q. C.,
Dna R. Higgins, profesoară și avocat,
Dnii N. Bratza, avocat, consilieri,
H. Whitaker,
J. Keeling,
Dr. G. Davis,
J. Knox, Ministerul Comerțului și Industriei,
R. Gardiner, Law Officers' Department, consultați;

- din partea Comisiei:

Dl J. A. Frowein, delegat;

- din partea dlui Sir William Lithgow:

Dnii J. Macdonald, Q. C.,
N. Maryan-Green, avocat,
J. McNeill, avocat, consilieri,
D. Ross Macdonald, jurisconsult,
C. Hardcastle,
C. Gladstone,
D. Brock, Hardcastle & Co. Ltd., consultați;

- din partea Vosper:

Dnii A. Lester, Q. C.,
M. Mendelson, avocat,
D. Pannick, avocat, consilieri,
J. Howison, jurisconsult;

- din partea English Electric și Vickers:

Dl R. Southwell, Q. C.,
Dra M. Simmons, avocat,
Profesorul I. Delupis, Q.C., consilieri;

- din partea English Electric:

Dl M. Lester, director al afacerilor juridice, jurisconsult;

- din partea Vickers:

Dnii C. Foreman, director comercial, reprezentant legal,
N. Bevins, secretar general, consilier;

- din partea Banstonian și Northern Shipbuilding:

Dnii R. Graupner, juriconsult,
T. Edwards, Rea Brothers PLC, consultant;

- din partea Yarrow:

Profesorul F. Jacobs, Q. C., consilier,

Dnii A. Mallinson,
D. Rowe, juriconsulți;

- din partea Dowsett, Investors și Prudential:

Dnii A. Lester, Q. C.,
D. Pannick, avocat, consilier,
A. Foyle, juriconsult.

Curtea a audiat declarațiile și răspunsurile la întrebările sale, precum și la cele ale unor judecători, date de dl Alexander din partea Guvernului, de dl Frowein din partea Comisiei și de dnii J. Macdonald, A. Lester, Southwell, Graupner și de profesorul Jacobs din partea reclamanților.

Pe parcursul dezbaterilor, reclamanții și Guvernul au depus o serie de documente, incluzând și răspunsurile scrise la întrebările Curții (§ 7 supra).

ÎN FAPT

9. Reclamanților le-au fost naționalizate unele bunuri potrivit legii din 1977 cu privire la industriile aeronautice și navale (“legea din 1977”). Fără a contesta principiul naționalizării în sine, ei susțin că compensațiile pe care le-au primit erau vădit insuficiente și discriminatorii; reclamanții se pretind victime ale încălcărilor articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1) la Convenție examinat separat și combinat cu articolul 14 (art. 14+P1-1) din Convenție. De asemenea ei invocă articolul 6 (art. 6) și, într-un caz, articolul 13 (art. 13) din Convenție. Pretențiile invocate în fața Comisiei în temeiul articolelor 17 și 18 (art. 17, art. 18) din Convenție nu au fost repetate în fața Curții.

I. Dreptul pertinent

A. Evoluția legii din 1977

1. Proiectele de naționalizare

10. În manifestul său electoral din 8 februarie 1974, Partidul laburist a evidențiat că programul său politic includea naționalizarea industriilor aeronautice și navale din Marea Britanie. Acesta formulase deja declarații similare în anii 1971, 1972 și 1973.

La alegerile generale din 28 februarie 1974, laburiștii au câștigat în fața conservatorilor și au format guvernul, la acel moment neîntrunind majoritatea absolută în Camera Comunilor. La 31 iulie 1974, Ministrul industriei a anunțat că industria construcției și reparației navale va trece în gestiunea sectorului public și aplicarea prevederilor legislative privind salvagardarea bunurilor respective va avea efect din aceeași dată; propunerile detaliate ale Guvernului de naționalizare a industriilor precitate au fost expuse într-un document de reflectare din aceeași zi.

Următoarele alegeri generale, desfășurate la 10 octombrie 1974, i-au asigurat majoritatea absolută Partidului laburist. La 29 octombrie, discursul reginei la deschiderea sesiunii parlamentare a adus la cunoștință intenția Guvernului de a transfera sectorului public industria aerospațială, iar la 4 noiembrie în Camera Comunilor s-a făcut o declarație cu privire la clauzele de salvagardare a bunurilor astfel vizate. La 15 ianuarie 1975, Guvernul a publicat o notă consacrată planurilor sale de naționalizare a acestei industrii.

11. Discursul și nota precitate conțineau indicii cu privire la companiile ce urmau a fi naționalizate și afirmau că va fi plătită o “compensația echitabilă”, însă fără a preciza modalitățile despăgubirii. Ambele documente explicau considerentele politice, economice și sociale care motivau naționalizarea preconizată; în esență, Guvernul estima că naționalizarea va acorda industriilor vizate - care au primit din partea statului o asistență importantă și depindeau în mare măsură de comenzile publice - o asistență administrativă și economică mai eficientă și va permite, un lucru dorit, și anume, controlul mai adecvat asupra acestora din partea autorităților, precum și o mai mare transparență.

2. Procedurile parlamentare și evenimente ulterioare

12. La 17 martie 1975, Ministrul industriei a anunțat Camera Comunilor despre viitoarea introducere a unui proiect de lege cu privire la naționalizarea industriilor aeronautice și navale. Ministrul a indicat, pentru prima dată, baza în conformitate cu care va fi determinată compensația, și anume, valoarea titlurilor de valoare ale companiilor ce urmau a fi naționalizate: titlurile de valoare cotate la o bursă oficială vor fi evaluate la prețul mediu al acestora pe parcursul a șase luni care au precedat data de 28 februarie 1974, în ceea ce privește titlurile necotate, evaluarea acestora urma să fie determinată, prin acord sau prin arbitraj, precum ar fi fost cotate pe parcursul perioadei respective. În plus, ministrul a furnizat informații detaliate cu privire la clauzele de salvagardare.

13. Un asemenea proiect de lege a fost într-adevăr publicat, prin care se dispunea transferul titlurilor de valoare a patruzeci și trei de companii în proprietatea corporațiilor publice. Cu toate că proiectul trece în prima lectură la 30 aprilie 1975, acesta devine caduc la finele sesiunii parlamentare, din cauza lipsă de timp. Prin urmare, Guvernul a reexaminat condițiile de compensare propuse (inclusiv alegerea perioadei de referință) în lumina observațiilor prezentate, însă a decis să nu le modifice, în special, din cauza incertitudinii care a rezultat din numeroasele tranzacții operate în funcțiune de cele anunțate și din perspectiva unei naționalizări care denaturase cursul acțiunilor în timpul altor perioade de referință propuse.

14. Un al doilea proiect, similar în substanță celui dintâi, a fost introdus în noiembrie 1975. Acesta a provocat dezbateri îndelungate în Camera Comunilor, abordând astfel de chestiuni ca principiul și amploarea măsurii de naționalizare, precum și modalitățile compensației. În februarie 1976, însuși Guvernul a anunțat excluderea din conținutul proiectului a companiei Drypool Group Ltd.; această companie de construcție navală a devenit insolubilă după februarie 1974 și Guvernul a considerat ca fiind nejustificată plățirea unei valori depline a cotelor părți acționarilor acesteia pe parcursul perioadei de referință fixată pentru compensare.

După a treia lectură în Camera Comunilor la 29 iulie 1976, proiectul a fost transmis Camerei Lorzilor, în care, după dezbateri îndelungate, au fost operate diverse modificări inacceptabile pentru Guvern; de exemplu, au fost excluse anumite întreprinderi de reparație navală și de construcție a navelor de război și a fost introdusă o prevedere potrivit căreia Tribunalul Arbitral - instituit să determine compensația în absența unui acord - va fi competent să acorde o “compensație echitabilă”, dacă în opinia lui aceasta nu ar fi prevăzută de vreo formulă legală. Până la finele sesiunii parlamentare, divergențele de păreri dintre cele două Camere Parlamentare asupra amendamentelor nu au putut fi soluționate, astfel încât și cel de-al doilea proiect a devenit caduc.

15. Al treilea proiect, similar în substanță celui de-al doilea, a fost depus la Camera Comunilor la 26 noiembrie 1976. După ce proiectul până la 7 decembrie a trecut toate etapele procedurale, acesta a fost prezentat Camerei Lorzilor potrivit unei proceduri speciale care permitea eludarea consimțământului acestei camere. Primind sancționare regală, proiectul a intrat în vigoare la 17 martie 1977. Modalitățile compensației coincideau în mare parte cu cele prevăzute în primul proiect; aceleași modalități erau aplicate bunurilor ce urmau a fi naționalizate, sub rezerva excluderii companiei Drypool Group Ltd. și - urmare a unui amendament acceptat de Guvern în timpul examinării celui de al treilea proiect - a anumitor companii preocupate doar de reparația navală. În cele din urmă, legea din 1977 enumera treizeci și una de companii: patru de construcție aeronautică și celelalte de construcție navală, de mecanică navală sau de instruire în construcția navală.

16. Dezbaterile parlamentare s-au caracterizat pe toată durata lor de o opoziție concentrată, în special, pe caracterul pretins a fi inechitabil a modalităților de compensație. Criticele - identice în esență celor formulate de către reclamânți, toate retrase sau respinse după dezbateri - se refereau, *inter alia*, la utilizarea unei metode ipotetice de evaluare bursieră pentru titlurile de valoare necotate; la alegerea perioadei de referință de evaluare; la absența unei clauze referitoare la expansiunea companiilor în cauză sau la devalorizarea monetară după perioada de referință; la neincluderea în formula de compensație a oricărui echivalent al "primei pentru preluarea controlului" (a se vedea § 98 *infra*); și la faptul că evaluarea anumitor companii filiale naționalizate putea depinde de cotarea la bursă a acțiunilor companiilor fondatoare ale acestora.

La rândul lor, reprezentanții Guvernului afirmau că modalitățile răspundeau exigențelor echității. Aceștia susțineau, *inter alia*, că este justă evaluarea titlurilor de valoare la o dată anterioară posibilității afectării acestora de naționalizare; că performanțele viitoare ale unei companii concrete pot fi prevăzute în mod normal în perioada de referință și reflectate în prețul prezumat al acțiunilor; că era logic ca Guvernul, odată ce a acceptat riscul oricărei înrăutățiri, cu excepția falimentului, să beneficieze de orice ameliorări înregistrate în companii după sfârșitul perioadei de referință; că ar fi greșit a presupune existența unei corelații între valoarea cotelor părți și rata inflației; că alegerea perioadei de referință apăra acționarii de fluctuațiile ulterioare ale prețurilor pe piață; că modalitățile compensației oferite nu coincideau cu condițiile în care un vânzător ceda liber unui cumpărător controlul asupra unei companii, din cauza că nu era vorba despre o tranzacție consensuală ci despre un act de naționalizare pe cale legală; și, că se va ține cont de cotarea acțiunilor unei companii fondatoare doar în ipoteza în care activele filialei naționalizate constituiau o parte "semnificativă" din ansamblul consorțiului. Printre altele, Guvernul a recunoscut că reglementarea compensației necesită ceva timp, dar și-a exprimat intenția de a plăti sumele în acout cât de curând și complet posibil în decursul a șase luni de la transferarea companiilor în proprietate publică.

17. În mai 1979 - în timp ce negocierile asupra compensației erau în plină desfășurare (a se vedea §§ 33-35 *infra*) - au avut loc alte alegeri legislative, care au readus la conducere Partidul conservator. În lumina observațiilor prezentate, noul Guvern a reexaminat modalitățile compensației prevăzute de legea din 1977, însă a decis să nu le modifice. Noul Ministru al industriei a informat despre acest lucru Camera Comunilor la 7 august 1980 printr-un răspuns în scris, în următorii termeni:

"Suntem în cunoștință de cauză că anumiți foști proprietari, numeroși membri ai Camerei date precum și publicul consideră că modalitățile compensației impuse prin legea din 1977 au fost extrem de injuste față de unele companii și noi împărtășim această opinie. Am studiat orice posibilitate de reparare a nedreptății comise de către Guvernul precedent, dar spre marele nostru regret am ajuns la concluzia că modificarea legislației în mod retroactiv, în vederea stabilirii unor noi modalități de compensație, ar fi incorectă față de numeroasele persoane ce și-au vândut acțiunile în temeiul condițiilor anterioare".

De asemenea, noul Guvern a examinat, dar a respins, posibilitatea oricăror imediate denaționalizări ale anumitor companii transferate în proprietate publică.

B. Legea din 1977

18. Potrivit prevederilor articolelor 19 și 20 din legea din 1977, titlurile de valoare ale companiilor de construcție aeronautică și navală enumerate în anexele 1 și 2, precum și anumite active aparținând activităților acestora, trebuiau să fie transferate corporațiilor publice create prin lege, “British Aerospace” sau “British Shipbuilders”, la o dată ce urma a fi specificată de către Ministrul industriei (“ziua transferului”). Datele astfel fixate au fost 29 aprilie 1977 pentru companiile aerospațiale și 1 iulie 1977 pentru companiile de construcție navală.

Legea prevedea, printre altele, plata unei compensații foștilor acționari ale companiilor naționalizate, salvardarea bunurilor companiilor naționalizate, desemnarea reprezentanților acționarilor și crearea unui Tribunal Arbitral.

1. Compensația

19. Potrivit articolului 35 § 3, compensația ce urma a fi plătită ar constitui, în general, o sumă echivalentă “valorii de bază” a titlurilor de valoare naționalizate, cu excepția, dacă e cazul, a oricăror deduceri operate în temeiul articolului 39 (a se vedea §§ 23-24 *supra*). Pentru titlurile de valoare cotate la Bursa din Londra, “valoarea de bază” era, potrivit alineatului 1 din articolul 37, cursul mediu săptămânal al acestora în decursul a șase luni ce au precedat perioada de 1 septembrie 1973 și 28 februarie 1974 (“perioada de referință”, cea de a doua dată fiind ziua alegerilor generale amintite la alineatul 2 al § 10 *supra*). Pentru titlurile de valoare necotate emise anterior sfârșitului perioadei de referință, “valoarea de bază” era “astfel precum putea fi determinată de comun acord de ministru și reprezentantul acționarilor” (a se vedea § 28 *infra*), “sau, în lipsa unui astfel de acord, precum putea fi determinată de arbitraj potrivit prezentei legi, ca fiind valoarea pe care titlurile respective ar fi avut-o potrivit articolului 37 ... dacă ar fi fost cotate” la bursă în decursul perioadei de referință (alineatul 1 al articolului 38). “Valoarea de bază” a titlurilor de valoare necotate emise ulterior perioadei de referință corespundea, în principiu, cursului de emisie (alineatul 10 al articolului 38).

Printre motivele prezentate de Guvern la alegerea acestei perioade de referință au figurat următoarele: necesitatea evitării unei perioade în care valoarea acțiunilor a fost denaturată de perspectiva naționalizării; sub rezerva acesteia, necesitatea reținerii unei perioade cât de recentă posibilă; în cele din urmă, declinul general al acțiunilor începând cu cea de-a doua jumătate a anului 1972 și până la anunțarea, în martie 1975, a modalităților compensației, au determinat alegerea unei perioade de reflectare a situației medii a pieței bursiere pe durata acelor ani.

La determinarea “valorii de bază” a titlurilor de valoare necotate, Tribunalul Arbitral (a se vedea §§ 29-32 *infra*) trebuia să țină cont de “toate elementele pertinente”; dacă compania naționalizată era o filială a unei companii acțiunile căreia, în tot sau în parte, erau cotate la bursă și dacă activele sale “formau o parte importantă din afacerile consorțiului, din care făceau parte filiala și compania fondatoare”, cotarea la bursă a acțiunilor companiei fondatoare constituia unul dintre aceste elemente de referință (a se vedea §§ 3 și 6 ale articolului 38).

În cursul negocierilor, ministrul nu putea, în pofida unei anumite marje de apreciere, propune o compensație mai mare decât cea prevăzută de lege. Cu referire la Tribunalul Arbitral, acesta nu era legat în nici o măsură de suma propusă sau formulată la negocieri. La stabilirea compensației nu s-a ținut cont de subvențiile publice acordate companiilor naționalizate.

20. Potrivit articolului 36, compensația nu se plătea decât după fixarea “valorii de bază” a acțiunilor naționalizate și a sumei oricărei deduceri ce urma a fi operată potrivit articolului 39 (a se vedea §§ 23-24 *infra*). Cu toate acestea, s-a prevăzut că, în orice moment ulterior “zilei transferului”, “o astfel de sumă poate fi plătită cu titlu de compensație ... dacă este considerată de ministru ca fiind oportună ...”. Plățile în avans efectuate reclamantilor în situația dată nu au fost condiționate.

21. (a) Compensația trebuia să ia forma unei obligații de stat, denumită “titlu compensatoriu” (articolului 35 § 1). Dobânda urma să fie acumulată din “ziua transferului” (anexa 5). Rata unei astfel de dobânzi trebuia să fie determinată de Trezorerie, precum și de condițiile plății, răscumpărării, etc. (articolul 40).

(b) Compensația la primire nu era supusă impozitării, în timp ce dispunerea sau vinderea titlurilor respective era supusă unei taxe pe plus-valoare, calculate prin referință la prețul de achiziție de către acționar a acțiunilor naționalizate. Potrivit articolului 54 din legea despre finanțe din 1976, înlocuirea titlurilor compensatorii prin noi elemente de active economice acordă dreptul la o “degrevare”, măsură prin care s-ar fi amânat impozitarea până la realizarea acestor elemente noi sau a activelor care le-au succedat. O astfel de degrevare era posibilă doar în situația unei companii, și anume, atunci când întreprinderea naționalizată fusese sau o filială aflată în proprietatea companiei respective în proporție de cel puțin 75 %, sau o filială aflată în proprietatea absolută a consorțiului constituit din cel mult cinci companii; această măsură nu putea fi pretinsă de către o persoană fizică, indiferent de amploarea participării sale în această întreprindere. Aceste criterii vizau limitarea sferei degrevării la cazurile în care acțiunile companiei naționalizate constituiau pentru deținător un activ economic și nu o simplă investiție financiară.

2. Clauzele de salvagardare

22. În timpul dezbaterilor parlamentare cu privire la diversele proiecte de lege, reprezentanții Guvernului au declarat că companiile ce urmau a fi naționalizate vor continua să funcționeze în mod normal până în ziua transferului. Ceea ce de fapt au și continuat să facă toate companiile vizate de prezenta cauză.

Cu toate că companiile au rămas proprietate privată până în ziua transferului, legea din 1977 conținea un anumit număr de clauze de salvagardare destinate în general să împiedice, între finele perioadei de referință (28 februarie 1974) și această dată, întreprinderea din partea proprietarilor sau a conducerii a oricărei acțiuni incorecte susceptibile să lezeze sectorul public. Prevederile respective, repercusiunea esențială ale cărora este rezumată mai jos, nu se aplicau în situația în care acțiunea a fost aprobată de Ministrul industriei; o aprobare retroactivă era posibilă doar în anumite circumstanțe, în special, în legătură cu “tranzacțiile materiale” (a se vedea § 24 *infra*). Guvernul a garantat că clauzele de salvagardare nu se vor aplica pentru penalizarea măsurilor rezonabile întreprinse cu bună credință în cursul normal al afacerilor.

23. Deținătorii titlurilor de valoare în companiile naționalizate aveau dreptul la dividende și la dobânda acestora pentru toate perioadele până în ziua transferului. Cu toate acestea, în realitate legea a impus limitări în privința sumei dividendelor și a dobânzii plătite potrivit rezoluțiilor votate între finele perioadei de referință și “ziua transferului”: dacă rezoluția se situa între 28 februarie 1974 și “ziua salvagădării” (în general ziua de 17 martie 1975, fiind data declarării în Parlament în termeni generali a modalităților compensației și a clauzelor de salvagardare; a se vedea § 12 *supra*), suma oricăror plăți ce exceda plafonul permis, potrivit articolului 39, se deducea din compensația plătită pentru acțiuni potrivit articolului 35; dacă data rezoluției se situa după ziua salvagădării și înainte de ziua transferului, membrii consiliului de administrare ai companiei naționalizate purtau răspundere personală pentru orice abatere de acest gen în fața respectivei corporații publice (articolul 23). Pentru un

dividend, maximul admisibil era, în general, sau venitul net al companiei pentru perioada ce corespundea dividendului indicat sau suma celui mai recent dividend ordinar plătit anterior (oricare ar fi fost ultima); pentru dobândă, limita era fixată la minimumul necesar pentru a se evita încălcarea obligațiilor sau realizarea dobânzii pentru suma subsecventă. Pe parcursul dezbaterilor parlamentare, Guvernul a garantat că vor fi autorizate plăți superioare dacă acestea vor fi justificate de circumstanțe.

24. British Aerospace și British Shipbuilders erau apărute împotriva eventualelor pierderi rezultate din tranzacții “materiale” și “oneroase” operate de către o companie naționalizată între finele perioadei de referință și ziua transferului. În general, prin adjectivul “materială” se desemna tranzacția - de exemplu cea a unui dividend special - care includea direct sau indirect transferul activelor unei companii acționarilor săi, iar prin cel de “oneroasă” - tranzacția ce nu era obișnuită sau rezonabilă și antrena, într-un mod previzibil, pierderi pentru companie (articolele 30 și 31). Dacă tranzacția s-a petrecut între 28 februarie 1974 și data salvărdării - sau în anumite cazuri “data inițială” (data de 31 iulie 1974 pentru industria de construcție navală sau de 4 noiembrie 1974 pentru industria aeronautică) - pierderea netă provocată de aceasta respectivei corporații publice trebuia, potrivit articolului 39, să fie dedusă din compensația plătită acționarilor potrivit articolului 35; dacă tranzacția s-a petrecut ulterior datei salvărdării sau a datei inițiale și anterior zilei transferului, corporația menționată putea sesiza Tribunalul Arbitral (a se vedea §§ 29-32 *infra*) în vederea recuperării de la consiliul de administrare sau de la părțile interesate în tranzacție suma prejudiciului suportat, iar în cazul “tranzacției oneroase”, pentru a o anula (articolele 30 și 31).

25. Printre altele, exista o interdicție generală de a transfera anumite active ale companiei naționalizate, împreună cu facultatea respectivei corporații publice de a cita în Tribunalul Arbitral membrii consiliului de administrare sau părțile interesate în repararea prejudiciului rezultat din tranzacție (articolul 28). Dacă transferul s-a efectuat ulterior datei inițiale, corporația publică putea recupera activele sau prin achiziționare de companii noi, sau prin nemijlocită achiziționare de active (articolele 26 și 29).

26. Ministrul putea, în anumite circumstanțe (în special precum falimentul), radia compania de pe lista companiilor ce urmau a fi naționalizate (articolul 27).

27. Chestiunile cu privire la suma ce urma a fi dedusă din compensație potrivit articolul 39 trebuiau să fie reglementate prin acordul încheiat între ministru și reprezentantul acționarilor (a se vedea § 28 *infra*) sau, în absența acestuia, prin decizia Tribunalului Arbitral. De asemenea, cel din urmă dispunea de o competență de a examina și alte diferite probleme apărute în legătură cu clauzele de salvărdare.

3. Reprezentantul acționarilor

28. Potrivit articolului 41 § 1 din legea din 1977 pentru fiecare companie naționalizată trebuia să fie desemnat câte un reprezentant al acționarilor “în vederea reprezentării intereselor deținătorilor titlurilor de valoare ale companiei în legătură cu determinarea valorii de bază a acestor titluri”. Desemnat de către deținătorii titlurilor de valoare în cadrul unei reuniuni desfășurate în decursul termenului prescris, iar în caz contrar de către ministru, el putea fi revocat printr-o rezoluție votată de adunarea deținătorilor titlurilor de valoare (anexa 6). Remunerarea și cheltuielile acestuia erau puse în sarcina ministrului.

Rațiunea existenței instituției reprezentantului acționarilor se fundamenta pe ideea necesității conferirii unui delegat al foștilor proprietari, care le-ar reprezenta interesele colective, sarcina exclusivă de a purta în numele lor negocierile și procedurile arbitrale, în scopul evitării unei paralizii a acestora, generată de o abundență de cereri individuale. În consecință, cu toate că

acționarii individual beneficiau de anumite drepturi la vot în cadrul întrunirilor acestora, ei nu participau direct la negocierile cu privire la compensație.

Potrivit celor relatate de Sir William Lithgow, reprezentantul nu era obligat să obțină acordul acționarilor înainte de a accepta o ofertă de compensație în cadrul negocierilor, nici să sesizeze Tribunalul Arbitral la solicitarea acestora; astfel potrivit reclamantului, în practică un acționar nu dispunea de nici un mijloc ce ar fi asigurat conformarea reprezentantului dorințelor sale, sub rezerva posibilității revocării acestuia menționate *supra*. Potrivit Guvernului, acționarii dispuneau în fața instanțelor judecătorești naționale de recursul împotriva reprezentantului pentru neconformarea acestuia obligațiilor sale potrivit legii din 1977 sau, potrivit obligațiilor sale de common law, în calitate de mandatar. El mai susține că reprezentantul nu putea refuza angajarea unei proceduri arbitrale solicitate de către acționari sau, eventual, de un număr majoritar al acestora, și că, în practică, reprezentantul nu încheia un acord cu privire la suma compensației fără acordul prealabil al acestora.

4. Tribunalul Arbitral

29. Articolul 42 din legea din 1977 institua un Tribunal Arbitral al industriilor aeronautice și navale. Pentru examinarea unei cauze, Tribunalul trebuia să se constituie dintr-un președinte jurist (desemnat de Lordul Cancelar (Lord Chancellor) sau, în cazul litigiilor scoțiene, de Președintele Curții Sesiunilor (Court of Session), și alți doi membri (desemnați de ministru după consultarea în prealabil a reprezentanților acționarilor), unul dintre aceștia având experiență în domeniul afacerilor, iar celălalt în domeniul finanțelor.

Criteriile pentru selectarea membrilor Tribunalului - cu referire la reputația, experiența și absența oricărei legături dintre aceștia și companiile naționalizate - erau elaborate cu consultarea reprezentanților acționarilor, care în același timp erau invitați să propună candidaturi.

Fiecare membru al Tribunalului trebuia să rămâne în funcție “pe parcursul perioadei fixate la momentul desemnării sale”. Autoritatea care l-a desemnat putea declara postul vacant “pe motivul incapacității acestuia de a-și onora obligațiile”, însă potrivit articolului 8 § 1 al unei legi din 1971 (Tribunals and Inquiries Act), această prerogativă putea fi exercitată doar cu acordul Lordului Cancelar (Lord Chancellor) sau al Președintelui Curții Sesiunilor (Court of Session). Alte dispoziții se refereau la demisionare, la postul vacant în caz de faliment sau de înlocuire în caz de boală.

30. Competența Tribunalului se limita la chestiunile enumerate în legea din 1977; acestea includeau diferite pretenții și chestiuni referitoare la clauzele de salvagardare și, în contextul compensației, determinarea “valorii de bază” vizată la articolul 38 § 1 și la sumele ce urmau a fi deduse potrivit articolului 39 (a se vedea §§ 19 și 23-24 *supra*). La aprecierea “valorii de bază”, Tribunalul putea asculta argumentele părților cu privire la importanța acordată oricărui element pertinent, însă nu și asupra caracterului neechitabil al formulei legale, de care acesta era legat.

Competența referitoare la “valoarea de bază” și la deduceri se institua doar “în lipsa acordului” dintre ministru și reprezentantul acționarilor, sub rezerva că cel din urmă, în orice moment ce urma zilei transferului, era liber să defere chestiunea compensării Tribunalului. Potrivit Guvernului, contrazis de Sir William Lithgow, nici o prevedere legală nu-i interzicea unui acționar să se adreseze Tribunalului atât timp cât în cadrul negocierilor nu s-a ajuns la un numitor comun. Prin urmare, acesta nu putea sesiza Tribunalul chiar dacă considera că suma stabilită potrivit formulei legale era prea mică.

31. Procedura în fața Tribunalului era reglementată de două regulamente din 1977, Aircraft and Shipbuilding Industries Arbitration Tribunal Rules și Aircraft and Shipbuilding Industries Arbitration Tribunal (în cadrul procedurilor scoțiene), adoptate respectiv de Lordul Cancelar și de Lordul Advocate. Aceste instrumente legale prevedeau proceduri similare celor ale unei instanțe judecătorești; în particular, audierile în principiu se desfășurau în ședință publică.

32. Împotriva deciziilor Tribunalului, un apel pe orice chestiune de drept, însă nu și în privința cuantumului compensației, se înainta la Curtea de Apel (Court of Appeal) în Anglia sau la Curtea Sesiunilor (Court of Session) în Scoția (anexa 7). Mai mult ca atât, reprezentantul acționarilor putea, potrivit Guvernului, să invite o instanță judecătorească să examineze dacă ministrul, la formularea ofertei sale de compensație, n-a comis o eroare de drept prin interpretarea sau aplicarea greșită a legii din 1977.

C. Procedura de punere în aplicare a legii din 1977

33. De la adoptarea legii din 1977, Dnii Whinney Murray & Co., o firmă notorie de contabili-experti desemnată de Guvern în vederea consultării acestuia în procedurile de compensație, a început evaluarea companiilor vizate prin eliberarea unui chestionar pentru fiecare dintre acestea. Potrivit Guvernului, obținerea unei cooperări din partea companiilor sau a acționarilor acestora la o dată mai recentă a fost imposibilă din cauza incertitudinii când și sub ce formă va fi adoptat acest text extrem de controversat.

34. Pentru acțiunile companiilor naționalizate cotate la bursă, compensația convenită anterior a fost plătită la 1 iulie 1977, ziua transferului acestora. Cu referire la celelalte acțiuni, necotate, Dnii Whinney Murray & Co. au furnizat Ministerului Industriei evaluările preliminare în ianuarie 1978 pentru majoritatea companiilor, iar aprilie 1978 pentru companiile rămase, în vederea calculării acconturilor plătite pe parcursul acestor luni.

La diverse date cuprinse între decembrie 1977 și mai 1978, contabilii au furnizat ministerului rapoarte de evaluare completă, informația faptică conținută de acestea fiind comunicată, pentru eventuale comentarii, companiei vizate și reprezentantului acționarilor (a se vedea § 28 *supra*). Ministerul și reprezentanții au făcut schimb de memorii la diferite date cuprinse între martie și octombrie 1978, după care au urmat negocierile. Noi plăți în accont au fost anunțate în iulie și noiembrie 1978 și, în unele cazuri, în 1979.

35. Între iulie 1978 și 7 august 1980 (data anunțării, de către noul Guvern, a deciziei sale de a nu modifica modalitățile compensației, a se vedea § 17 *supra*) au fost încheiate diferite acorduri, însă nici unul dintre acestea nu viza companiile naționalizate în speță, cu excepția companiei Kincaid (a se vedea §§ 40-45 *infra*). La puțin timp după anunțarea declarației amintite *supra*, Secretarul de Stat (Minister of State) indica, în cadrul unor reuniuni cu reprezentanții acționarilor, că în limitele formulei legale Ministerul Industriei va autoriza reglementarea cauzelor rămase pentru sume puțin superioare ofertelor deja prezentate în timpul negocierilor. Pentru alte companii vizate în speță astfel de acorduri au fost încheiate la finele anului 1980.

36. În cadrul negocierilor cu privire la compensație Ministerul Industriei și consilierii acestuia utilizau următoarele patru metode în vederea atingerii unei cotați bursiere ipotetice a acțiunilor necotate.

(a) Pentru majoritatea companiilor rentabile a fost aplicată evaluarea pe venit. Această metodă, a fost aplicată tuturor cauzelor cu care a fost sesizată Curtea cu excepția Vosper Thornycroft și Yarrow Shipbuilders (a se vedea §§ 46-53 și 70-75 *infra*); ea consta în considerarea veniturilor obținute și așteptate ale companiei, subsecvente impozitării (în perioada de referință), precum și aplicarea față de acestea a unui multiplicator adecvat (rata de capitalizare bursieră a veniturilor) apreciat în raport cu companiile cotate la bursă. Din

considerentul că cotările la bursă nu depind în exclusivitate de venituri, contabilii Guvernului la pregătirea evaluărilor sale reexaminau, în caz de necesitate, în lumina activelor cu acoperire bancară și a dividendelor la acțiuni, cifra obținută prin metoda menționată supra.

(b) În situația în care compania naționalizată era o filială activitățile căreia constituiau o parte substanțială din afacerile unei companii, acțiunile căreia în tot sau în parte erau cotate la bursă, potrivit articolului 38 § 6 din legea din 1977, se aplica o metodă de evaluare referitoare la compania fondatoare (a se vedea § 19 supra). Această metodă, ce consta în deducerea din capitalul mediu al companiei fondatoare pentru perioada de referință a evaluării pecuniare a elementelor ne-transferate ale grupului, sau distribuirea proporțională a capitalului în conformitate cu beneficiile grupului obținute de pe urma elementelor transferate și ne-transferate, a fost utilizată în cazurile Vosper Thornycroft și Yarrow Shipbuilders.

(c) În anumite cazuri, în care compania naționalizată nu obținea venituri, se proceda la o metodă de evaluare bazată pe active, fundamentată pe ipoteza vinderii pe piața liberă a activelor pe parcursul perioadei de referință.

(d) O altă companie ne-rentabilă a fost evaluată prin utilizarea metodei legate de capitalul social, și anume de scontarea valorii nominale ale capitalului acțiunilor emise.

II. Naționalizările la originea prezentelor proceduri

A. Introducere

37. Prezentele proceduri sunt rezultatul naționalizării, în temeiul legii din 1977, a șapte companii descrise mai jos. Cu excepția acțiunilor privilegiate ale companiei Kincaid (a se vedea § 40 *infra*), nici o acțiune ale companiilor vizate nu era cotate la Bursa de la Londra, astfel încât, sub acea rezervă, compensația trebuie să se facă în baza unei cotări ipotetice la bursă (a se vedea § 19 *supra*).

38. Descrierile acestor șapte companii includ precizări vizavi de veniturile și activele, care, sub rezerva unei alte prevederi, sunt provenite din bilanțurile contabile ale companiei. Veniturile pre-impozitate au fost indicate din considerentul că Curtea nu deține cifrele post-impozitare în fiecare caz. Cifrele pentru activele nete nu includ sumele relatate la impozitarea amânată și din acest considerent se disting de cifrele ce apar în raportul Comisiei. Referințele la lichidități sau quasi-lichidități sunt în sume brute, făcând abstracție de orice creanțe în acest sens.

39. De asemenea, mai jos se face referință la diverse evaluări, comunicate de către reclamanții Comisiei iar apoi Curții, cu privire la valoarea bunurilor lor naționalizate. În general, acest material nu a fost contestat sau comentat de către Guvern. Astfel, s-a procedat nu din considerentul că Guvernul l-ar fi acceptat ca fiind corect, ci deoarece a considerat inoportună referința, din moment ce evaluările nu reflectau formula legală, care după părerea lor era compatibilă cu exigențele Convenției.

B. Cauza Kincaid

1. Compania naționalizată

40. La 1 iulie 1977 au fost transferate în British Shipbuilders acțiunile privilegiate și ordinare John G. Kincaid & Company Ltd. "Kincaid"), care fabrica la Greenock motoare diesel pentru marină. Acțiunile privilegiate erau cotate la bursă și nu motivau, în speță, înaintarea vreunei pretenții legate de compensație. Sir William Lithgow, care este constructor naval (armator) de

meserie și unicul acționar majoritar al companiei, deținea 186 320 - puțin mai mult de 28 % - din 662 500 acțiuni ordinare emise.

41. (a) Veniturile pre-impozitate ale lui Kincaid pentru următorii ani, finisându-se la 31 decembrie, erau:

1971 - 860 000 £
1972 - 595 000 £
1973 - 387 000 £
1974 - 1 258 000 £
1975 - 1 740 000 £
1976 - 1 356 000 £.

În prima jumătate a anului până la 30 iunie 1977, veniturile înainte de impozitare erau, potrivit raportului Comisiei, aproximativ de 700 000 £.

Kincaid nu primea comenzi publice și nu avea nevoie de subvenții speciale din partea Guvernului.

Din 1974 până la ziua transferului, o sumă totală de 513 000 £ cu titlu de dividende au fost plătite pentru acțiunile ordinare; potrivit lui Sir William Lithgow, limitele impuse dividendelor de către Guvern au avut ca efect sporirea fondurilor companiei în perioada cuprinsă între perioada de referință și ziua transferului la o sumă de 1 953 000 £

(b) Activele nete Kincaid se ridicau la:

31 decembrie 1972 la 3 679 530 £
31 decembrie 1973 la 3 723 528 £
30 iunie 1977 la 5 988 096 £.

Sir William Lithgow a declarat în fața Curții că Kincaid dispunea la 30 iunie 1977 de un efectiv în bani lichizi de 5 058 000 £.

42. Cu toate acestea, Sir William Lithgow a indicat că în perioada de referință Kincaid avea active nete în valoare de aproximativ 9 500 000 £ și a prezentat o evaluare, elaborată după procedurile în fața Comisiei, potrivit căreia valoarea companiei la 28 februarie 1974, calculată în conformitate cu legea din 1977 în baza unei ipotetice cote bursiere, se situa între 8 750 000 £ și 10 250 000 £. Acesta, în continuare, a estimat că activele nete ale acționarilor ordinari la ziua transferului valorau cel puțin £ 18 000 000. Toate aceste cifre țineau cont de reevaluările localurilor și echipamentelor companiei, efectuate de către o firmă de experți, dând cifre net superioare sumelor ce apăreau în bilanț. Potrivit lui Sir William Lithgow efectivul lichid la 30 iunie 1977 depășea necesitățile companiei Kincaid.

2. Negocierile compensației

43. Prezentat Ministerului Industriei în februarie 1978, raportul de evaluare al Dlor Whinney Murray & Co. vizavi de compania Kincaid sugera o cifră variind între 3 000 000 £ și 3 300 000 £; el a fost prezentat; el se întemeia pe venituri (a se vedea litera (a) al § 36 *supra*). Raportul nu a ținut cont de reevaluarea activelor imobiliare, operată după perioada de referință. După ce în august 1978 ministerul și reprezentantul acționarilor au făcut schimb de memorii, au început negocierile oficiale. Ministerul a propus 2 750 000 £, iar reprezentantul pretindea 5 500 000 £. Discuțiile subsecvente purtate îndeosebi în legătură cu întrebarea dacă s-ar fi aplicat un tratament contabil diferit în situația în care acțiunile ordinare Kincaid erau cotate la bursă. În februarie 1979 divergențele dintre părți s-au redus (3 500 000 £ fiind acordate de Minister și 4 700 000 £ pretinse de către reprezentant) și în urma unei noi

negocieri, s-a ajuns la un acord comun, încheiat sub rezerva aprobării din partea foștilor acționari, asupra unei cifre de 3 809 375 £.

44. După ce reprezentantul acționarilor a recomandat acceptarea acestei sume, la 21 noiembrie 1979 s-a desfășurat o întrunire a acționarilor în vederea examinării unei rezoluții de acceptare a acordului. Sir William Lithgow și alți opt acționari au fost prezenți, dar el s-a abținut să voteze, pe motiv că informația disponibilă cu privire la acord era insuficientă și că suma prezentată nu reprezenta valoarea companiei Kincaid pe parcursul perioadei de referință sau la ziua transferului. Toate voturile exprimate au fost favorabile și rezoluția a fost adoptată. Reprezentantul acționarilor a ratificat acordul în ziua următoare, iar la 4 decembrie 1979 British Shipbuilders a adresat un aviz tuturor foștilor acționari, informându-i asupra compensației convenite.

45. Plățile compensațiilor referitoare la acțiunile ordinare ale companiei Kincaid s-au efectuat după cum urmează:

- în ianuarie 1978, un prim acout (articolul 36 § 6 din legea din 1977; a se vedea § 20 *supra*) de 1 450 000 £;
- în noiembrie 1978, un al doilea acout de 800 000 £;
- puțin mai târziu după încheierea acordului în noiembrie 1979, soldul final de 1 559 375 £.

Toate aceste plăți au fost efectuate prin emisia în 1981 a 9 $\frac{3}{4}$ % bonuri trezorerale, cu un venit de 10 % pe an, compensația *per totalum* primită de Sir William Lithgow pentru acțiunile sale ordinare a fost de 1 071 340 £. El a declarat că a plătit din suma respectivă, cheltuită de acesta pentru procurarea de active, un impozit pe venit de 207 752 £.

C. Cauza Vosper Thornycroft

1. Compania naționalizată

46. La 1 iulie 1976 au fost transferate în British Shipbuilders acțiunile Vosper Thornycroft (UK) Ltd. și Vosper Shiprepairers Ltd. (în continuare ambele desemnate sub denumirea de "Vosper Thornycroft"), care erau în special antrenate în construcția navală și, de asemenea, administrau o afacere în reparația navală. Aceste două companii erau filiale 100 % a companiei Vosper, activele cărora formau o parte importantă din afacerea celei din urmă. Cu toate că, acțiunile Vosper erau cotate la bursă, compania constituia o filială, controlată strict de o companie privată ne-cotată, David Brown Holdings Ltd.

Între 1974 și 1977, grupul Vosper a suferit diverse modificări de structură. Pe scurt, activele sale comerciale, până atunci administrate îndeosebi de o filială, au fost mai întâi transferate companiei fondatoare, iar apoi, la 15 martie 1977, transferate înapoi la două filiale, dintre care una - Vosper Thornycroft (UK) Ltd. - se ocupa de construcție navală, iar cea de-a doua - Vosper Shiprepairers Ltd. - de reparația navală. Cel de al doilea transfer avea ca scop (care însă nu s-a realizat) evitarea naționalizării afacerii de reparație navală.

47. (a) Veniturile pre-impozitate ale companiei Vosper Thornycroft sau ale predecesorilor acesteia, pentru următorii ani la data de 31 octombrie, erau în:

1971 de 622 000 £;
1972 de 1 321 000 £;
1973 de 1 658 000 £;
1974 de 3 262 000 £
1975 de 4 059 000 £
1976 de 5 536 000 £.

Potrivit raportului Comisiei, în cele opt luni ale anului până la 30 iunie 1977, veniturile pre-impozitate constituiau 5 236 000 £, constituind o cotă anuală a profitului pre-impozitat la ziua transferului de 7 850 000 £.

Între 1972 și 1974, Vosper Thornycroft a primit din partea Guvernului cu titlu de subvenții în construcție navală suma de 2 108 000 £.

Vosper Thornycroft a primit importante comenzi din partea Ministerului Apărării al Regatului Unit; totuși, potrivit raportului de evaluare menționat la paragraful de mai jos, pe parcursul perioadei 1971-1976 contractele Guvernului Regatului Unit nu reprezentau decât 17 % din profituri, 83 % provenind din exporturi și alte afaceri, exporturile constituind 64 % din circuitul afacerilor.

(b) Potrivit raportului Comisiei, activele nete Vosper Thornycroft, așa precum rezulta din registrele contabile, constituiau 5 857 000 £ la 31 octombrie 1972 și 25 633 000 la 30 iunie 1977. Vosper a declarat în fața Curții că activele nete Vosper Thornycroft includeau la ziua transferului 5 500 000 £ lichidități.

(c) Capitalizarea bursieră medie a acțiunilor ordinare Vosper în decursul perioadei de referință era de 4 500 000 £; la 30 iunie 1977, capitalizarea constituia 5 500 000 £.

48. Vosper a prezentat un raport de evaluare referitor la Vosper Thornycroft, pregătit de către un expert contabil, care în același timp era și reprezentantul acționarilor în cazul dat, raport ce se fonda pe ipoteza unei vânzări libere consensuale pe piață a afacerii ce continua să fie considerată funcțională la ziua transferului. Raportul analiza veniturile, activul, pasivul, limita brută a autofinanțării și perspectivele companiei Vosper Thornycroft, estimând la ziua transferului valoarea companiei Vosper Thornycroft la suma de 37 700 000 £. Această sumă a fost obținută prin evaluarea nivelului veniturilor post-impozitate cu aplicarea la acesta a unui multiplicator (rata capitalizării bursiere a profitului net (preț/profit)), ajustat pentru a viza “prima de control” (a se vedea § 98 *infra*); ajustarea era sub-mediu, deoarece s-a considerat, că nu ar exista un număr mare de potențiali cumpărători.

Pe parcursul negocierilor cu privire la compensație, reprezentantul acționarilor a pregătit o altă evaluare, bazată de această dată pe ipoteza, că acțiunile Vosper Thornycroft au făcut obiectul unei oferte publice de vânzare la data transferului, care a ajuns la cifra de 35 400 000 £. El a ținut cont de faptul că acțiunile astfel oferite ar fi la un preț inferior cursului prezumat în cazul dacă ele ar fi figurat deja pe lista Stock Exchange.

2. Negocierile

49. Raportul de evaluare a Dlor Whinney Murray & Co. vizavi de Vosper Thornycroft - sugerând o cifră cuprinsă între 4 200 000 £ și 4 600 000 £, supusă deducerilor în valoare de 1 139 200 £ potrivit articolului 39 din legea din 1977 - a fost prezentat Ministerului Industriei în decembrie 1977; din considerentele expuse în litera (b) al § 36 *supra*, acesta se baza pe capitalizarea bursieră a companiei Vosper, compania fondatoare, în timpul perioadei de referință. În martie 1978, aceștia au prezentat Ministerului un alt raport referitor la reorganizarea grupului, iar în iunie s-a făcut schimb de memorii între Minister și reprezentantul acționarilor. În memoriul său, Ministerul a indicat că a evaluat compania Vosper Thornycroft la suma de 3 757 000 £, fără a ține cont de deduceri, care potrivit acestuia, trebuiau să fie efectuate în conformitate cu articolul 39 referitor la dividendele ce urmau a fi plătite pe parcursul anilor 1973-1974 excedând maximumul legal și referitoare la reorganizarea grupului în 1976-1977, care se presupuneau a fi o “tranzacție materială” (a se vedea §§ 23 și 24 *supra*). Din cauza incertitudinii în legătură cu suma deducerilor, aceștia au

amânat formularea ofertei compensației. Reprezentantul acționarilor, în memoriul său, cerea compensația de 35 400 000 £, bazându-se pe evaluarea acțiunilor la ziua transferului.

50. În perioada iulie 1978 - martie 1979 s-au petrecut patru întruniri în vederea negocierilor. Părțile au fost de acord asupra sumei deducerilor pentru dividendele excesive, iar Ministerul Industriei a acceptat, în contextul unei reglementări amiabile, să renunțe la pretenția unei deduceri rezultate din reorganizare. Pe această bază, la 1 martie 1979, Ministerul a formulat prima sa ofertă oficială a compensației, și anume suma netă de 3 500 000 £.

51. În urma alegerilor electorale din mai 1979 (a se vedea § 17 *supra*) și după prezentarea observațiilor noului Guvern, Ministerul Industriei, în septembrie 1979, a formulat o ofertă revăzută de 4 500 000 £. Aceasta antrena alte noi observații și pregătirea recurgerii la arbitraj. La o întrunire din august 1980, Secretarul de Stat a majorat oferta la 4 800 000 £, fără careva deduceri, și a indicat posibilitatea unei subsecvente sporiri de 10 %.

În cadrul unei întruniri ulterioare din 17 septembrie 1980, reprezentantul acționarilor, care aparent inițial și-a fundamentat cazul în primul rând pe faptul că compensația trebuia să se bazeze pe valoarea la ziua transferului, și-a formulat pentru prima dată părerea sa vizavi de evaluarea perioadei de referință, în cadrul formulei prevăzute de lege. El a indicat o cifră de 10 000 000 £ și a adăugat că se așteaptă că Tribunalul Arbitral va acorda o sumă în jur de 6 000 000 £. La această întrunire Secretarul de Stat *in fine* a acceptat să majoreze oferta Guvernului cel mult la 5 300 000 £.

52. La 19 septembrie 1980, reprezentantul acționarilor i-a adresat o scrisoare Secretarului de Stat, prin care își exprima regretul față de decizia Guvernului de a nu oferi mai mult sau de a nu modifica modalitățile legale ale compensației în pofida faptului recunoașterii acestora ca fiind inechitabile, dar recunoscând că oferta finală corespundea la maxim celei așteptate a fi acordată pe cale arbitrală. Pentru a atenua efectele unei ulterioare amânări, el era gata să recomande acceptarea ofertei. La 7 octombrie 1980, Vosper l-a autorizat să o accepte.

53. Plățile compensațiilor referitoare la acțiunile Vosper Thornycroft s-au făcut după cum urmează:

- în aprilie 1978, un prim acout de 650 000 £;
- în noiembrie 1978, un al doilea acout de 700 000 £;
- puțin mai târziu după încheierea acordului în noiembrie 1980, soldul final de 3 950 000 £.

Aceste plăți în acout au fost efectuate prin emisia în 1981 a 9 $\frac{3}{4}$ % bonuri trezorierele, cu un spor *per annum* de 10 % și pentru soldul final prin emisia în 1983 a 10 % bonuri trezorierele, cu un spor *per annum* nu mai mic de 11 %.

D. Cauza BAC

1. Compania naționalizată

54. La 29 aprilie 1977 au fost transferate în British Aerospace acțiunile Aircraft Corporation (Holdings) Ltd. ("BAC"), principalul constructor aeronautic din Marea Britanie. Jumătate din acțiunile acesteia erau deținute de compania English Electric, o filială 100 % aflată în proprietatea companiei General Electric Company PLC ("GEC"), iar cealaltă jumătate de compania Vickers. Acțiunile GEC și Vickers sunt cotate la bursă, însă BAC nu juca un rol important în afacerile celei din urmă. Însăși BAC, în legea din 1977, nu figura pe lista companiilor ce urmau a fi naționalizate, însă a trecut în proprietate publică în contul filialei British Aircraft Corporation Ltd., care se găsea pe lista menționată, pe motiv că deținea anumite uzine posedate anterior de către această filială (articolele 26 și 27; a se vedea §§ 25 și 26 *supra*).

55. (a) Veniturile pre-impozitate ale companiei BAC, pentru următorii ani, la date de 31 decembrie, erau în:

1972 de 6 571 000 £
1973 de 13 742 000 £
1974 de 24 207 000 £
1975 de 30 003 000 £
1976 de 39 912 000 £
1977 de 53 644 000 £.

BAC nu a primit careva subvenții speciale din partea Guvernului. Mai mult de 70 % din producția acesteia din anul 1977 a fost exportată.

(b) Activele nete ale BAC se ridicau la 32.4 milioane £ la finele anului 1972, 75 620 000 £ la finele anului 1976 și 80 575 000 £ la finele anului 1977. Foștii acționari ai acesteia au declarat în fața Curții, că valoarea totală a încasărilor era de 57.8 milioane la finele anului 1976 și de 98.7 milioane la finele anului 1977.

56. English Electric și Vickers au afirmat că BAC era una dintre cele mai prospere companii ale anilor '70 din Marea Britanie. Acestea au indicat, spre exemplu, creșterea vânzărilor, profiturilor, activelor și comenzilor între 1973 și 1977, precum și perspectivele viitoare ale acesteia și au susținut că, o companie în care veniturile creșteau într-un astfel de ritm va cunoaște la bursă o substanțială rată de capitalizare a venitului net și o valoare pe piață superioară valorii activelor nete. Aceștia au prezentat o evaluare potrivit căreia BAC avea la ziua transferului o valoare de cel puțin 275 000 000 £, această cifră trebuia să fie majorată cu nu mai puțin de 30 % vizând “prima de control” (a se vedea § 98 *infra*), ajungând la o valoare totală de cel puțin 350 000 000 £.

2. Negocierile compensației

57. Negocierile în speță au fost marcate pe toată durata lor de o diferență fundamentală de abordare între reprezentantul acționarilor și Ministerul Industriei. Reprezentantul a adoptat “concepția discreționară”, potrivit căreia Secretarul de Stat s-a bucurat de o anumită discreție la stabilirea sumei compensației care putea fi consimțită în timpul negocierilor, formula legală a compensației fiind obligatorie doar pentru Tribunalul Arbitral; din această cauză, perioada de referință nu era relevantă negocierilor, iar compensația putea și trebuia să se bazeze pe valoarea de piață la ziua transferului. Pe de altă parte, Ministerul a adoptat “concepția legală”, potrivit căreia negocierile se puteau desfășura doar în termenii prescriși de lege; din această cauză, compensația negociată depindea de valoarea pe care ar fi avut-o acțiunile BAC dacă ar fi fost cotate în perioada de referință și rezultatele ulterioare ale companiei constituiau un element nepertinent, cu excepția situației dacă un investitor prudent s-ar fi putut aștepta la așa ceva.

58. La 15 aprilie 1977, reprezentantul acționarilor a indicat Ministerului Industriei, cu titlu preliminar, că în baza profiturilor din anul 1976, capitalizarea bursieră a BAC se va situa între 150 000 000 £ și 165 000 000 £, excluzând oricare “primă de control”, care ar fi adus această sumă până la valoarea de cel puțin 200 000 000 £. La 15 august 1977 acesta a modificat această cifră la suma de 250 000 000 £. A urmat o corespondență în care Ministerul Industriei și reprezentantul își apărau, respectiv, “concepția discreționară” și “concepția legală”. Ministerul a adăugat că întârzierea începerii negocierilor a fost condiționată de amploarea și minuțiozitatea muncii necesare pentru obținerea unei prezentări argumentate a valorii de bază a acțiunilor pe parcursul perioadei de referință.

59. Raportul de evaluare a Dlor Whinney Murray & Co. vizavi de BAC, sugerând o cifră cuprinsă între 31 000 000 £ și 35 000 000 £, supusă deducerilor în valoare de 13 736 000 £ potrivit articolului 39 din legea din 1977, a fost prezentat Ministerului Industriei în ianuarie 1978; acesta se baza pe profituri (a se vedea litera (a) al § 36 *supra*). La 25 ianuarie 1978, Guvernul a anunțat plata celui dintâi acout de 6 100 000 £ în contul compensației; GEC și Vickers au publicat o declarație comună, în care criticau, în substanță, valoarea mică a sumei plătite. După primirea părții descriptive a raportului de evaluare, reprezentantul acționarilor a adresat o scrisoare, la 9 februarie 1978, Ministerului, în care se indica că încercând să ajungă la o cifră “echitabilă și rezonabilă în lumina tuturor circumstanțelor” și ținând cont, printre altele, de tendința profiturilor, de majorarea comenzilor, de exporturile și de marja brută a autofinanțării, acesta evalua BAC la 255 100 000 £, o cifră care trebuia să fie mult mai mare dacă s-ar fi ținut cont de “prima de control”.

În mai 1978, Ministerul a transmis reprezentantului acționarilor un memoriu indicând că în opinia sa o metodă bună de evaluare constă în capitalizarea, prin intermediul utilizării coeficientului corespunzător al capitalizării profiturilor nete, a profiturilor de după impozitare în decursul anului la data de 31 decembrie 1972 (și anume 3 300 000 £); valoarea de bază astfel stabilită, potrivit articolului 39 din legea din 1977 (a se vedea §§ 23-24 *supra*), urma să fie supusă deducerilor pentru anumite dividende plătite în 1974. Memoriul nu formula nici o ofertă de compensare, deoarece, potrivit Guvernului, “concepția discreționară” susținută în continuare de către reprezentantul acționarilor în corespondența purtată, nu era în limitele legii.

Mentținând această concepție, reprezentantul a remis Ministerului, la 6 iulie 1978, un raport în care estima valoarea pe piață a BAC la ziua transferului și anume de 275 000 000 £. Cu referință la English Electric și Vickers, un reprezentant al Ministerului a recunoscut că acestea probabil ar fi atins un rezultat similar dacă ar fi încercat o evaluare bursieră la data transferului și a calificat ca fiind “spectaculoasă” expansiunea BAC din 1973 și până în 1977. Totuși, Ministerul a reafirmat că, urmând sfatul consilierilor săi juridici, ei pot negocia doar în baza “concepției legale”.

60. La 7 august 1978, reprezentantul acționarilor, fără a renunța la “concepția discreționară”, i-a adresat o scrisoare Ministerului expunându-și viziunea cu privire la ipotetica valoare bursieră a BAC în anul 1974. A fost prezentată o sumă de 255 000 000 £ care ar fi dat în perspectivă un dividend scontat la nu mai puțin de 4 %, cu un coeficient de acoperire a dividendului de 1.7 ori și un coeficient scontat al capitalizării profitului net puțin mai mare de 20, cifre ce nu ar fi fost anormale pentru o acțiune cu o rată de creștere a BAC. El a adăugat că evaluarea acțiunilor la 200 000 000 £ ar fi fost destul de rezonabilă.

Au continuat apoi discuții vizavi de faptul dacă profiturile BAC după perioada de referință au fost previzibile. La 29 septembrie 1978, reprezentantul acționarilor a declarat că chiar dacă s-ar opera o reducere a evaluării în perioada de referință până la extreme, totuși suma ar fi de 175 000 000 £. Ministerul a recunoscut că profiturile din anul 1973 puteau servi ca bază a estimării profiturilor viitoare pe parcursul perioadei de referință.

61. La 16 noiembrie 1978, Ministerul Industriei a lansat o ofertă preliminară în sumă de 51 000 000 £ după deducerea, potrivit articolului 39 din legea din 1977, a sumei de 19 700 000 £ pentru dividende, în total 31 810 000 £ plătite de BAC pentru anii 1973 - 1976, în principal un dividend special de 15 000 000 £ plătit în februarie 1974 din rezerve și considerat ca fiind o “tranzacție materială” potrivit articolului 30 (a se vedea § 24 *infra*). Acesta a indicat că, în cazul în care chestiunea va fi deferită arbitrajului, se va pleda pentru suma de 51 000 000 £ ca constituind o evaluare adecvată. Cu toate acestea, în decembrie 1978 acesta a propus suma de 81 000 000 £; în martie 1979, reprezentantul acționarilor a declarat că suma de 127 000 000 £ ar fi acceptată ca un compromis.

62. După alegerile electorale din mai 1979 (a se vedea § 17 *supra*), au urmat noi discuții. În septembrie 1979, Ministerul a indicat că, în contextul unei reglementări amiabile, ar fi posibil să se reducă deducerea, efectuată potrivit articolului 39, la 15 000 000 £ și că ar putea majora oferta sa la 85 000 000 £. Reprezentantul acționarilor a sugerat o sumă de 115 000 000 £ ca fiind un rezultat al compromisului.

În noiembrie 1979, totuși, el prezintă memoriul în care se reîntorcea la “concepția discreționară”. El a adăugat că consilierii financiari (merchant bankers) ai acționarilor au exprimat o opinie categorică, potrivit căreia “valoarea de bază” a titlurilor de valoare BAC pe parcursul perioadei “de referință”, calculată astfel de un arbitru potrivit legii ar fi de cel puțin 140 000 000 £. El afirma printre altele că Ministerul, în limitarea distribuirii dividendelor în perioada din 1974 și până la ziua transferului, a depășit limitele necesarului și rezonabilului; aprobarea retroactivă de către Secretarul de Stat a dividendului special din 1974 se justifica prin faptul că acesta nu era dedus din compensație (a se vedea §§ 22-24 *supra*). Această cerere nu a avut un rezultat favorabil, în final suma de 19 700 000 £ a fost dedusă potrivit articolului 39.

63. După o corespondență suplimentară și noi discuții, Ministerul în august 1980 a formulat o ofertă finală de 95 000 000 £, în afara oricăror deduceri. La 18 august 1980, reprezentantul acționarilor a declarat că este gata să recomande acceptarea și a fost încheiat un acord în privința cifrei în discuție.

64. Plățile compensațiilor referitoare la acțiunile BAC s-au efectuat după cum urmează:

- la 10 februarie 1978, un prim acout de 6 100 000 £;
- la 2 august 1978, un al doilea acout de 3 550 000 £;
- la 5 decembrie 1978, un al treilea acout de 30 350 000 £;
- la 28 august 1980, soldul final de 55 000 000 £.

Aceste plăți în acout au fost efectuate prin emisia în 1981 a 9 ¾ % bonuri trezoreriale, cu un spor *per annum* de 10 % și pentru soldul final prin emisia în 1983 a 10 % bonuri trezoreriale, cu un spor *per annum* în jur de 11 %.

E. Cauza Hall Russell

1. Compania naționalizată

65. La 1 iulie 1977 au fost transferate în British Shipbuilders acțiunile Hall Russell & Company Ltd. (“Hall Russell”), o societate cu răspundere limitată înregistrată în Scoția, ce se ocupa de construcția și reparația navală în Aberdeen și era 100 % proprietate a companiei nelimitate Banstonian. Banstonian era o filială în tot deținută de Northern Shipbuilder, care număra patru acționari.

66. (a) Veniturile pre-impozitate ale companiei Hall Russell, pentru următorii ani, finisându-se la 31 decembrie, potrivit raportului Comisiei, erau în:

1972 de 425 000 £
1973 de 480 000 £
1974 de 151 000 £
1975 de 177 000 £
1976 de 498 000 £
1977 de 825 000 £.

Pentru cel de-al doilea semestru profiturile pre-impozitate erau de 292 374 £.

În perioada dintre 1973 și 1975 Hall Russell a primit suma de 657 000 £ cu titlu de subvenții publice (din partea Guvernului) pentru construcția navală.

(b) Activele nete ale Hall Russell se ridicau la 1 358 000 £ la 31 decembrie 1973 și 1 622 573 £ la 30 iunie 1977. În memoriul lor la Curte, foștii acționari ai acesteia au declarat că valoarea totală a încasărilor la ziua transferului era de 3 355 000 £.

67. Banstonian și Northern Shipbuilder au afirmat că Hall Russell era una dintre cele mai cunoscute, prospere și în expansiune companii, acest lucru fiind confirmat de rezultatele companiei de după naționalizare. Citând un raport de evaluare pregătit în octombrie 1978 în vederea negocierilor asupra compensației și ținând cont de profiturile anterioare, de valoarea netă a imobilelor corporale și de randamentul dividendelor, ei au susținut, că dacă Hall Russell ar fi fost evaluată la ziua transferului, ar fi trebuit să primească o compensație de 3 500 000 £.

2. Negocierile asupra compensației

68. Raportul de evaluare al Dlor Whinney Murray & Co. vizavi de Hall Russell, sugerând o cifră cuprinsă între 900 000 £ și 1 000 000 £, a fost prezentat Ministerului Industriei în martie 1978; acesta se baza pe profituri (a se vedea litera (a) al § 36 *supra*). În octombrie 1978, Ministerul și reprezentantul acționarilor au făcut schimb de memorii. Cel dintâi oferea 800 000 £. Cel de al doilea susținea că articolul 38 din legea din 1977 (§ 19 *supra*) acorda Secretarului de Stat o anumită marjă discreționară la stabilirea compensației și că valoarea la ziua transferului de 3 500 000 £, constituia unica bază echitabilă.

În noiembrie 1978, reprezentantul acționarilor a prezentat pentru perioada de referință o evaluare între 2 500 000 £ - 3 000 000 £. În martie 1979 Guvernul a oferit suma de 1 000 000 £. Această ofertă a fost substanțial majorată până la 1 500 000 £, iar acordul în privința acestei sume a fost încheiat în noiembrie 1980.

69. Plățile compensațiilor referitoare la acțiunile Hall Russell s-au făcut după cum urmează:

- la 7 februarie 1978, un prim acout de 300 000 £;
- la 1 august 1978, un al doilea acout de 100 000 £;
- la 5 decembrie 1978, un al treilea acout de 250 000 £;
- la 21 noiembrie 1980, soldul final de 850 000 £.

Aceste plăți în acout au fost efectuate prin emisia în 1981 a 9 ¾ % bonuri trezoreriale, cu un spor anual de 10 % *per annum* și pentru soldul final prin emisia în 1983 a 10 % bonuri trezoreriale, cu un spor anual puțin mai mic de 11 %.

F. Cauza Yarrow Shipbuilders

1. Compania naționalizată

70. La 1 iulie 1977 au fost transferate în British Shipbuilders acțiunile Yarrow (Shipbuilders) Ltd. ("Yarrow Shipbuilders"), companie ce se ocupa la Glasgow de construcția navelor de război și a altor vase specializate. Această companie era o filială în volum de 100 % deținută de către compania Yarrow, ale cărei acțiuni erau cotate la bursă, activele acesteia reprezentau o importantă parte din afacerile celei din urmă.

În 1968, Yarrow, care anterior a deținut toate acțiunile Yarrow Shipbuilders, în ipoteza unei presiuni din partea Guvernului, a vândut 51 % din acțiuni unei alte companii pentru o sumă de

1 800 000 £. În continuare Yarrow Shipbuilders înregistrează pierderi și în 1971 răscumpără pachetul de acțiuni la prețul de 1 £, un împrumut în sumă de 4 500 000 £ fiind negociat de la Ministerul Apărării pentru a acoperi capitalul circulant erodat de deficit. Acest împrumut era însoțit de condiția că odată redevenită rentabilă, Yarrow Shipbuilders nu putea distribui profiturile sale companiei fondatoare sub formă de dividende doar cu acordul prealabil al Ministrului Apărării. În perioada 1973-1974 împrumutul putea fi rambursat, dar Yarrow a hotărât să nu o facă; restricțiile referitoare la dividende aplicându-se astfel pe tot parcursul perioadei de referință.

71. (a) Veniturile pre-impozitate ale companiei Yarrow Shipbuilders, pentru următorii ani, la data de 30 iunie, erau în:

1971 de 308 000 £
1972 de 607 000 £
1973 de 3 025 000 £
1974 de 7 088 000 £
1975 de 5 619 000 £
1976 de 4 887 000 £
1977 de 3 123 000 £.

După Yarrow, profiturile după impozitare de la perioada de referință până la ziua transferului totaliza suma de 12 000 000 £; pe parcursul acestei perioade Yarrow Shipbuilders a fost autorizată de către Ministrul Apărării să plătească companiei fondatoare doar 2 600 000 £ în calitate de dividende, astfel încât 9 400 000 £ din profituri au rămas companiei și au fost incluse în fondurile acționarilor obținute de Guvern la naționalizare. Sporul ce i-a fost permis companiei Yarrow să-l obțină de la filialele sale în această perioadă trebuia să fie doar în jur de o treime din ceia ce ar fi trebuit să primească.

Adițional la împrumutul primit în 1971 din partea Ministerului Apărării, Yarrow Shipbuilders a primit în perioada 1972-1977 subvenții pentru construcția navală în sumă de 3 114 000 £. Subvențiile vizau toate contractele de export, astfel de contracte jucând întotdeauna un rol important în cifra de afaceri companiei.

(b) Potrivit Yarrow valoarea netă a imobilelor corporale ale Yarrow Shipbuilders, conform normelor contabile, era de 1 327 000 £ la data de 30 iunie 1973 și potrivit contabilității companiei - de 10 500 000 £ la data de 30 iunie 1977.

(c) Capitalizarea medie a acțiunilor ordinare Yarrow pe parcursul perioadei de referință nu a depășit suma de 4 800 000 £.

72. Yarrow a prezentat un raport de evaluare pregătit de către o firmă de experți contabili, potrivit căruia suma de 16 000 000 £ reprezenta o evaluare corectă a Yarrow Shipbuilders la ziua transferului. Metoda de evaluare aplicată trebuia să ia în considerație prețul care ar fi plătit un cumpărător unic achiziționând controlul a 100 %. Ea presupunea două demersuri succesive. Prima implica estimarea nivelului veniturilor pre-impozitate, cu capitalizarea acestuia prin aplicarea unui multiplicator (rata capitalizării bursiere a beneficiului net), conducând la o valoare de 16 320 000 £; cea de a doua implica aplicarea unui multiplicator la ultimele profituri de după impozitare, conducând la o valoare de 15 750 000 £. Raportul comenta următoarele “valoarea netă a activelor unei companii care activează pe o bază solidă, în general, nu constituie un element important în evaluarea acțiunilor. De obicei, cumpărătorul nu achiziționează acțiunile în ipoteza că activele sale trebuie să fie vândute, ci se așteaptă ca acestia să fie folosite în afacere pentru a obține venituri”.

Cu titlu subsidiar, Yarrow pretindea că, potrivit celor susținute de reprezentantul acționarilor la începutul negocierilor (a se vedea § 73 *infra*), valoarea Yarrow Shipbuilders era de 17 500 000 £.

2. Negocierile asupra compensației

73. În septembrie 1977, reprezentantul acționarilor a prezentat Ministerului Industriei un memoriu cu privire la situația companiei Yarrow Shipbuilders. Raportul de evaluare a Dlor Whinney Murray & Co. vizavi de companie, sugerând o cifră cuprinsă între 2 800 000 £ și 3 200 000 £, a fost prezentat Ministerului Industriei în decembrie 1977. Acesta se baza pe capitalizarea bursieră a companiei fondatoare, Yarrow, în decursul perioadei de referință. Motivația consta nu doar în faptul că o bună parte din activitatea companiei Yarrow era administrată de Yarrow Shipbuilders (a se vedea litera (b) al § 36 supra), dar de asemenea și din faptul că contabilii au considerat că “fără acoperirea financiară a lui Yarrow și fiind incapabilă să plătească dividendele potrivit împrumutului Ministerului Apărării, Yarrow Shipbuilders ar fi avut o valoare pur nominală pentru”. Ei au estimat de asemenea că Yarrow Shipbuilders nu poate fi evaluată pe criterii normale astfel ca profituri, randamentul dividendelor sau acoperiri bancare, și au menționat că restricțiile riguroase la achitarea dividendelor “afectau reputația și valoarea” atât a filialei cât și a companiei fondatoare.

În martie 1978, negocierile au debutat cu un schimb de evaluări între părți: cea a Ministerului era de 2 800 000 £, în timp ce a reprezentantului era de 17 500 000 £, fiind vorba de un calcul bazat pe profituri, ținându-se cont de profiturile obținute de Yarrow Shipbuilders pe parcursul anului până în iunie 1974 și pornind de la ipoteza unei vânzări la bursă a acțiunilor imediat înainte de perioada de referință.

În cadrul negocierilor ulterioare, în special s-au purtat discuții cu privire la posibilitatea autorizării unor noi plăți de dividende pentru perioada anterioară zilei transferului; cu privire la chestiunea dacă trebuie să se prezume că împrumutul Ministerului Apărării ar fi fost înlocuit cu altceva în cazul cotării bursiere a acțiunilor Yarrow Shipbuilders; cu privire la relevanța unei evaluări bazate pe oferta de vânzare; cu privire la relevanța unei metode de evaluare cu referință la compania fondatoare; și cu privire la consecințele unei eventuale limitări a dividendelor pentru capitalizarea bursieră a lui Yarrow.

74. În iulie 1978, Guvernul a oferit suma de 4 000 000 £, iar în septembrie reprezentantul acționarilor reclama triplul acestei sume. Ofertele ulterioare au fost făcute de către Guvern în august 1979 și în august 1980, iar în octombrie 1980 s-a convenit la suma de 6 000 000 £. Această sumă a fost acceptată de Yarrow, după ce a aflat că în această privință s-ar putea recurge la procedura arbitrală, potrivit dispozițiilor legii din 1977, prin acordarea unei sume ne fiind superioare propriei sale capitalizări, ce nu depășea 4 800 000 £.

75. Plățile compensațiilor referitoare la acțiunile Yarrow Shipbuilders s-au făcut după cum urmează:

- în februarie 1978, un prim acout de 1 400 000 £;
- în decembrie 1978, un al doilea acout de 850 000 £;
- la 21 noiembrie 1980, soldul final de 3 750 000 £.

Aceste plăți în acout au fost efectuate prin emisia în 1981 a 9 ³/₄ % bonuri trezorierele, cu un spor *per annum* de 10 % *per annum* și pentru soldul final prin emisia în 1983 a 10 % bonuri trezorierele, cu un spor *per annum* puțin mai mic de 11 %.

G. Cauza Vickers Shipbuilding

1. Compania naționalizată

76. La 1 iulie 1977 au fost transferate în British Shipbuilders: (a) acțiunile Vickers Shipbuilding Group Ltd., filială aflată 100 % în proprietatea companiei Vickers; și (b) alte interese ale Vickers în construcția navală, transferate în Vickers Shipbuilding Group Ltd. în calitate de bunuri raportate la activitățile sale (articolul 20 din legea din 1977, a se vedea § 18 *supra*). Afacerile astfel naționalizate (desemnate colectiv sub denumirea de “Vickers Shipbuilding”) erau specializate în conceperea și construcția navelor de război de înaltă performanță. Activele Vickers Shipbuilding nu constituiau mai mult de o pătrime din capitalul companiei Vickers.

77. (a) Veniturile pre-impozitate ale companiei Vickers, pentru următorii ani, la data de 31 decembrie, erau în:

1972 de 2 618 000 £
1973 de 2 177 000 £
1974 de 5 515 000 £
1975 de 4 841 000 £
1976 de 3 746 000 £.

În al doilea semestru veniturile pre-impozitate au fost de 3 948 000 £.

Vickers Shipbuilding a primit din partea Guvernului mici subvenții în construcția navală, toate acestia fiind legate de contractele de export.

(b) Activele nete ale Vickers Shipbuilding se ridicau la 14 337 000 £ la data de 31 decembrie 1972; imobilele sale corporale nete (adică, indiferent de impozitele eşalonate suma cărora nu este indicată în informația prezentată Curții) erau de 32 431 000 £ la 30 iunie 1977.

78. Vickers a prezentat o evaluare potrivit căreia, în lumina profiturilor din trecut, a perspectivelor viitoare și a activelor nete, a indicat că, în cazul unei vânzări consensuale valoarea companiei Vickers Shipbuilding la ziua transferului ar fi constituit nu mai puțin de 25 000 000 £. Această cifră a fost obținută în rezultatul estimării nivelului profiturilor după impozitare, prin aplicarea acestuia a unui multiplicator (rata capitalizării bursiere a beneficiului net) ajustat pentru a ține cont de “prima de control” (a se vedea § 98 *infra*).

2. Negocierile asupra compensației

79. În temeiul articolului 38 § 7 din legea din 1977, pentru a evalua acțiunile Vickers Shipbuilding Group Ltd., trebuia să se pornească de la ipoteza că pe durata perioadei de referință aceasta posedă deja interesele transferate ei în temeiul articolului 20 (a se vedea § 73 *supra*). Din acest considerent negocierile s-au desfășurat ținându-se cont de faptul că Vickers Shipbuilding constituia o întreprindere unică la toate etapele pertinente, iar datele financiare stabilite pe această bază, pregătite de auditorii Vickers pentru a fi folosite la negocieri au fost acceptate în martie 1978. Alte chestiuni preliminare (dintre care una referitoare la impozitare) au apărut și au fost ulterior reglementate.

80. Raportul de evaluare al Dlor Whinney Murray & Co. vizavi de Vickers Shipbuilding, sugerând o cifră cuprinsă între 11 500 000 £ și 12 700 000 £, a fost prezentat Ministerului Industriei în mai 1978; acesta se baza pe profituri (a se vedea litera (a) al § 36 *supra*). Negocierile oficiale au debutat în luna următoare cu un schimb de memorii: Guvernul propunea compensația de 10 550 000 £, iar reprezentantul pretindea 20 060 000 £. Ministerul ulterior a majorat oferta sa până la 13 500 000 £, în timp ce reprezentantul indica suma de 17

000 000 £ ca fiind minimul acceptabil. În noiembrie 1978, Ministerul declara că nu autorizează o majorare ulterioară a ofertei sale și că în eventualitatea arbitrajului, se va pronunța pentru o cifră inferioară; reprezentantul acționarilor răspunde că va sesiza arbitrajul. În septembrie 1979, după alegerile generale din mai 1979 (a se vedea § 17 *supra*), compania Vickers a fost informată că noul Guvern a decis să nu modifice modalitățile compensației și a confirmat limita de 13 500 000 £ fixată de ministerul responsabil de negocieri.

81. În aceeași lună, reprezentantul acționarilor a inițiat procedura în fața Tribunalului Arbitral (a se vedea §§ 29-32 *supra*). A urmat un schimb de memorii scrise, în care reprezentantul acționarilor pleda pentru o compensație de 16 695 999 £, iar ministerul pentru o compensație de 12 210 000 £. Audierile au început în septembrie 1980. Totuși, la 26 septembrie 1980, părțile convin asupra unei cifre de 14 450 000 £.

82. În ianuarie 1978, Ministerul Industriei a informat Vickers că nici o plată în cont a compensației, potrivit § 6 al articolului 36 din legea din 1977, nu se va efectua, deoarece discuțiile cu privire la problema fiscală (§ 79 *in fine supra*) nu au fost duse la bun sfârșit.

Ulterior, compensațiile referitoare la compania naționalizată s-au plătit după cum urmează:

- către aprilie 1978, un prim acout de 4 000 000 £;
- către iulie 1978, un al doilea acout de 1 250 000 £;
- către noiembrie 1978, un al treilea acout de 3 200 000 £;
- către martie 1980, un al patrulea acout de 3 150 000 £;
- către septembrie 1980, soldul final de 2 850 000 £.

Primele trei plăți în acout au fost efectuate prin emisia în 1981 a 9 ³/₄ % bonuri trezoreriale, cu un spor *per annum* de 10 % *per annum* și pentru cea de a patra plată prin emisia în 1983 a 10 % bonuri trezoreriale, cu un spor *per annum* de 11 %.

H. Cauza Brooke Marine

1. Compania naționalizată

83. La 1 iulie 1977 au fost transferate către British Shipbuilders acțiunile Brooke Marine Ltd. ("Brooke Marine"), companie ce-și desfășura activitatea în Lowestoft fiind specializată în construcția navelor de război mici. Acțiunile aparțineau în proporție de 74.39 % companiei Dowsett, de 21.34 % companiei Investors și de 4.27 % companiei Prudential. Printre titlurile de valoare naționalizate figurau 196 000 acțiuni eliberate proprietarilor în martie 1976, după ce aceștia și-au exercitat în termen dreptul de opțiune, permițând convertirea obligațiilor în noi acțiuni.

84. (a) Veniturile pre-impozitate ale companiei Brooke Marine, pentru următorii ani, la data de 31 martie, erau în:

1973 de 427 000 £
1974 de 523 000 £
1975 de 792 000 £
1976 de 711 000 £
1977 de 865 000 £.

Potrivit raportului Comisiei, pentru trei luni (cel de-al doilea trimestru) până la 30 iunie 1977, veniturile pre-impozitate erau de 270 000 £.

Între 1973 și 1977, Brooke Marine a primit 888 000 £ cu titlu de subvenție publică pentru construcția navală. În jur de 70 % din cifra afacerilor sale se datorează exportului.

(b) Activele nete ale Brooke Marine atingeau suma de 1 049 000 £ la 31 martie 1973 și suma de 4 870 000 £ la 30 iunie 1977. În fața Curții, foștii proprietari ai Brooke Marine au declarat că activele nete ale acesteia la ziua transferului includeau 2.2 milioane cash.

85. În 1973-1974, Brooke Marine a negociat cu Vickers Shipbuilding Group și Vosper Thornycroft Ltd o eventuală achiziționare a sa - la un preț situat între 2 500 000 £ și 3 000 000 £ - de către una dintre aceste companii. Negocierile au încetat din cauza perspectivei naționalizării.

86. Dowsett, Investors și Prudential au prezentat un raport de evaluare, pregătit de către o firmă de contabili experți, potrivit căruia este posibil rezonabil de a evalua Brooke Marine la 5 000 000 £ la ziua transferului dacă se pornește de la ideea unui contract de vânzare consensual încheiat între doi particulari și o companie chemată la acea dată să-și continue activitățile. Această cifră a fost obținută în rezultatul estimării nivelului profiturilor de după impozitare, prin aplicarea acestuia a unui multiplicator (rata capitalizării bursiere a beneficiului net) ajustat pentru a ține cont de "prima de control" (a se vedea § 98 *infra*). Guvernul nu a acceptat exactitatea cifrelor utilizate pentru profituri și pentru multiplicator.

2. Negocierile asupra compensației

87. Chiar înainte de ziua transferului, Brooke Marine a avut contacte cu Ministerul Industriei în privința chestiunilor referitoare la compensație.

În primul rând, Ministerul Industriei a respins, la 28 ianuarie 1975, asigurarea faptului că stabilirea compensației se va ține cont de anumite lucrări de modernizare. În luna decembrie a anului trecut președintele Brooke Marine a solicitat autorităților publice aprobarea lor. Această solicitare a fost efectuată în scopul protejării dreptului asupra compensației și, după caz, asigurării corespunderii cu clauzele de salvagardare ce urmau a fi incluse în legea de naționalizare, detaliile cărora nu au fost încă anunțate. Totuși, potrivit foștilor proprietari, o notă emisă de Brooke Marine cu privire la o întrunire ținută între companie și Minister în iunie 1975 consemna garanția celui din urmă că compensația va ține cont de modificările posterioare lunii februarie 1974 (finele perioadei de referință).

În al doilea rând, în lumina clauzelor de salvagardare (a se vedea §§ 22-23 *supra*), Brooke Marine, care anterior a avut o politică de reinvestire a profiturilor în dezvoltarea afacerii sale, a solicitat și a obținut - cu unele excepții - autorizarea plății anumitor dividende în perioada până în iunie 1977. Potrivit foștilor săi proprietari, compania urmărea obținerea autorizării plății unor dividende mai mari, dar din discuțiile cu Ministerul Industriei, care au determinat o presupunere de refuz a autorizației și distribuirii dividendelor restante potrivit formulei legale. Potrivit registrelor contabile ale companiei Brooke Marine, dividendele autorizate pentru trei ani finisându-se la 31 martie 1975, 1976 și 1977 constituiau *per totalum* 190 000 £, în timp ce profiturile după impozitare pentru aceiași perioadă atingeau suma de 1 388 758 £.

88. În ianuarie 1978, reprezentantul acționarilor i-a adresat o scrisoare Ministerului pentru a protesta împotriva sumei accontului oferit de către Guvern (350 000 £), descriindu-l ca fiind "ridicol" în raport cu valoarea companiei Brooke Marine.

Raportul de evaluare al Dlor Whinney Murray & Co. vizavi de companie, sugerând o cifră cuprinsă între 860 000 £ și 960 000 £, a fost prezentat Ministerului Industriei în martie 1978: acțiunile recent emise (a se vedea § 83 *in fine supra*) erau, în conformitate cu § 10 al articolului 38 din legea din 1977 (a se vedea § 19 *supra*), evaluate la prețul de emisie a acestora; valoarea în perioada de referință a acțiunilor rămase se fundamenta pe profituri (a se

vedea litera (a) al § 36 *supra*). Partea descriptivă a raportului a fost comunicată reprezentantului acționarilor: potrivit Dowsett, Investors și Prudential, aceasta conținea unele erori și importante omisiuni, ceea ce a fost notificat în scris Ministerului; potrivit Guvernului, aceasta nu conținea inexactități materiale.

89. În iulie 1978 au demarat negocierile oficiale: reprezentantul acționarilor a transmis Ministerului un memoriu, reclamând compensația de 4 500 000 £, la care cel din urmă a răspuns cu o ofertă în sumă de 806 000 £. După mai multe întâlniri, Ministerul a declarat, în martie 1979, că ar putea autoriza majorarea ofertei sale, menționând o cifră între 1 400 000 £ și 1 500 000 £. Pe parcursul negocierilor, Ministerul a afirmat că valoarea acțiunilor Brooke Marine în decursul perioadei de referință va avea de suferit de pe urma efectelor negative ale pretențiilor rezultate din anumite contracte nefavorabile, precum și a opțiunilor convertirii obligațiilor în acțiuni (a se vedea § 83 *supra*). Potrivit Ministerului, legea din 1977 nu a dispus nici o prevedere pentru a se ține cont, la determinarea valorii, de prețul opțiunilor în perioada de referință. Această prezentare nu a fost acceptată de către reprezentantul acționarilor și ulterior s-a convenit ca această chestiune să nu mai fie discutată în cadrul negocierilor.

90. În noiembrie 1979, Ministerul a prezentat o ofertă revăzută în sumă de 1 250 000 £. Derularea ulterioară a negocierilor s-a axat în special asupra chestiunii dacă articolul 38 din legea din 1977 îi cerea Secretarului de Stat (cu aprecierea valorii bursiere ipotetice) să țină cont de consecințele probabile sau doar inevitabile ale unei companii cotate, și dacă negocierile sus-menționate cu Vickers Shipbuilding Group și Vosper Thornycroft Ltd. (a se vedea § 85 *supra*) ar fi făcut obiectul unui anunț public în cazul în care acțiunile Brooke Marine ar fi fost cotate oficial.

În august 1980, Ministrul industriei a indicat că limita maximă pentru Guvern era de 1 500 000 £, dar după alte contacte ulterioare oferta a fost din nou majorată, în decembrie 1980, la 1 800 000 £. La 11 decembrie 1980, reprezentantul acționarilor a acceptat această ofertă.

91. Compensațiile referitoare la compania Brooke Marine s-au plătit după cum urmează:

- în ianuarie 1978, un prim acout de 350 000 £;
- în iulie 1978, un al doilea acout de 50 000 £;
- în noiembrie 1978, un al treilea acout de 250 000 £;
- în decembrie 1980, soldul final de 1 150 000 £.

Aceste plăți în acout au fost efectuate prin emisia în 1981 a 9 $\frac{3}{4}$ % bonuri trezoreriale, cu un spor *per annum* de 10 % și pentru soldul final prin emisia în 1983 a 10 % bonuri trezoreriale, cu un spor *per annum* puțin mai mic de 11 %.

III. Contextul general

A. Inflația, prețul acțiunii și rata dobânzii

92. Inflația în Marea Britanie, măsurată de indicele oficial al prețului cu amănuntul, a cunoscut un ritm destul de rapid în anii 1974-1980. La începutul perioadei de referință (septembrie 1973), indicele atingea 94.8. Cifrele în luna ianuarie a fiecărui an menționat au fost după cum urmează:

în 1974 – 100
în 1975 - 119.9
în 1976 - 147.9

în 1977 - 172.4
în 1978 - 189.5
în 1979 - 207.2
în 1980 - 245.3.

În aprilie 1977, iunie 1977 și decembrie 1980, indicele atingea respectiv 180.3, 183.6 și 275.6. Reclamantii au recunoscut că inflația a jucat un rol important în majorarea valorii care, potrivit acestora, a marcat companiile lor naționalizate între finele perioadei de referință și ziua transferului.

93. Prețul acțiunilor la bursă nu au urmat aceeași curbă. Nivelul general al prețului acțiunilor a atins valoarea maximă la mijlocul anului 1972, atunci când indicele acțiunii ordinare Financial Times depășea 500, și apoi a scăzut la o valoare minimă la începutul lunii ianuarie 1975 până la 150. Apoi tendința generală era de creștere pe parcursul unei perioade de timp.

Tendința între finele perioadei de referință (28 februarie 1974) și datele transferului potrivit legii din 1977 (29 aprilie și 1 iulie 1977) poate fi ilustrată prin referirea la cifrele medii lunare ale indicelui acțiunii ordinare industriale Financial Times. În februarie 1974, cifra medie pentru indicele respectiv era de 316.5. Indicele s-a micșorat constant pe parcursul anului 1974, până la cifra medie de 160.1 în decembrie. În ianuarie 1975, indicele a sporit puțin până la 183.7; apoi, urmează o sporire rapidă la 262.6 în februarie, la 292.6 în martie (când modalitățile compensației au fost pentru prima anunțate; a se vedea 12 *supra*), la 314.9 în aprilie și la 339.0 în mai. După declinul ce a durat până în august, a avut loc o sporire relativ stabilă, până la atingerea unei medii de 406.6 în mai 1976. A urmat apoi un declin general până în octombrie 1976, când media lunară era de 293.6. În continuare prețurile au crescut din nou, cifra medie în noiembrie 1976 (depunerea celui de-al treilea proiect al legii în Parlament), era de 301, în aprilie 1977 (luna transferului industriei aeronautice) era de 415.1 și în iulie 1977 (luna transferului industriei construcției navale) era de 443.1.

Situația economică în Marea Britanie pe parcursul perioadei până la alegerile generale din februarie 1974 a fost afectată de numeroase evenimente, incluzând o creștere substanțială a prețului la petrol și conflictul industrial din noiembrie-decembrie 1973, precum și din februarie 1974. Prețurile și dividendele făceau obiectul unei reglementări în temeiul legii din 1973 contra inflației (the Counter-Inflation Act 1973).

94. Nivelul general al ratei dobânzilor a crescut în perioada dintre datele transferului potrivit legii din 1977 și achitării compensației. La ambele date ale transferului rata minimă a prețului la Banca Engleză era de 8 %; a culminat la 17 % din noiembrie 1979 până în iunie 1980. Rata medie din iulie 1977 și până în decembrie 1979 era de 10.4 %, iar din iulie și până în decembrie 1980 era de 12.1 %.

B. Metodele evaluării acțiunilor

95. Pe parcursul procedurilor în fața Comisiei și a Curții s-a făcut referință la diverse metode de evaluare a bunurilor naționalizate sau expropriate, precum și a compensației proprietarilor acestora. În cele ce urmează este prezentată o schemă sumară a acelor metode:

1. Metodele de evaluare ale acțiunilor

96. Evaluarea bursieră a acțiunilor cotate implică consultarea cursului acestora la data sau datele specificate.

97. Metoda definită prin legea din 1977 pentru evaluarea acțiunilor necotate (ipotetica evaluare bursieră) implica estimarea prețului pe care l-ar fi avut la bursă dacă ar fi fost cotate pe parcursul perioadei de referință. Estimarea se făcea în legătură cu prețul oricărui acțiuni

cotate comparabile și se ținea cont de toată informația despre companie de care ar fi dispus investitorii bursieri pe parcursul perioadei respective. Astfel, Dnii Whinney Murray și Co. și-au întemeiat în principal evaluarea pe datele rezultate din ultimul bilanț contabil al companiilor, care acoperea perioadele anterioare perioadei de referință, însă aceștia de asemenea au înaintat anumite ipoteze cu privire la documentele interimare, mai recente, care ar fi fost comunicate de bursă în cazul cotei acțiunilor companiei. Totuși, întrebări puteau apărea în legătură cu informația precisă care ar fi fost accesibilă investitorilor și cu privire la gradul de previzibilitate, pentru cei din urmă, în legătură cu performanțele viitoare ale companiei (a se vedea, de exemplu, § 57 *supra*). În afară de aceasta, metoda implica faptul că acțiunile companiei vor fi deținute de un număr diferit de persoane; în mod corespunzător, evaluarea pe această bază a unei filiale în întregime aflată în proprietate, poate conduce la ipoteze în legătură cu faptul care ar fi fost politica comercială a acesteia, dacă acțiunile sale ar fi aparținut mai multor purtători.

98. Metoda alternativă cercetează, în cazul unui contract consensual, ce sumă ar fi plătit un cumpărător unic unuia sau mai multor vânzători pentru achiziționarea numărului total de acțiuni. În această situație din nou, se va ține cont de informația completă de care ar dispune cumpărătorul la timpul potrivit și estimarea se va face prin raportarea la acțiuni cotate comparabile. Totuși, această metodă putea să se deosebească de metoda ipotetică de evaluare bursieră din trei considerente. În primul rând, s-ar fi putut presupune că unicul cumpărător în cadrul negocierilor de preluare putea dispune de o informație mai completă decât investitorul la bursă. În al doilea rând, nu ar fi fost necesar de a se baza pe ficțiunea unei pluralități de deținători a acțiunilor sau de a face ipoteze în legătură cu politica comercială a companiei. În al treilea rând, prețul plătit de unicul cumpărător la preluarea controlului asupra companiei de obicei depășea semnificativ prețul la bursă, căci cel din urmă reprezintă doar ceea ce s-ar fi plătit pentru un mic pachet de acțiuni și nu reflectă prețul pe piață a pachetului de acțiuni majoritar sau dominant. Grație primelor vărsate, este posibilă conturarea unei idei despre plus-valoare (“prima de control”) obținută din primele la prețurile anterioare pe piață, plătite în condițiile unei preluări de succes care, potrivit reclamanților, atingeau în mediu 34 % în prima jumătate a anului 1977.

2. Metodele compensației aplicate cu ocazia naționalizărilor anterioare

99. Condițiile compensației conținute în legea din 1977, cu toate că în multe aspecte erau similare celor conținute în legislația anterioară cu privire la naționalizare în Marea Britanie, se deosebeau în următoarele aspecte:

(a) nu exista nici o posibilitate a alegerii perioadelor de referință pe parcursul cărora acțiunile trebuiau să fie evaluate;

(b) cu anumite excepții, perioada de referință era până atunci mai apropiată de datele transferului, deși ea întotdeauna le-a precedat;

(c) alineatul 6 al articolului 38 din legea din 1977 (a se vedea § 19 *supra*) preciza că, pentru a evalua o filială, Tribunalul Arbitral trebuia în anumite circumstanțe să țină cont de cotele bursiere a companiei fondatoare.

Mai mult, potrivit măsurilor din trecut pentru care au fost utilizate metodele de evaluare a acțiunilor, o parte substanțială din titlurile de valoare naționalizate era cotată la bursă, astfel încât furniza un punct de comparație pentru evaluarea titlurilor de valoare necotate. În cazul legii din 1977, din contra, nu era indicată nici o companie aeronautică și doar o singură companie de construcție navală naționalizată, care fiind relativ mică, își avea toate acțiunile cotate; totuși, un număr mare din companiile naționalizate erau filiale ale căror acțiuni constituiau o parte substanțială din afacerea companiei fondatoare, de tipul Vosper și Yarrow, acțiunile cărora erau cotate.

3. Dreptul la compensație în alte cazuri de privare de proprietate

100. Sub rezerva suveranității Parlamentului, o regulă de drept constituțional al Regatului Unit dispune că în general compensația este supusă plății atunci când proprietatea este luată de către Coroană în vederea exercitării prerogativelor sale de common law. În plus, “doar dacă prevederile unei legi o cer expres, o lege nu trebuie să fie interpretată astfel încât privarea de bunuri să se efectueze fără compensare” (Attorney-General v. De Keyser's Royal Hotel) [1920] Appeal Cases 508, p. 542).

101. Legislația cu privire la exproprierea de terenuri pentru cauze de utilitate publică prevede plata compensației, în general, pe baza valorii bunurilor funciare în ipoteza unei vânzări consensuale pe piața liberă. În cauza Birmingham Corporation v. West Midland Baptist (Trust) Association, All England Law Reports, 1969, vol. 3, p. 172, Camera Lorzilor a constatat că valoarea trebuie să se aprecieze fie la ziua deposedării proprietății fie, dacă este anterioară, la ziua stabilirii sau evaluării compensației, și nu la ziua (precum era practica anterioară) “avizului de expropriere” (“notice to treat”), care putea fi considerabil mai înainte. Lucrările realizate după “avizul de expropriere” erau excluse din evaluare, dar, cu unele excepții, se ține cont de posibilitatea valorificării terenului.

PROCEDURA ÎN FAȚA CURȚII

102. Sir William Lithgow a sesizat Comisia (cererea nr. 9006/80) la 30 mai 1980, Vosper (nr. 9262/81) la 16 septembrie 1977, English Electric și Vickers (nr. 9263/81) la 5 februarie 1981, Banstonian și Northern Shipbuilding (nr. 9265/81) la 3 februarie 1981, Yarrow, Sir Eric Yarrow, M & G Securities Ltd. și dna Augustin-Normand (nr. 9266/81) la 6 februarie 1981, Vickers (nr. 9313/81) la 25 martie 1981 și Dowsett, Investors și Prudential (nr. 9405/81) la 4 iunie 1981.

Toți reclamanții se plâneau de faptul că compensația pe care au primit-o pentru bunurile lor naționalizate potrivit legii din 1977, era vădit insuficientă și discriminatorie și că în felul următor ei sunt victime ale încălcărilor articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1), considerat separat și combinat cu articolul 14 (art. 14+P1-1) din Convenție. În plus, fiecare dintre reclamanți au mai invocat articolul 6 (art. 6) din Convenție și unii dintre ei au invocat încălcarea articolelor 13, 17 și 18 (art. 17, art. 18).

La 28 ianuarie 1983, Comisia a declarat cererile admisibile, cu excepția plângerilor lui Sir Eric Yarrow, M & G. Securities Ltd. și a dnei Augustin-Normand (cererea nr. 9266/81). La 10 octombrie 1983, Comisia a dispus conexarea cererilor potrivit articolului 29 din Regulamentul Curții.

103. În raportul său adoptat la 7 martie 1984 (articolul 31) (art. 31), Comisia și-a formulat opinia potrivit căreia nu a avut loc încălcarea:

- articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1) (treisprezece voturi contra trei);
- articolului 14 (art. 14) din Convenție (cincisprezece voturi, cu o abținere);
- articolelor 6, 13, 17 sau 18 din Convenție (art. 6, art. 13, art. 17, art. 18) (în unanimitate).

Textul integral al opiniei Comisiei și a două opinii disidente exprimate în raport figurează în anexă la prezenta hotărâre.

CONCLUZIILE FINALE PREZENTATE CURȚII DE CĂTRE GUVERN

104. În cadrul audierilor din 24-26 iunie 1985, Guvernul a invitat Curtea să decidă și să declare:

“1. că nu a avut loc încălcarea drepturilor nici unuia dintre reclamanți potrivit articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1) la Convenție;

2. că nu a avut loc încălcarea drepturilor nici unuia dintre reclamanți potrivit articolului 14 din Convenție combinat cu articolul 1 al Protocolului 1 (art. 14+P1-1) pentru nici unul din motivele invocate de reclamanți;

3. că nu a avut loc încălcarea drepturilor nici unuia dintre reclamanți potrivit articolului 6 (art. 6) din Convenție pentru motivele ce mai pot fi invocate de reclamanți; și

4. că nu a avut loc nici o încălcare a drepturilor reclamantului potrivit articolului 13 (art. 13) din Convenție în “cauza Kincaid”.

ÎN DREPT

I. ARTICOLUL 1 AL PROTOCOLULUI 1 (P1-1)

A. Introducere

105. Reclamanții nu contestă însăși principiul naționalizării. Totuși, ei susțineau că, pentru diferite motive, compensația pe care au primit-o era vădit insuficientă și că din acest considerent au fost victime ale încălcării articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1), care prevede după cum urmează:

“Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor”.

Alegațiile reclamanților au fost contestate de către Guvern și au fost respinse de majoritatea membrilor Comisiei.

106. Curtea amintește că articolul 1 (P1-1) garantează în substanță dreptul la proprietate (a se vedea hotărârea Marckx din 13 iunie 1979, Seria A nr. 31, p. 27-28, § 63). În hotărârea sa din 23 septembrie 1982 în cauza Sporong și Lönnroth, Curtea analiza articolul 1 (P1-1) ca incluzând “trei norme distincte”: prima, formulată în prima propoziție a § 1, este de o natură generală și enunță principiul dreptului de a se bucura de proprietate; a doua, conținută în a doua propoziție a § 1, se referă la privarea de proprietate, condiționându-le; în ceea ce privește a treia, consemnată în al doilea alineat, ea se referă între altele la dreptul statului de a reglementa folosirea bunurilor (Seria A nr. 52, p. 24, § 61). Totuși, în cauza James și alții din 21 februarie 1986 Curtea a clarificat, că aceste trei norme nu sunt “distincte” între ele în sensul de a fi lipsite de legătură: a doua și a treia normă privesc cazuri particulare de interferență în dreptul de proprietate și prin urmare, trebuie interpretate în lumina principiului consacrat în prima normă (Seria A nr. 98, p. 30, § 37 in fine).

107. Reclamanții au fost evident “privați de proprietatea (lor)”, în sensul celei de-a doua frază a articolului 1 (P1-1). Chestiunea nu a fost disputată de Curte, care, prin urmare, va examina întinderea exigențelor acestei fraze înainte de a cerceta dacă au fost întrunite.

B. Au fost reclamanții privați de proprietatea lor “pentru o cauză de utilitate publică” și “în condițiile prevăzute de lege”?

108. Reclamanții susțineau că privarea de proprietate pentru compensația care, precum se pretindea de aceștia în cauza dată, era inechitabilă, deoarece aceasta reprezenta doar o fracțiune din valoarea proprietății la ziua transferului, nu putea fi considerată ca fiind “de utilitate publică”, în sensul celei de-a doua frază a articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1). Cu atât mai mult, ea nu poate fi considerată ca conformă “condițiilor prevăzute de lege” în măsura în care compensația se dovedește a fi arbitrară în lipsa unui raport rezonabil cu această valoare. Or în speță este vorba anume de această situație.

109. Curtea nu o poate accepta pe prima dintre aceste afirmații. Obligația de a plăti compensația derivă implicit din articolul 1 al Protocolului 1 (P1-1) examinat în ansamblu său (a se vedea § 120 *infra*) și nu din noțiunea de “utilitate publică”. Această din urmă cerință vizează justificarea și motivele, nedisputate de către reclamanți, ale privării propriu-zise.

110. Cât privește expresia “în condițiile prevăzute de lege”, aceasta presupune în primul rând existența unei concordanțe cu normele de drept intern suficient de accesibile și precise (a se vedea, în special, hotărârea Malone din 2 august 1984, Seria A nr. 82, p. 31-33, §§ 66-68). Sub rezerva § 153 *infra*, reclamanții nu neagă faptul că aceste cerințe au fost respectate.

Fără îndoială cuvântul “lege” în contextul dat nu se limitează la o trimitere la dreptul intern (*ibidem*, p. 32, § 67). Totuși, argumentele reclamanților în legătură cu aceasta (a se vedea §108 *supra*), potrivit Curții, sunt atât de strâns legate de principalele puncte litigioase în cauza dată, tratate în continuare la §§ 123-175 *infra*, că ar fi de prisos să le examineze numai în lumina propoziției precitate a articolului 1 (P1-1).

C. “Principii generale de drept internațional”

111. Reclamanții susțin că referindu-se la “principiile generale de drept internațional” cea de-a doua frază a articolului 1 (P1-1) extinde asupra naționalilor, în opinia lor, exigența unei compensații prompte, adecvate și efective a străinilor privați de proprietatea lor.

112. Comisia a estimat în mod constant că principiile examinate nu sunt aplicabile exproprierii de către stat a resortisanților săi. Guvernul a susținut această opinie. Curtea se alătură acestei opinii din considerentele deja dezvoltate în hotărârea sa James și alții (Seria A nr. 98, p. 38-40, §§ 58-66) și reluate aici *mutatis mutandis*.

113. În primul rând, potrivit însăși dreptului internațional general, principiile examinate se aplică în exclusivitate străinilor. Acestea au fost în special concepute pentru străini. În acest sens, ele nu reglementează modul în care fiecare stat tratează naționalii săi.

114. În susținerea poziției lor, reclamanții s-au bazat în primul rând pe textul actual al articolului 1 (P1-1). Din considerentul că cea de a doua frază începe cu cuvintele “nimeni”, acestora le părea imposibil să înțeleagă această propoziție ca semnificând că în timp ce fiecare avea dreptul la garanțiile acordate de expresiile “pentru cauză de utilitate publică” și “în condițiile prevăzute de lege”, doar străinii au dreptul la garanțiile acordate de expresia “în condițiile prevăzute de ... principiile generale de drept internațional”. Aceștia în continuare au subliniat că atunci când autorii Convenției au avut intenția să-i distingă pe naționali de străini, ei au făcut-o în mod expres precum în cazul articolului 16 al Convenției (art. 16).

Cu toate că argumentarea respectivă nu este lipsită de forță ca construcție gramaticală, există motive convingătoare pentru o interpretare diferită. Curtea estimează ca fiind mai firesc de a se deduce din text decât prin referire la principiile generale de drept internațional. Aceste principii se găsesc incorporate în articolul 1 al Protocolului 1 (P1-1), însă în legătură doar cu

acțiunile ce cad în mod normal sub imperiul acestora, și anume acțiunile statului în privința străinilor. În plus, termenii tratatului trebuie să fie înțeleși ca având sensul lor ordinar (a se vedea articolul 31 din Convenția de la Viena cu privire la tratate din 1969); or faptul de a interpreta fraza în discuție ca o extindere a principiilor generale de drept internațional în afara sferei lor normale de aplicare conciliază mai puțin cu sensul ordinar al termenilor utilizați, indiferent de contextul lor.

115. În egală măsură, reclamanții citează opiniile potrivit cărora articolul 1 (P1-1), în interpretarea Comisiei, ar enunța dispoziții superflue cu referire la aceste principii, deoarece străinii se bucură deja de protecția acestora.

Curtea nu împărtășește această opinie. Referința în cauză poate fi privită ca oferind cel puțin două utilități. În primul rând, ea permite străinilor de a utiliza nemijlocit mecanismul Convenției pentru a-și invoca drepturile în baza principiilor pertinente de drept internațional, în caz contrar aceștia ar fi trebuit să recurgă la canalele diplomatice sau la alte mijloace disponibile în vederea reglementării. În al doilea rând, ea protejează situația lor evitând pretinsa presupunere că intrarea în vigoare a Protocolului 1 (P1) a avut ca efect restrângerea drepturilor acestora. În legătură cu aceasta, este de asemenea notabil faptul că articolul 1 (P1-1) expres dispune că privarea de proprietate trebuie operată “pentru cauză de utilitate publică”: din considerentul că o astfel de cerință figura printre principiile generale de drept internațional, această prevedere expresă ar fi fost superflue dacă articolul 1 (P1-1) ar fi acordat principiilor respective caracterul de aplicabilitate atât naționalilor cât și străinilor.

116. În fine, reclamanții au subliniat că tratarea principiilor generale de drept internațional ca neaplicabile exproprierii din partea statului a propriilor săi naționali va permite diferențierea pe baza cetățeniei. Aceasta, potrivit lor, va fi incompatibilă cu două clauze integrate în Protocolul 1 (P1) potrivit articolului 5 al acestuia (P1-5): articolul 1 (art. 1) din Convenție, care obligă Statele Contractante să recunoască oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile garantate și articolul 14 (art. 14) din Convenție, care consacră principiul nediscriminării.

Cât privește articolul 1 (art. 1) din Convenție, este adevărat că majoritatea prevederilor Convenției și ale Protoalelor sale acordă aceeași protecție atât naționalilor cât și străinilor, dar aceasta nu exclude excepțiile ce pot fi degajate printr-un text special (a se vedea, de exemplu, articolele 5 § 1 (f) și 16 (art. 5-1-f, art. 16) din Convenție, precum și articolele 3 și 4 din Protocolul 4 (P4-3, P4-4)).

Cât privește articolul 14 (art. 14) din Convenție, potrivit jurisprudenței constante ale Curții diferențele de tratament nu constituie o discriminare, dacă acestea au o “justificare obiectivă și rezonabilă” (a se vedea sursa cea mai recentă, hotărârea Abdulaziz, Cabales și Balkandali din 28 mai 1985, Seria A nr. 94, p. 35-36, § 72).

În special, în cazul unei privări de proprietate realizate în contextul unei reforme sociale sau a unei reconstrucții economice, pot exista motive suficient de bune pentru a se face o distincție, în materie de compensare, între naționali și străini. Pentru început, străinii sunt mult mai vulnerabili față de legislația internă: spre deosebire de naționali, aceștia nu vor juca în general vre-un rol în alegerea sau desemnarea autorilor legislației și nu sunt consultați înainte de adoptarea acesteia. În al doilea rând, cu toate că o expropriere trebuie să se efectueze întotdeauna pentru o cauză de utilitate publică, considerațiuni diferite pot fi aplicate naționalilor în raport cu străinii; poate exista un motiv pe deplin legitim pentru a le cere naționalilor să suporte, pentru o cauză de utilitate publică, un sacrificiu mai mare decât străinii (a se vedea § 120 *infra*).

117. În fața unui text, interpretarea căruia a suscitât controverse atât de mari, Curtea estimează potrivit de a se recurge la materialele lucrărilor pregătitoare ca mijloc suplimentar de interpretare (a se vedea articolul 32 din Convenție de la Viena cu privire la tratate din 1969).

Examinarea acestora din urmă relevă că referința expresă la un drept de compensare conținută în anumite versiuni anterioare ale articolului 1 (P1-1) a fost exclusă, în special la insistența Marii Britanii și a altor state. Mențiunea principiilor generale de drept internațional a fost ulterior inclusă și a făcut obiectul unor declarații ce precizau că acestea protejează doar străinii. Astfel, când Guvernul german a declarat că ar putea accepta textul cu condiția că s-a recunoscut explicit că acele principii implicau obligația de a plăti compensația în cazul unei exproprieri, delegația suedeză sublinia că acele principii se adresau doar la relațiile dintre un stat și străini. Și atunci s-a convenit, la solicitarea delegațiilor germane și suedeze, că “principiile generale de drept internațional, în conotația lor actuală, presupun obligația de a plăti compensație străinilor în cazurile de expropriere” (subliniat de Curte).

În special, prin Rezoluția sa (52) 1 din 19 martie 1952, de acceptare a textului Protocolului (P1) și de deschidere a acestuia semnării, Comitetul de Miniștri a specificat că, “în ceea ce privește articolul 1 (P1-1), principiile generale de drept internațional, în conotația lor actuală, cuprind obligația de a plăti străinilor o compensație în caz de expropriere” (subliniat de Curte). În contextul istoricului negocierilor în ansamblu, această Rezoluție indică faptul că referința la principiile generale de drept internațional nu era destinată înglobării naționalilor.

Prin urmare, materialele lucrărilor pregătitoare nu susțin interpretarea apărată de reclamantii.

118. În sfârșit, nimic nu demonstrează că de la intrarea în vigoare a Protocolului 1 (P1), practica Părților Contractante a evoluat până în punctul în care să se poate vorbi despre faptul că potrivit acestora principiile în discuție sunt aplicate într-o manieră similară tratamentului acordat propriilor naționali. Elementele prezentate Curții probează clar în sensul opus.

119. Pentru aceste considerațiuni diferite, Curtea concluzionează că principiile generale de drept internațional nu se aplică exproprierii unui național de către statul său.

D. Dreptul la compensație

120. Rămâne de văzut dacă existența și suma compensației sunt considerațiuni materiale ce cad sub incidența celei de a doua fraze a articolului 1 (P1-1), tăcută în materie. Potrivit Comisiei, cu care atât Guvernul cât și reclamantii sunt de acord, articolul 1 (P1-1) cere implicit, în general, plata unei compensații pentru privarea de proprietate a oricărui aflat sub jurisdicția unui Stat Contractant.

Curtea constată împreună cu Comisia, că potrivit sistemelor juridice ale Statelor Contractante, o privare de proprietate pentru cauză de utilitate publică nu se justifică fără plata unei compensații, sub rezerva unor circumstanțe excepționale străine prezentei cauze. La rândul său, în absența unui principiu analog articolul 1 (P1-1) nu va asigura decât o protecție vădit iluzorie și neefectivă a dreptului de proprietate.

Curtea amintește în acest sens, că nu este de ajuns că o măsură privativă de proprietate să urmărească, în speță cât și în principiu, un scop legitim “pentru cauză de utilitate publică”, dar, de asemenea, trebuie să existe un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele aplicate și scopul urmărit. Hotărârea precitată Sporong și Lönnroth a exprimat aceiași idee în alți termeni: ia vorbește de un “echilibru just” care trebuie menajat între cerințele de utilitate publică ale comunității și imperativele drepturilor fundamentale ale individului (Seria A nr. 52, p. 26, § 69). Echilibrul scontat nu va fi întrunit dacă persoana vizată a avut de suportat o “povară specială și excesivă” (*ibidem*, p. 28, § 73). Curtea s-a pronunțat în hotărârea respectivă în contextul principiului respectării proprietății, proclamat de prima frază a

alineatului întâi, însă a subliniat că “preocuparea asigurării unui astfel de echilibru se reflectă (...) în structura articolului 1 (P1-1)” în ansamblu (*ibidem*, p. 26, § 69).

Pentru a se aprecia dacă s-a asigurat un echilibru just între diferitele interese urmărite în speță și, în special, dacă nu s-a impus o povară neproportională persoanei private de proprietate, trebuie să se țină cont de condițiile compensației.

E. Nivelul compensației

121. În continuare, Curtea acceptă avizul Comisiei cu privire la nivelul compensației: privarea de proprietate fără plata unei sume rezonabile în raport cu valoarea bunului va constitui în mod normal o ingerință neproportională, care nu ar putea fi justificată potrivit articolului 1 (P1-1). Astfel, articolul 1 (P1-1) nu garantează în toate cazurile dreptul la o compensație integrală, căci scopurile legitime “pentru cauză de utilitate publică” urmărite în contextul unei reforme economice sau de justiție socială, pot milita pentru o valoare inferioară valorii complete pe piață (a se vedea hotărârea *James și alții* precitată, Seria A nr. 98, p. 36, § 54).

Potrivit reclamanților nu se poate opera nici o distincție, în materie de nivel al compensației, între naționalizări și alte privări de proprietate realizate de stat, precum ar fi exproprierea de terenuri pentru cauză de utilitate publică.

Curtea nu subscrie acestei afirmații. Atât natura proprietății cât și circumstanțele transferului în ambele categorii de cauze dau naștere la considerațiuni diferite care legitim pot fi luate în considerație la determinarea unui echilibru just între interesul public și interesele private vizate. Evaluarea marilor întreprinderi industriale în vederea naționalizării complete a unui sector industrial reprezintă în sine o operațiune mult mai complicată decât, spre exemplu, estimarea unui teren expropriat și, în mod normal, cere o legislație specială care s-ar putea aplica tuturor întreprinderilor implicate. Prin urmare, nivelul compensației necesare poate fi diferit, întotdeauna sub rezerva respectării unui echilibru just, potrivit căruia este vorba de o naționalizare sau de o altă formă de privare de proprietate.

122. Reclamanții nu contestau statului o marjă de apreciere pentru a se pronunța asupra chestiunii dacă este cazul sau nu de a priva pe cineva de proprietatea sa, însă potrivit reclamanților Comisia a greșit să concluzioneze că statul de asemenea se bucură de o vastă putere discreționară de a fixa modalitățile și condițiile transferului.

Curtea nu împărtășește această opinie. Decizia de adoptare a unei legi de naționalizare va implica, de obicei, examinarea diferitelor chestiuni asupra cărora într-o societate democratică domnesc profunde divergențe. Grație cunoașterii nemijlocite a țării lor, a necesităților și resurselor acesteia, autoritățile naționale se găsesc, în principiu, într-o situație mai bună decât un judecător internațional pentru a determina măsurile potrivite în materie, într-o măsură în care acestea trebuie să dispună de o marjă de apreciere mai amplă. În viziunea Curții, ar fi artificială în acest sens izolarea deciziei cu privire la modalitățile de compensație de însăși decizia de naționalizare, în contextul în care elementele ce o influențează pe cea din urmă o influențează neapărat și pe cei dintâi. Prin urmare, rolul Curții se limitează în speță la determinarea faptului dacă, la adoptarea deciziilor cu privire la compensație, Marea Britanie a excedat marja de apreciere; ea va respecta hotărârea legislatorului în acest domeniu, doar dacă aceasta este vădit lipsită de bază rezonabilă.

F. Compensația acordată reclamanților atinge nivelul definit de Curte ?

1. Chestiuni comune tuturor reclamanților

(a) Abordarea cauzei

123. Reclamanții îi reproșau Comisiei că s-a referit, în raportul său, doar la sistemul compensației stabilit prin legea din 1977; în opinia lor, Comisia, îndeosebi, a eșuat să examineze consecințele aplicării acestui sistem.

La rândul său, Guvernul susținea că dacă metoda de evaluare stabilită de legislator era corectă, atunci aceasta, prin esență, producea o compensația reală și efectivă. Potrivit lui, valoarea proprietății naționalizate putea fi determinată doar prin aplicarea unei metode de evaluare corecte.

124. Într-o speță ce-și are originea într-o cerere individuală (articolul 25) (art. 25), Curtea se limitează pe cât e de posibil la examinarea cauzei concrete de care a fost sesizată (a se vedea, printre multe alte autorități, hotărârea Ashingdane din 28 mai 1985, Seria A nr. 93, p. 25, § 59). În cauza dată, reclamanții se plâng de faptul că legea din 1977 a antrenat plata compensației fără a o raporta rezonabil la valoarea bunurilor acestora la data transferului. De asemenea, aceștia ridicau întrebări cu privire la clauzele legislației și la efectele acesteia. Prin urmare, Curtea își va concentra în primul rând atenția asupra textelor incriminate; iar efectele legislației, vor fi examinate de Curte în contextul modalităților și condițiilor determinate de Parlament în prealabil și care trebuiau să fie aplicate companiilor naționalizate în ansamblu.

(b) Sistemul stabilit prin legea din 1977

(i) compensația calculată în temeiul valorii acțiunilor

125. Parlamentul a reținut valoarea acțiunilor companiilor naționalizate ca temei de calculare a compensațiilor. Decizia sa, neatacată ca atare de reclamanți, se justifică potrivit Curții atunci când, potrivit legii din 1977, acestea sunt însăși acțiunile ce trec în proprietate publică. Sunt, în plus la acestea, tehnici foarte bine stabilite de evaluare a acțiunilor, în special în domeniul impozitării.

Principala alternativă de evaluare a compensației trebuia să consistă în fundamentarea acesteia pe valoarea activelor, dar, după cum Guvernul a subliniat, aceasta ar fi necesitat, din motivul existenței diferitor practici observate în materie de valori contabile, o lungă și costisitoare reevaluare a activelor. Mai mult, în evaluarea unei companii destinate de a-și continua activitatea beneficiilor pot deseori fi un element mai important decât bunurile. În orice caz metoda aleasă permitea referirea la valoarea activelor de rând cu alte elemente pertinente (a se vedea § 36 *supra*).

126. Astfel, Curtea concluzionează că decizia Parlamentului nu era, în principiu, incompatibilă cu exigențele articolului 1 (P1-1).

(ii) Metoda ipotetică de evaluare bursieră

Potrivit legii din 1977, “valoarea de bază” a titlurilor de valoare cotate la bursa de la Londra, pentru scopurile compensării, corespund cotării medii săptămânale ale acestora în timpul perioadei de referință. “Valoarea de bază” pentru titlurile de valoare necotate trebuia să fie, în general, valoarea pe care ar fi avut-o în situația în care ar fi fost cotate la bursă pe parcursul perioadei de referință (a se vedea § 19). Reclamanții - plângerile cărora toate erau în legătură cu acțiunile din cea de a doua categorie - calificau metoda prescrisă ca fiind o bază denaturată și neexactă de evaluare.

128. În pofida dificultăților, implicate de examinare, în vederea evaluării acțiunilor necotate în ipoteza de a fi cotate, Curtea subliniază că metoda aleasă prezenta un avantaj net. Fondată pe impresia pe care un investitor la bursă putea să și-o formeze cu privire la compania examinată, ea permitea să se țină cont, într-o manieră obiectivă, de ansamblul elementelor pertinente, printre care profiturile trecute și viitoare, acoperirea activelor, sporul la dividende

și prețul oricăror comparabile acțiuni cotate (a se vedea §§ 36 și 97 *supra*). Aceasta este, de asemenea, o metodă ce a fost anterior utilizată în special în legile britanice din 1949 și 1967 cu privire la siderurgie.

După cum au subliniat reclamantii, este adevărat că prin adresarea la informația prezumată a fi accesibilă investitorilor, sistemul implica în primul rând referirea la materialele deja publicate, dintre care unele se puteau referi sau s-au referit la perioade anterioare perioadei de referință. Totuși, în practică s-au înaintat de asemenea ipoteze cu privire la o altă informație mai recentă, care ar fi fost furnizată peții bursiere în situația în care acțiunile în cauză ar fi fost cotate (a se vedea § 97 *supra*). În plus, utilizarea metodei alese nu împiedica referirea, în timpul negocierilor compensării, la profiturile viitoare ale companiei după finele perioadei de referință.

129. Reclamantii au propus ca fiind cel mai indicat să se evalueze prețul pe care acțiunile lor l-ar fi atins în cazul unei vânzări consensuale între particulari. Totuși, Curtea asemeni Comisiei, notează că însăși în rapoartele de evaluare elaborate pe această bază și care i-au fost comunicate de către reclamanti utilizau comparații cu acțiunile cotate analogice, îndeosebi la determinarea ratei adecvate de capitalizare bursieră a beneficiului net.

În afară de faptul că compensația calculată prin metoda ipotetică de evaluare bursieră nu conținea nici un element conținând prețul special unui pachet majoritar sau dominant de acțiuni - asupra cărora Curtea va reveni în §§ 148-150 *infra* - , principala diferență dintre metode pare a fi în legătură cu faptul că un cumpărător în cazul unui contract consensual dispune probabil de o informație mai completă despre companie decât un investitor bursier (a se vedea § 98 *supra*). Cu toate acestea, Curtea nu consideră că această diferență este atât de mare încât să ne facă să ajungem la concluzia că Marea Britanie a procedat nerezonabil și depășindu-și marja de apreciere la alegerea metodei ipotetice de evaluare bursieră. Aceasta este într-adevăr așa, dacă cineva ține cont de faptul că un grad de artificialitate este de asemenea implicat în ipoteza că unui cumpărător dispus să plătească pentru un pachet mare de acțiuni în compania antrenată în sectoarele industriale în discuție.

130. Curtea, astfel, concluzionează că recurgerea la această metodă nu era în principiu contrară articolului 1 (P1-1).

(iii) Perioada de referință

131. Compensația pe care au primit-o reclamantii, a fost calculată în baza valorii acțiunilor lor în timpul perioadei de referință stabilită prin legea din 1977, și anume, începând cu 1 septembrie 1973 și până la 28 februarie 1974 (a se vedea § 19 *supra*). Acestei perioade i-au precedat mai mult de trei ani de transfer formal al acțiunilor (a se vedea § 18 *supra*), în timp ce reclamantii susțineau că pentru a fi “rezonabil proporțional” valorii proprietății în cauză compensațiile trebuiau să se calculeze în baza valorii acțiunilor la ziua transferului.

La alegerea perioadei de referință, Guvernul năzuia ia o perioadă cât mai recent posibilă și fără a fi atipică, dispunând în totdeauna că aceasta nu era perioada în care valoarea acțiunilor putea fi denaturată de anunțarea naționalizării sau a modalităților compensării: practica a arătat că pentru ca un astfel de anunț să afecteze valoarea proprietății examinate, rezultând într-o evaluare obiectivă liberă de o astfel de influență, putea să fie efectuat doar în situația în care ziua sau perioada de referință precedau anunțul.

132. Curtea constată în primul rând, că perioada de referință s-a finisat în ziua alegerii Guvernului Muncitoresc (a se vedea §§ 10 și 19 *supra*). Aceasta a fost ziua în care perspectiva naționalizării a devenit realitate, chiar dacă, potrivit celor relatate de reclamanti, identitatea exactă a companiilor ce vor trece în proprietate publică nu a fost cunoscută până când legea din 1977 a primit sancțiunea regală.

Reclamanții susțineau că unica justificare a alegerii unei perioade de referință anterioare transferului era de a se exclude supunerea valorii proprietății la influența artificială a amenințării cu sau a naționalizării. Ei afirmau, că în speța dată, perspectiva naționalizării nu a afectat profiturile sau activele unei companii și că orice impact pe care posibil l-ar fi avut asupra valorii acțiunilor lor, potrivit metodei ipotetice de evaluare, ar fi putut să nu fie luată în considerație

Curtea a notat că posibilitatea denaturării nu poate fi apreciată după eveniment, în avantajul regresului. În viziunea sa, Guvernul nu a acționat neîntemeiat prezumând, în decursul elaborării și examinării proiectului legii, că programul de naționalizare va avea ca efect denaturarea valorii acțiunilor ce vor fi naționalizate. Într-adevăr, în circumstanțele în care prevalau, în special după declinul general din februarie 1974 al valorii acțiunilor relevat de indicele acțiunii ordinare industriale Financial Times (a se vedea § 93 *supra*), alegerea unor anumite perioade de evaluare ulterioare puteau să nu fie universal acceptate.

133. Curtea de asemenea notează existența multiplelor precedente în care perioada de referință utilizată se situa înainte de ziua transferului.

Astfel, un sistem similar se găsea deja consacrat în legile britanice de naționalizare precitate de către reclamanți și care - ei admiteau - asigurau o compensație justă și echitabilă. În plus, potrivit celor remarcate de către Guvern, în nici o lege precitată nu se găsea dovada unei denaturări de fapt a prețurilor sau a valorilor ca condiție ulterioară aplicării sistemului respectiv.

134. De asemenea, reclamanții îndeosebi insistau asupra referințelor, în jurisprudența dreptului internațional, la evaluarea la ziua transferului. Curtea, totuși, nu le consideră pe acestea ca fiind convingătoare. Anumite cauze precitate nu ridicau întrebări comparabile celor din cauza dată; în plus, în multe litigii internaționale ziua anunțării naționalizării și ziua preluării proprietății coincideau de fapt, astfel încât în final nu exista nici o perioadă în decursul căreia pericolul naționalizării putea să cauzeze denaturarea. În orice caz, practica internațională nu arată că doar ziua transferului poate servi ca bază la evaluare.

135. Din aceste considerente, alegerea perioadei de referință nu a fost în principiu, în opinia Curții, incompatibilă cu articolul 1 (P1-1).

(iv) Concluzia cu privire la sistemul stabilit prin legea din 1977

136. Curtea astfel a conchis că însăși sistemul de compensare stabilit prin legea din 1977 nu conținea nici un element ce putea fi calificat ca inacceptabil în condițiile Protocolului 1 (P1).

c) Efectele sistemului stabilit prin legea din 1977

(i) Introducere

137. Reclamanții au prezentat Curții un voluminos dosar în susținerea tezei acestora potrivit căreia a avut loc o disproporție flagrantă între compensația acordată și valoarea reală a întreprinderilor naționalizate la ziua transferului. La general, Guvernul n-a comentat documentele prezentate, dar a precizat că acestea nu trebuie să fie considerate ca fiind exacte (a se vedea § 39 *supra*).

Curtea notează că pretinsa disproporție se referă în esență la trei efecte generale ale sistemului stabilit prin legea din 1977; aceasta le va examina succesiv.

(ii) Absența considerării evenimentelor noi petrecute între 1974 și 1977 în viața companiilor în cauză

138. Reclamanții pretindeau că nu au primit o compensație echitabilă, deoarece potrivit Legii din 1977, acțiunile companiilor naționalizate au scăzut, iar evaluarea se făcea prin raportarea la perioada de referință. Această dispoziție a împiedicat considerarea evaluării până la ziua transferului, și îndeosebi progresul ce a marcat companiile în cauză.

Pentru Comisie, articolul 1 al Protocolului 1 (P1-1) autoriza legislatorul britanic să decidă că creșterea înregistrată după declanșarea procesului naționalizării nu făcea loc în mod obligatoriu compensației.

139. Plângerea cere următoarele observațiile preliminare din partea Curții

(a) În cazul adoptării unei măsuri de naționalizare, este indispensabilă - și reclamanții o consemnează - fixarea prealabilă a modalităților de compensare. Aceasta are loc nu doar în interesul securității raporturilor juridice, dar de asemenea și din considerentul că ar fi mai puțin practică, în special în cazul implicării unui număr mare de întreprinderi, ca compensația să fie statuată și fixată ulterior pe o bază *ad hoc* sau pe oricare bază pe care Guvernul o poate la discreția sa alege în fiecare caz aparte. Curtea recunoaște necesitatea stabilirii din start a unei formule comune, care chiar dacă întrunea o anumită flexibilitate se aplica tuturor companiilor vizate.

(b) compensația bazată pe valorile perioadei de referință se plătea nu doar pentru companiile care au înregistrat un spor ci și pentru cele ale căror bunăstare a înregistrat un declin. Astfel, sectorul public nu se limita doar la repetarea profitului oricărei aprecieri ci ținea cont de asemenea și de oricare depreciere. Este adevărat, precum au menționat și reclamanții, că pe parcursul dezbaterilor parlamentare anumite companii puteau fi excluse din programul de naționalizare și că de fapt, compania Drypool Group Ltd. devenită între timp insolubilă, a fost astfel exclusă (a se vedea §§ 14-15 *supra*). Cu toate acestea, acest unic caz nu schimbă faptul că, în legătură cu companiile care au fost naționalizate, de asemenea, subzista riscul la finele zilei să rămână în sectorul public; într-adevăr pare probabil faptul că anumite companii naționalizate, altele decât cele vizate de prezentele proceduri, s-au depreciat în perioada 1974-1977.

(c) Bineînțeles, că un astfel de spor al companiilor reclamanților ce s-ar fi putut înregistra în perioada examinată s-ar fi putut explica parțial prin eforturile acestora, în special în realizarea obligațiilor legale față de acționari lor. Totuși, nu se poate exclude că aceasta parțial se datorează și altor diverse elemente, dintre care unii se aflau în afara controlului reclamanților, precum ar fi însăși perspectiva naționalizării și prevederea unei asistențe financiare din partea Guvernului în vederea asigurării viabilității continue a companiilor.

(d) Potrivit metodei ipotetice de evaluare bursieră, evoluțiile ulterioare ale situațiilor companiilor au fost considerate ca unul din "elemente pertinente", până la limita că aceste evoluții ar fi putut fi prevăzute de un investitor prudent în perioada de referință (a se vedea § 97 *supra*).

140. Reclamanții au evidențiat în cadrul audierilor în fața Curții că obligația asigurării unei compensații echitabile comporta un caracter continuu. Prin urmare, formula compensației care putea fi inițial echitabilă la momentul preluării, trebuia revăzută dacă, precum în speță, înceta să mai fie așa în urma unor circumstanțe noi.

141. Curtea constată că intervalul lung între perioada de referință și ziua transferului se datora în exclusivitate dezbaterilor parlamentare aprofundate în cadrul cărora Parlamentul democratic a examinat minuțios argumente ce în esență coincideau cu cele înaintate de către

reclamanții în prezentele proceduri (a se vedea §§ 13 și 18 *supra*). În special, s-a discutat - ca apoi să fie respinsă - posibilitatea modificării formulei legale a compensației într-o manieră de a se ține cont de evoluția ulterioară.

142. Dacă faptele istorice nu sunt în esență decisive, Curtea menționează că discuțiile la epoca dată nu ilustrau decât dificultățile pe care ar fi fost antrenate de modificarea completă a sistemului propus.

(a) Orice modificare ar fi subminat securitatea raporturilor juridice creată prin alegerea inițială a formulei compensației.

(b) Anunțul condițiilor compensației au provocat în public anumite așteptări, în bază cărora s-au petrecut tranzacții de vindere și cumpărare de acțiuni.

(c) Între 1974 și 1977, indicele acțiunii ordinare industriale Financial Times a variat; din când în când - și în special între finele perioadei de referință și martie 1975 (când pentru prima dată s-au anunțat modalitățile compensației) - acesta se situa sub nivelul obținut la finele perioadei de referință (a se vedea § 93 *supra*). Prin urmare, alegerea unei alte date sau perioade de referință, putea să fie dezavantajoasă pentru foștii proprietari; într-adevăr, menținerea perioadei de referință inițial alese servea protecției acestora împotriva oricăror consecințe nefavorabile a declinului prețurilor la bursă.

(d) Curtea a constatat deja că Guvernul Britanic n-a acționat nerezonabil la selectarea, în vederea asigurării unei evaluări a acțiunilor reclamanților efectuate în afara oricărei denaturări, perioadei de referință anterioară anunțului naționalizării (a se vedea § 132 *supra*). Din considerentul că riscul denaturării persista până la trecerea acțiunilor în proprietatea publică, optarea, prin intermediul modificării formulei inițiale a compensației, pentru o perioadă de referință ulterioară ar lăsa loc acționării efective a acelei influențe.

143. La momentul concluzionării în acest aspect, Curtea atribuie o atenție deosebită considerațiilor că naționalizarea este o măsură economică cu caracter general în legătură cu care statului trebuie să i se acorde o largă marjă de apreciere (a se vedea § 122 *supra*) și că pretinde adoptarea unei legislații de definitivare a unei formule comune de compensare (a se vedea § 139 *supra*). Mai mult ca atât, sistemul stabilit prin legea din 1977 a fost constatat ca nefiind în principiu neacceptabil potrivit articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1) (a se vedea § 136 *supra*). În lumina acestor elemente și a ansamblului altor considerații enunțate la §§ 139 și 141-142 *supra*, există potrivit Curții motive suficiente de a considera că Marea Britanie avea dreptul de a decide, în contextul exercitării normale a prerogativei de apreciere, adoptarea prevederilor fără să țină cont de evenimentele ulterioare petrecute în companii.

(iii) Lipsa indexării sumelor bănești

144. Reclamanții s-au referit la faptele că legea din 1977 lega suma compensație de valorile acțiunilor în perioada de referință și că plățile acesteia s-au făcut abia după careva ani. Combinarea acestor elemente i-a împiedicat să primească o compensație echitabilă, deoarece nu s-a ținut cont de dezaprecierea monedei din 1974 și până la ziua primei plăți, perioadă a unei puternice inflații (a se vedea § 92 *supra*).

145. Cu referire la elementele ce stau la bază acestei plângeri, Curtea relevă că sporul compensației - la o rată rezonabil apropiată de rata medie minimală a Băncii Engleze - cu efecte de la ziua transferului (a se vedea §§ 21 litera (a) și 94 *supra*) în vederea limitării consecințelor inflației până la ziua plății. În afară de aceasta, după transfer toți reclamanții au primit plățile în acout a compensației fără a aștepta stabilirea definitivă a sumei compensației (a se vedea §§ 45, 53, 64, 69, 75, 82 și 91 *supra*).

Pe de altă parte, reclamanții nu au fost privați de venitul ce a urmat investițiile acestora din intervalul cuprins între perioada de referință și ziua transferului, datorită faptului că ei și-au conservat pentru această perioadă dreptul la dividendele titlurilor de valoare achiziționate. Este adevărat că clauzele de apărare conținute de legea din 1977 au impus în acest sens restricții, dar, la general vorbind, acestea nu au făcut decât să limiteze suma unor astfel de dividende la suma plătită în acest sens în perioada imediat anterioară perioadei de referință (a se vedea § 23 *supra*). În plus, o rată mai înaltă se plătea doar cu acordul Ministrului Industriei.

146. Informația prezentată Curții relevă că în intervalul între perioada de referință și ziua transferului prețului acțiunilor nu au atins aceiași valoare precum indicele prețului cu amănuntul (a se vedea §§ 92-93 *supra*). Ajustarea compensației la acest indice le-a acordat reclamanților un avantaj de care nu au putut beneficia purtătorii de titluri de valoare.

Comisia a evidențiat că se putea la maximum solicita ca compensația să fie legată de nivelul general a prețului acțiunilor. Desigur, indicele acțiunii ordinare industriale Financial Times demonstrează într-o manieră generală că s-a petrecut o anumită sporire a valorii acțiunilor între perioada de referință și diferitele date ale transferului (a se vedea § 93 *supra*). Cu toate acestea, astfel de chestiuni nu trebuie judecate nechibzuit: prin blocarea în practică a valorii acțiunilor naționalizate la cifra atinsă în perioada de referință, legea din 1977 nu excludea doar considerarea sporului indicelui prețului acțiunilor ci proteja de asemenea reclamanții de orice efecte nefavorabile a ulterioarelor fluctuații al aceluși indice.

147. Astfel, Curtea consideră că în circumstanțele epocii, Marea Britanie n-a depășit marja de apreciere la adoptarea deciziei de introducere a prevederilor de excludere a considerării inflației.

iv. Lipsa elementului reprezentând valoarea specială a participării acționare dominante sau importante

148. Reclamanții s-au referit la faptul că potrivit legii din 1977, acțiunile lor au fost evaluate cu ajutorul metodei ipotetice de evaluare bursieră și că prețurile la bursă abia de corespundeau sumei ce urma a fi plătit pentru un număr mic de acțiuni (a se vedea § 98 *supra*). S-a susținut că, combinarea acestor două elemente, i-a împiedicat să primească o compensație echitabilă, deoarece sumele primite de aceștia nu conțineau vre-un element reprezentând valoarea specială a participării acționare importante - și în majoritatea cazurilor dominante - în companiile vizate.

149. După cum Guvernul just a relevat, o măsură de naționalizare nu poate fi asimilată unei oferte publice de achiziție: statul care naționalizează acționează ca urmare a constrângerii și nu a intenției. Prin urmare, potrivit Curții, nu se poate susține că compensația reclamanților trebuie să fie aliniată la prețul ce putea fi oferit la o astfel de licitație.

Într-adevăr, la o vânzare consensuală prețul plătit pentru acțiunile reclamanților puteau să conțină o primă în legătură cu raportul participării acestora. Totuși, pentru a calcula compensația pe această bază trebuia să se prezume că se putea găsi un cumpărător pentru pachetele mari ale acțiunilor în cauză, prezumție mai puțin dubioasă în cazul industriilor vizate.

În final, Curtea nu consideră că Marea Britanie era obligată, potrivit articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1), să trateze diferit foștii acționari potrivit tipului sau mărimii participării acestora în companiile naționalizate: Marea Britanie nu a activat de o manieră nerezonabilă când a considerat că repartizarea compensațiilor va fi mult mai justă dacă toți proprietarii vor fi tratați de pe aceleași poziții.

150. În aceste condiții, Curtea consideră că Marea Britanie nu a depășit marja de apreciere când a decis să adopte prevederi ce excludeau din compensația elementul reprezentând valoarea specială a participării acționare importante sau dominante.

v. Concluzia cu privire la efectele sistemului stabilit prin legea din 1977

151. În lumina celor ce urmează, Curtea concluzionează cu privire la chestiunile comune tuturor reclamantilor, că efectele produse prin sistemul stabilit de legea din 1977 nu erau incompatibile cu articolul 1 al Protocolului 1 (P1-1).

Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea, de asemenea, a ținut cont de anumite aspecte ale metodei de plătire a compensației avantajoase foștilor proprietari: astfel, dobânda la o rată rezonabilă a compensației se înregistra de la ziua transferului, plățile în acout se făceau în perioada cea mai apropiată stabilirii sumei definitive (a se vedea §§ 20-21 și 45, 53, 64, 69, 75, 82 și 91 *supra*).

2. Chestiuni specifice diferitor reclamanti

152. Adicional la chestiunile comune examinate *supra*, anumiți reclamanti au susținut, în contextul elementelor specifice cazurilor individuale, că compensația ce le-a fost acordată nu a întrunit cerințele articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1). Plângerile reclamantilor, contestate de către Guvern și respinse de către Comisie, vor fi examinate de Curtea una câte una.

(a) Pretinsa disproporție dintre compensație și valorile acțiunilor în perioada de referință (cauzele Kincaid și Yarrow Shipbuilders)

153. Subsidiar, Sir William Lithgow și Yarrow PLC au afirmat că compensația pe care au primit-o nu corespundea valorii acțiunilor lor, respectiv, în companiile Kincaid și Yarrow Shipbuilders în perioada de referință.

154. Curtea notează că această plângere în esență denunță o aplicare proastă a legii din 1977.

Totuși, trebuia să se evidențieze că sumele oferite de către Ministerul Industriei la finele negocierilor au fost acceptate de către reprezentanții acționarilor, ca fiind o evaluare acceptabilă în limitele formulei legale. Mai mult ca atât, Tribunalul Arbitral putea fi sesizat în ambele cazuri de către reprezentant cu o plângere precum că potrivit formulei respective foștii proprietari aveau dreptul la o sumă mai mare decât cea oferită. Cu toate că, probabil un astfel de recurs nu i s-a oferit însăși lui Sir William Lithgow, această chestiune este disputabilă (a se vedea § 30 *supra*). Totuși, alți acționari Kincaid n-au înaintat nici o obiecție (a se vedea § 44 *supra*) și în orice caz interesatul se găsea legat - legal, din considerentele dezvoltate la § 193-197 *supra* - de sistemul stabilit prin Legea din 1977.

155. În aceste circumstanțe, Curtea nu are nici un motiv să pună la îndoială acordurile încheiate conțineau evaluări rezonabile în limitele formulei legale. Prin urmare, aceasta respinge această plângere.

(b) Incidența impozitului pe venit (cauza Kincaid)

156. Sir William Lithgow se plânga de faptul că cu toate că bonurile trezoreriale pe care le-a primit nu erau supuse impozitării, vânzarea sau rambursarea acestora le făceau pasibile impozitului pe venit (a se vedea §§ 21 litera (b) și 45 *supra*). Astfel, potrivit acestuia, compensația acordată lui nu a fost "efectivă", datorită imposibilității de a-i permite acestuia achiziționarea unor bunuri de substituie echivalente.

157. Plângerea nu pare a fi fondată Curții. Precum a subliniat Comisia, reclamantul putea de asemenea să fie obligat să plătească impozitul respectiv dacă și-ar fi vândut acțiunile înainte de anul 1977. Nu poate fi privită ca nerezonabilă aplicarea acestei ipoteze și în cazul rambursării sau vânzării anticipate de bonuri trezoreriale în schimbul acțiunilor acestuia.

(c) Aplicarea metodei bazate pe beneficii (cauza Kincaid)

158. Sir William Lithgow se plângea de faptul că compensația plătită pentru acțiunile sale ordinare în compania Kincaid au fost calculate mai curând prin a se face referință la beneficiile și nu la activele companiei, în special prin a se referi la beneficiile trecute decât la cele scontate. Astfel, acesta a fost privat de valoarea atribuită acestor alte elemente.

159. Curtea nu consideră că recurgerea la metoda bazată pe beneficii, în sine, trebuie privită ca fiind incompatibilă prevederilor articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1). Este vorba de un procedeu frecvent utilizat, în special la bursă, pentru evaluarea companiilor prospere precum Kincaid. Mai mult, în realitate nu au fost neglijate nici beneficiile scontate nici activele companiei Kincaid: Dnii Whinney Murray & Co. a ținut cont de perspectivele evoluției companiei la pregătirea evaluării sugerate (a se vedea § 43 *supra*) și că a reconsiderat acea evaluare în special în lumina activelor bancare.

În deosebi, legea din 1977 a prevăzut că “valoarea de bază” a acțiunilor necotate la bursă trebuiau să fie stabilite în funcție de “toate elementele pertinente” (a se vedea § 19 *supra*). Aceasta nu prescria o cale anumită de urmat în acest sens, această constituind o chestiune reglementată în cadrul negocierilor sau, în lipsa acesteia, printr-o decizie a Tribunalului Arbitral. Prin urmare, reprezentantul acționarilor Kincaid - dacă nu însuși Sir William Lithgow (a se vedea § 154 *supra*) - putea susține, în cursul negocierilor cu privire la compensație, faptul necesității atragerii unei atenții mai mari la activele sau beneficiile scontate ale companiei, iar în cazul eșecului de a înainta chestiunea tribunalului. Cu toate acestea, reprezentantul acționarilor nu a procedat astfel, acceptând, după consultarea prealabilă a acționarilor, oferta Guvernului (a se vedea § 44 *supra*).

160. Prin urmare, această plângere a fost respinsă.

(d) Aplicarea metodei de evaluare prin a se face referință la compania fondatoare (cauza Yarrow Shipbuilders)

161. Yarrow s-a plâns de faptul că compensația plătită în contul acțiunilor sale în filiala aparținând companiei Yarrow Shipbuilders a fost calculată, potrivit acestuia, în exclusivitate prin a se face referință la prețul la bursă a propriilor sale acțiuni (Yarrow) în perioada de referință. Acesta a menționat restricțiile, deja în vigoare pe parcursul perioadei referință, impuse prin condițiile împrumutului acordat de către Ministerul Apărării privind plățile dividendelor de către filială companiei fondatoare (a se vedea § 70 *supra*). Ca rezultat al acelor restricții, Yarrow a privată de resursele cu care să plătească dividendele propriilor săi acționari, ceea ce a provocat un declin al prețului acțiunilor sale. O evaluare a Yarrow Shipbuilders bazată pe preț nu reflecta astfel rentabilitatea și nici perspectivele acesteia, elementele care la moment nu erau cunoscute la bursă. În urma aplicării acestei metode de evaluare, compensația nu conținea nici o referire la profituri atingea în total 9 400 000 £, pe care Yarrow Shipbuilders trebuia s-o conserveze ca rezultat al restricțiilor precitate (a se vedea § 71 litera (a) *supra*).

162. Curtea nu consideră că aplicarea metodei incriminate în speță este incompatibilă prevederilor articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1). După cum Comisia a observat adevărat, aceasta este rezonabil, atunci când este vorba de evaluarea unei filiale ale cărei active, precum Yarrow Shipbuilders, reprezintă o parte substanțială din afacerile companiei fondatoare (a se vedea § 70 *supra*), să se țină cont de prețul acțiunilor celei din urmă.

Mai mult ca atât, este necesar de reaminti că Legea din 1977 nu prescria o cale anumită de urmat pentru a atinge “valoarea de bază” a titlurilor de valoare necotate: precum Comisia a subliniat, prețul la bursă a acțiunilor companiei fondatoare constituia unicul dintre “elementele pertinente” de care trebuia să se țină cont (a se vedea § 19 *supra*). Prin urmare, reprezentantul acționarilor Yarrow Shipbuilders putea susține în timpul negocierilor că prea mare atenție i s-a acordat acestui element și prea puțină beneficiilor filialei, perspectivelor și profiturilor nedistribuite. Într-adevăr, Curtea notează că în cadrul dezbaterilor parlamentare s-a precizat din partea Guvernului că efectele condițiilor împrumutului din partea Ministerului Apărării la evaluarea companiei naționalizate vor fi acoperite de expresia “toate elementele pertinente” (Official Report, 16 martie 1976, col. 1789-1792, 25 octombrie 1976, col. 198-199, și 5 noiembrie 1976, col. 1659-1664). Pe de altă parte, dacă reprezentantul acționarilor eșua în timpul negocierilor, acesta putea înainta chestiunea respectivă arbitrajului. Cu toate acestea, reprezentantul acționarilor nu a procedat astfel, acceptând, după consultarea prealabilă a acționarilor, oferta Guvernului (a se vedea § 44 *supra*).

În final, cu referire la consecințele unei astfel de metode de evaluare, se pare că Guvernul s-a bazat nu doar pe prețul la bursă a acțiunilor Yarrow ci, de asemenea, într-o anumită măsură, și pe beneficiile, perspectivelor și profiturilor nedistribuite ale însăși filialei: compensația de 6 000 000 £ în final plătită depășea capitalizarea globală a Yarrow în perioada de referință, care de fapt nu era mai mare de 4 800 000 £ (a se vedea §§ 71 litera (c) și 74 *supra*). Faptul că nu s-a putut ține cont de toate aceste elemente se justifică, în opinia Curții, de o singură circumstanță: Yarrow Shipbuilders depindea în special de ajutor public în formă de împrumut din partea Ministerului Apărării sau de subvenții în construcție navală (a se vedea § 71 litera (a) *supra*).

163. Prin urmare, Curtea nu este capabilă să accepte această plângere.

(e) Acțiunea clauzelor de apărare (cauza BAC)

164. English Electric și Vickers se plâneau de faptul că, potrivit clauzelor de apărare conținute de Legea din 1977, o sumă de 19 700 000 £ la capitolul anumite dividende legal distribuite a fost dedusă din “valoarea de bază” a acțiunilor acestora în BAC (a se vedea §§ 22-24 și 61-62 *supra*). Aceștia susțineau că o astfel de deducție era inechitabilă și, în special, îi priva de o mare parte din dobânda produsă de acțiunile acestora pentru anii 1973-1976.

165. Curtea notează că aceste dividende au fost plătite în virtutea rezoluțiilor toate posteriore lui 28 februarie 1974, zi în care clauzele de apărare au început a produce efecte. Deducerea nu s-ar fi făcut dacă dividendele ar fi primit acceptul din partea Ministrului Industriei (a se vedea § 22 *supra*). Totuși, rezultă că, cu mici excepții, un astfel de accept nu a fost niciodată solicitat până la momentul abordării chestiunii respective de către reprezentantul acționarilor BAC în carul negocierilor (a se vedea § 62 *supra*).

Mai mult ca atât, nimic nu ne sugerează faptul că deducerea nu se încadra de prevederile Legii din 1977: în caz contrar, reprezentantul acționarilor ar fi putut sesiza Tribunalul Arbitral în privința acestei chestiuni (a se vedea § 27 *supra*), ceea ce acesta nu a făcut.

În final, clauzele nu erau nerezonabile în sine: era vădită necesitatea prevenirii oricărei delapidări din activele companiilor naționalizate între finele perioadei de referință și ziua transferului (a se vedea § 22 *supra*). Nici Curtea nu consideră că aplicarea clauzelor menționate a antrenat, pentru randamentul titlurilor de valoare, rezultatele puteau fi considerate ca nerezonabile potrivit articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1). În mare, și sub rezerva atribuțiilor discreționare ale Ministrului Industriei, acestea atingeau plafonul minim nivelului imediat anterior dividendelor posteriore perioadei de referință (a se vedea § 23 *supra*). Asigurarea

continuă a stabilității dividendelor se acordă cu ideea că după perioada de referință orice spor al patrimoniului companiei naționalizate trebuia să sporească venitul sectorului public așa precum acesta ar fi suportat riscul unui declin (a se vedea § 139 litera (b) *supra*).

166. Din aceste considerente, Curtea concluzionează că această plângere trebuie să fie respinsă.

(f) Pretinsa întârziere excesivă la plățirea compensației și pretinsa insuficiență a plăților în acout (cauza Vickers Shipbuilding)

167. Vickers se plângea de întârzierea excesivă la plățirea compensației și de insuficiența plăților în acout, elementele ce au amânat implementarea unor importante programe de restructurare.

168. Curtea notează din dezbaterile parlamentare (a se vedea §§ 12-16 *supra*) natura controversă a Legii din 1977. Până la primirea Sancțiunii Regale din martie 1977, exista o incertitudine cu privire la forma acesteia și prin urmare în realitate era imposibilă începerea negocierilor înainte de acea dată. Negocierile Vickers Shipbuilding s-au încheiat la 26 septembrie 1980, iar soldul final s-a plătit la puțin timp după ceia, perioada de referire în acest sens constituind trei ani și trei luni începând cu ziua transferului (1 iulie 1977) (a se vedea §§ 76 și 81-82 *supra*).

Negocierile oficiale nu au început în speță decât în iunie 1978; totuși, intervalul între Sancțiunea Regală și această dată se explică prin pregătirea nu doar a raportului de evaluare a Dlor Whinney Murray & Co., dar de asemenea și de un dosar financiar de tratare a părților componente Vickers Shipbuilding ca o entitate unică (a se vedea §§ 33 și 79-80 *supra*). Este vorba de operațiuni complexe. La rândul său, absența perioadei de timp începând cu septembrie 1979 până în septembrie 1980 demonstrează că reprezentantul acționarilor Vickers Shipbuilding a sesizat Tribunalul Arbitral (a se vedea § 81 *supra*). În aceste circumstanțe, ținând cont de mărimea companiei naționalizate, Curtea nu găsește ca fiind nerezonabilă perioada globală a reglementării - din care cincisprezece luni au fost dedicate negocierilor.

169. Cu referire la plățile în acout, trebuie de reamintit că acestea s-au făcut necondițional (a se vedea § 20 *supra*) și prin urmare este necesară limitarea sumei acestora. Mai mult ca atât, până în noiembrie 1978 (în jur de cinci luni de la deschiderea negocierilor oficiale) Vickers primi-se deja un acout de 8 450 000 £ - mai mult de jumătate din suma compensației convenite de 14 450 000 £ - și un acout ulterior de 3 150 000 £ în martie 1980, în timpul examinării procedurii arbitrale (a se vedea § 82 *supra*). Mai presus de tot, compensațiile în totalitatea lor au erau urmate de dobândă începând cu ziua transferului proprietății (a se vedea § 21 litera (a) *supra*), și aceasta, ținând cont de datele plăților în acout, trebuie să atenueze efectele de întârziere inevitabile la plățirea soldului final.

170. Prin urmare, Curtea nu este capabilă să accepte aceste plângeri.

(g) Pretinsele particulare inadecvăți ale perioadei de referință în cauza Brooke Marine

171. Foștii proprietari ai companiei Brooke Marine susțineau că condițiile compensației stabilite prin legea din 1977 erau în particular inadecvate în cazul lor, deoarece pe parcursul perioadei de referință însă nu și la ziua transferului valoarea acțiunilor acestora în această companie a fost afectată de existența unor contracte nefavorabile și a opțiunii de convertire a obligațiilor în acțiuni (a se vedea § 89 *supra*).

172. Curtea concordă cu Comisia că această plângere nu poate fi susținută. În primul rând, o măsură de naționalizare solicită o formulă comună, aplicabilă tuturor companiilor vizate (a se

vedea §139 litera (a) *supra*) și a faptului că, pentru fiecare companie, data evaluării celei mai favorabile nu trebuie să fie judecată ca contrară articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1) (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârea James și alții recitat, Seria A nr. 98, p. 41-42, § 68). În al doilea rând, această plângere particulară în esență vizează o pretenție potrivit căreia evaluarea trebuia să se efectueze la ziua transferului, cu toate că Curtea a constatat deja că alegerea unei perioade anterioare nici prin natura sa și nici prin efectele sale nu este incompatibilă cu articolul respectiv (a se vedea §§ 136 și 151 *supra*).

(h) Neconcordanța dintre compensația plătită și încasări (cauzele Kincaid, Vosper Thornycroft, BAC, Hall Russell și Brooke Marine)

173. Sir William Lithgow și foștii acționari ai companiilor Vosper Thornycroft, B.A.C., Hall Russell și Brooke Marine opuneau compensația pe care au primit-o încasărilor companiei la ziua transferului (a se vedea §§ 41 litera (b), 47, 55, 66 și 84 litera (b) *supra*).

174. Curții nu este convinsă că acest element de stabilire a standardului oportun nu s-a întrunit. Suma încasărilor la ziua transferului nu constituie un element determinant al valorii acțiunilor destinate transferului în sectorul public, acestea fiind de fapt blocate de la începutul negocierilor. În orice caz, evaluarea activelor curente ale unei companii trebuie să țină cont nu doar de lichiditățile disponibile, dar și la alte puncte precum ar fi datoriile și plățile în avans primite pentru contracte (a se vedea § 38 *supra*).

G. Concluzia cu privire la articolul 1 al Protocolului 1 (P1-1)

175. În lumina celor expuse, Curtea concluzionează că nici o încălcarea a articolului 1 al Protocolului 1 (P1-1) nu s-a stabilit în cauza dată.

Curtea nu poate accepta disputa reclamanților potrivit căreia Guvernul a recunoscut că “condițiile compensației stabilite prin legea din 1977 erau extrem de nejuste pentru unele companii” (a se vedea § 17 *supra*), nu era cazul ca aceștia să o conteste odată ce compensația a fost deja plătită. Declarația în cauză reflecta mai mult o opinie exprimată într-un context politic și aceasta nu condiționează Curtea de a-și formula o apreciere în cauza dată.

II. ARTICOLUL 14 DIN CONVENȚIE, COMBINAT CU ARTICOLUL 1 AL PROTOCOLULUI 1 (art. 14+P1-1)

A. Introducere

176. Mai mulți reclamanți au afirmat că, din considerente specifice cauzei fiecăruia, au fost victime a discriminării contrară articolului 14 din Convenție, combinat cu articolul 1 al Protocolului 1 (art. 14+P1-1). Fostul articol (art. 14) prevede după cum urmează:

“Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată pe orice motiv, precum sexul, rasa, culoarea, limba, religia, opinia politică sau altă opinie, originea națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

Aceste alegații contestate de către Guvern, au fost respinse de Comisie.

177. Înainte de a trece la examinarea fiecărei din aceste plângeri, Curtea reamintește că articolul 14 (art.14) nu interzice orice diferență de tratament la exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de Convenție (a se vedea “afacerea lingvistică belgiană” hotărârea din 23 iulie 1968, Seria A nr. 6, p. 34, § 10). Aceasta protejează persoanele fizice (inclusiv și persoanele juridice) “plasate în situații similare” de diferențe de tratament discriminatoriu; iar cu privire la articolul 14 (art. 14), un tratament diferit este discriminatoriu dacă acesta “nu are

o justificare obiectivă și rezonabilă”, ceea ce ar însemna că tratamentul nu urmărește “un scop legitim” sau dacă nu există “un raport de proporționalitate între mijloacele aplicate și scopul urmărit” (a se vedea printre multe alte autorități hotărârea Rasmussen din 28 noiembrie 1984, Seria A nr. 87, p. 13, § 35, și p. 14, § 38). Mai mult ca atât, Statele Contractante se bucură de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele în alte situații similare justifică un diferit tratament legal; scopul marginii de apreciere variază în dependență de circumstanțe, domenii și context (ibidem, p. 15, § 40).

B. Pretinsa discriminare în raport cu alți proprietari ai companiilor naționalizate potrivit legii din 1977

1. Incidența impozitului pe venit (cauza Kincaid)

178. Sir William Lithgow se pretindea victimă a unei discriminări, prin faptul a fost supus impozitului pe venit pe vânzarea obligațiilor trezoreriale primite cu titlu de compensație, în timp ce persoanele juridice - foști proprietari ai companiilor naționalizate potrivit legii din 1977 - aveau dreptul, potrivit legii finanțelor din 1976, la “o scutire de impozit” (a se vedea §§ 21 litera (b) și 45 *supra*).

179. Curtea nu este capabilă să accepte această plângere. După cum a menționat Comisia, “scutirea de impozit” a persoanelor juridice nu va fi accesibilă unei persoane fizice care deține, precum Sir William Lithgow, doar 28 % din acțiunile companiei naționalizate (a se vedea §§ 21 litera (b) și 40 *supra*). Prin urmare, reclamantul nu a fost tratat altfel decât alți acționari plasați într-o situație similară.

2. Aplicarea metodei bazate pe beneficii (cauza Kincaid)

180. Sir William Lithgow se plânga de faptul că, acțiunile ordinare Kincaid s-au evaluat prin a se face referință la veniturile acesteia și nu la activele companiei, precum s-a procedat în cazul anumitor companii nerentabile (a se vedea § 36 *supra*). Acesta susținea că cea de a doua metodă va fi mult mai avantajoasă în cazul său și că s-a petrecut o discriminare în detrimentul lui Kincaid, fiind o companie prosperă.

181. Curtea reamintește că legea din 1977, nu prescria o cale anumită de urmat la evaluarea titlurilor de valoare necotate la bursă (a se vedea § 159 *supra*). Legea prevedea că compensația va fi stabilită pe calea negocierilor sau a arbitrajului, aplicând metoda ipotetică de evaluare bursieră și ținând cont de toate elementele implicate. Această metodă globală a fost aplicată acțiunilor ordinare Kincaid în aceiași măsură precum și tuturor altor acțiuni necotate. Pe de altă parte, dacă acționarii Kincaid n-ar fi acceptat acordul negociat, reprezentantul acestora ar fi putut înainta chestiunea respectivă în fața Tribunalului Arbitral, în aceiași măsură precum ar fi fost posibil și pentru alți reprezentanți ai acționarilor în circumstanțe similare. Prin urmare, Curtea cade de acord cu Comisia că sub acest raport proprietarii acțiunilor ordinare Kincaid, inclusiv și Sir William Lithgow, nu au fost tratați alt fel decât alți proprietari vizați.

Bineînțeles, formula legală prezenta o anumită flexibilitate care putea conduce și a condus la utilizarea acesteia în mod diferit față de diferite companii. Totuși, aceasta permitea să se țină cont de deosebirile dintre acestea și, în special, de importanța în fiecare caz a elementelor examinate; este evident că veniturile vor pune la dispoziție o mai potrivită bază de evaluare dacă compania este rentabilă, iar activele într-o ipoteză contrară. Prin urmare, diferențele observate la aplicarea metodei globale aveau o justificare obiectivă și rezonabilă.

3. Tratamentul similar al companiilor în expansiune și a celor în declin cauzele Vosper Thornycroft, Hall Russell și Brooke Marine)

182. Foștii acționari ai companiilor Vosper Thornycroft, Hall Russellet și Brooke Marine se pretindeau victime a unei discriminări în urma aplicării aceluiași tratament atât companiilor în expansiune cât și celor în declin, în special cu referire la Vosper Thornycroft faptul că compensația plătită era proporțională pentru primele și nu pentru cele de-al doilea dacă o raportăm la veniturile sau valoarea companiei la ziua transferului.

183. Curtea a constatat deja că alegerea perioadei de referință la evaluarea companiilor naționalizate potrivit legii din 1977 și absența corelativă a permițerii oricăror evoluții ulterioare erau bazate pe motive rezonabile (a se vedea §§ 131-135 și 138-143 *supra*). Prin urmare, dacă cade sau nu sub incidența articolului 14 (art. 14) diferența invocată de către reclamantii, rezultă din tratamentul similar aplicat atât companiilor în expansiune cât și celor în declin, că aceasta a avut o justificare obiectivă și rezonabilă.

4. Evaluare prin a se face referință la compania fondatoare (cauza Yarrow Shipbuilders)

184. Yarrow se pretindea victimă a unei discriminări, prin faptul că compensația primită pentru acțiunile sale în filiala sa conținută de Yarrow Shipbuilders a fost calculată prin a se face referință la prețul propriilor sale acțiuni (Yarrow), în timp ce acțiunile necotate ale altor companii naționalizate au fost calculate în funcție de veniturile acelor companii (§ 36 *supra*). În susținerea plângerii sale, compania a subliniat că compensația sa reprezenta un procentaj mai mic al veniturilor sau proporția activelor companiei naționalizate decât în cazul compensației plătite altor foști proprietari, luând ca bază cifrele perioadei de referință sau cele din ziua transferului.

185. Din considerentele indicate în alineatul 1 al § 181 *supra*, Curtea concordă cu Comisia asupra faptului că nu a avut loc vreo diferență de tratament între Yarrow și alți acționari vizați, în sensul că în toate cazurile s-a aplicat aceeași metodă globală și era deschisă aceeași posibilitate de a recurge a arbitraj.

De asemenea, Curtea consideră că diferențele stabilite între Yarrow și alți proprietari, în aplicarea metodei globale aveau o justificare obiectivă și rezonabilă. La aplicarea metodei ipotetice de evaluare bursieră, este evident faptul că dacă activele unei filiale la evaluare constitui un element important în afacerile companiei fondatoare ale cărei titluri de valoare sunt cotate pe piață, prețul acestora din urmă poate pune la dispoziție o bază de evaluare mai adecvată și mai puțin artificială decât alte elemente.

C. Pretinsa discriminare în raport cu proprietari companiilor naționalizate potrivit legislației anterioare (cauzele Vosper Thornycroft și Brooke Marine)

186. Foștii proprietari ai companiilor Vosper Thornycroft și Brooke Marine se pretindeau victime a unei discriminări, prin faptul că modalitățile compensației stabilite prin legea din 1977 se deosebeau în mai multe privințe de condițiile definite în legile britanice anterioare naționalizării (a se vedea § 99 *supra*).

187. Independent de întrebarea dacă acești reclamantii au fost plasați într-o situație similară persoanelor private de bunurile lor potrivit legislației anterioare, Curtea consideră că diferența contestată nu ridică nici o chestiune potrivit articolului 14 (art. 14). Parlamentele Statelor Contractante, în principiu, trebuie să rămână libere să adopte noi legi bazate pe o nouă abordare.

D. Pretinsa discriminare în raport cu persoanele private de bunurile lor potrivit legislației de expropriere (cauzele Vosper Thornycroft și Brooke Marine)

188. Foștii proprietari ai companiilor Vosper Thornycroft și Brooke Marine se pretindeau de asemenea victime a unei discriminări prin faptul că compensația prevăzută de legea din 1977, contrar majorității legilor britanice cu privire la expropriere, nu era calculată în baza valorii bunurilor la ziua transferului (a se vedea § 101 *supra*).

189. Curtea reamintește că legile de expropriere și textele cu privire la naționalizare au funcții diferite. Din considerentele enunțate la alineatul 3 al § 121 *supra*, curtea concordă cu comisia asupra faptului că situațiile la care s-au referit reclamanții nu sunt suficient de similare de ridica o chestiune potrivit articolului 14 (art. 14).

E. Concluzia cu privire la articolul 14 (art. 14) din Convenție

190. Ținând cont de cele menționate, Curtea concluzionează că nici o încălcarea a articolului 14 din Convenție combinat cu articolul 1 al Protocolului 1 al Convenției (art. 14+P1-1) nu s-a stabilit în cauza dată.

III. ARTICOLUL 6 § 1 (art. 6-1) DIN CONVENȚIE

191. Unii reclamanți susțineau că, din diferite motive, au fost victime ale încălcării articolului 6 § 1 (art. 6-1) din Convenție, care, în măsura în care acesta este pertinent, prevede după cum urmează:

“Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî (...) asupra circumstanțelor cu privire la drepturile și obligațiile civile ale acesteia (...).”

Aceste alegații au fost contestate de Guvern. Comisia și-a exprimat opinia unanimă că această prevedere nu a fost încălcată.

A. Aplicabilitatea articolului 6 § 1 (art. 6-1)

192. Curtea notează în primul rând că dreptul reclamanților la compensație potrivit legii din 1977 deriva din calitatea acestora de acționari ai companiilor vizate și comportă fără dubiu un “caracter civil” (a se vedea *mutatis mutandis*, hotărârea Sporrang și Lönnroth precitată, Seria A nr. 52, p. 29, § 79).

În al doilea rând, Curtea reamintește că articolul 6 § 1 (art. 6-1) vizează doar “disputele” cu privire la “drepturi și obligații”, care se poate spune că, cel puțin într-o manieră protectoare, sunt recunoscute de dreptul intern; acesta nu asigură prin sine “drepturilor și obligațiilor” (de caracter civil) vreun conținut material determinat în ordinea juridică a Statelor Contractante (hotărârea James și alții precitată, Seria A nr. 98, p. 46, § 81).

Prin urmare, articolul 6 § 1 (art. 6-1) se aplică în cauză în măsura în care reclamanții au putut rezonabil să estimeze că ar fi locul pretinderii unei necorespunderi a condițiilor legale ale compensației.

B. Corespunderea la articolul 6 § 1 (art. 6-1)

1. Accesul la un tribunal (cauza Kincaid)

193. Sir William Lithgow se pretindea victimă a unei încălcări a articolului 6 § 1 (art. 6-1) - în formula interpretării Curții în hotărârea Golder din 21 februarie 1975 (Seria A nr. 18) - prin faptul că nu a putut sesiza o instanță independentă competentă de a decide asupra dreptului său la compensație.

194. În materie, principiile ce urmează decurg din jurisprudența Curții, în special din hotărârea precitată *Ashingdane* (Seria A nr. 93, p. 24-25, § 57).

(a) Dreptul la acces la instanțele de judecată, garantat de articolul 6 § 1 (art. 6-1), nu este absolut, ci poate fi supus limitărilor; acestea sunt admise implicit din considerentul că acest drept “prin însăși natura sa solicită o reglementare din partea Statului, reglementare ce poate varia în timp și spațiu în funcție de necesitățile și resursele comunității și indivizilor”.

(b) La elaborarea unei astfel de reglementări, Statele Contractante se bucură de o anumită marja de apreciere, însă decizia finală de respectare a cerințelor Convenției îi revine Curții. Curtea trebuie să se convingă că limitările aplicate nu restrâng sau reduc accesul lăsat individului într-o astfel de manieră sau până la un astfel de punct în care însăși esența dreptului este afectată.

(c) Mai mult ca atât, o astfel de limitare nu este compatibilă cu articolul 6 § 1 (art. 6-1) dacă nu urmărește un scop legitim și nu există un raport de proporționalitate între mijloacele aplicate și scopul urmărit.

195. Măsura în care Sir William Lithgow a avut acces la Tribunalul Arbitral a constituit o chestiune disputabilă între Guvern și acesta (a se vedea § 30 *supra*). Curtea nu consideră că fiind necesară soluționarea acestei diferențe de opinii. Aceasta va presupune, pentru scopurile argumentării, că reclamantul n-a putut niciodată sesiza acest Tribunal sau vre-un alt tribunal în vederea determinării dreptului său la compensație.

196. Necătând la acest obstacol la acces personal, Curtea nu consideră că în circumstanțele cauzei s-a afectat însăși esența dreptului lui Sir William Lithgow la o instanță de judecată.

Pentru disputele relative la compensație, legea din 1977 stabilea un sistem colectiv de reglementare: în fața Tribunalului Arbitral, părțile fiind pe de o parte Ministrul Industriei iar pe de altă parte reprezentantul acționarilor. Cel din urmă era desemnat și reprezenta interesele tuturor deținătorilor de titluri de valoare ale companiei vizate (a se vedea § 28 *supra*) și prin urmare, cu toate că indirect, interesele fiecăruia dintre aceștia erau apărate. Acest lucru este confirmat prin faptul că legea prevedea desfășurarea întrunirilor în cadrul cărora acționarii puteau da instrucții reprezentantului sau să-i indice opinia lor (*ibidem*). Mai mult ca atât, adițional la atribuția de revocare acordată prin Anexa 6 a legii din 1977, pentru orice persoană, ce susținea neîndeplinirea de către reprezentant a obligațiilor legale sau a celor impuse de common law în calitatea sa de mandatar, era disponibil un recurs împotriva acestuia (*ibidem*).

197. În plus, Curtea împărtășește opinia Comisiei precum că această limitare a dreptului la un acces direct pentru fiecare acționar la Tribunalul Arbitral urmărea un scop legitim; în particular, dorința de a evita, în contextual unei măsuri de naționalizare de o mare anvergură, o multitudine de pretenții și proceduri introduse de unul sau altul din acționari (*ibidem*). Ținând cont de atribuțiile și responsabilitățile reprezentantului acționarilor și de marja de apreciere a Guvernului, nu mai persistă în continuare lipsa raportului rezonabil de proporționalitate între mijloacele aplicate și scopul urmărit.

2. Pretinsa încălcare a “termenului rezonabil” (cauzele *Vosper Thornycroft*, *BAC*, *Hall Russell*, *Yarrow Shipbuilders*, *Vickers Shipbuilding* și *Brooke Marine*)

198. Toți reclamantii, cu excepția lui Sir William Lithgow, susțineau că contestația cu privire la compensație nu a fost examinată într-un “termen rezonabil” în sensul articolului 6 § 1 (art. 6-1). Cu toate acestea, foștii proprietari ai companiilor *Vosper Thornycroft*, *BAC*, *Vickers Shipbuilding* și *Brooke Marine* precizau că această pretenție se urmărea doar în cazul în care

Curtea subscria avizului exprimat de Comisie în raportul acesteia, potrivit căruia companiile naționalizate treceau într-o anumită măsură în “domeniul public” înainte de ziua transferului proprietății.

199. Curtea constată că, în orice caz, această pretenție nu poate fi susținută.

În cazurile examinate, nu au fost instituite careva proceduri în fața Tribunalului Arbitral, cu excepția cazului lui Vickers Shipbuilding când procedura a fost începută dar nu a ajuns la o concluzie finală; suma compensației de fiecare dată era stabilită la negocierile dintre Ministerul Industriei și reprezentantul acționarilor (a se vedea §§ 52, 63, 68, 74, 81 și 90 *supra*). În cadrul acelor negocieri, față de care nu se aplica evident articolul 6 § 1 (art. 6-1), părțile încercau doar să ajungă la o soluție mutual acceptată; nici una dintre acestea nu era împuternicită să ia o decizie finală, de constrângere pentru cealaltă, cu privire la cuantumul compensației și la orice moment discuțiile puteau fi încetate și orice chestiuni nesoluționate deferite Tribunalului Arbitral (a se vedea § 30 *supra*). Doar după deferirea chestiunii Tribunalului Arbitral, orice întrebare de încălcare cerinței “termenului rezonabil” potrivit articolului 6 § 1 (art. 6-1) putea fi înaintată.

3. Pretinsa încălcare a altor cerințe ale articolului 6 § 1 (art. 6-1) (cauza Hall Russell)

200. Potrivit foștilor proprietari ai companiei Hall Russell, Tribunalul Arbitral instituit prin legea din 1977 nu întrunea, în anumite privințe, cerințele articolului 6 § 1 (art. 6-1).

201. În primul rând, aceștia susțineau că Tribunalul Arbitral nu constituia “o jurisdicție legală”, ci o instanță de judecată extraordinară, și anume un tribunal însărcinat cu examinarea unui număr limitat de litigii speciale în privința unui număr limitat de companii.

Curtea nu poate accepta acest argument. Aceasta notează că Tribunalul Arbitral a fost “stabilit prin lege”, lucru necontestat de către reclamânți. Din nou, Curtea reamintește că cuvântul “tribunal” în articolul 6 § 1 (art. 6-1) nu trebuie neapărat să fie înțeles ca semnificând o instanță de judecată de tip clasic, integrată de structurile judiciare ordinare ale țării (a se vedea printre altele hotărârea Campbell și Fell din 28 iunie 1984, Seria A nr. 80, p. 39, § 76); de asemenea, poate conține un organ însărcinat cu examinarea unui număr restrâns de litigii, cu condiția că oferă întotdeauna garanțiile corespunzătoare. De asemenea, Curtea notează că, în contextul termenilor reglementărilor de aplicare pertinente în materie, procedura în fața Tribunalului Arbitral se aseamăna celei în fața instanței de judecată și că exista posibilitatea recursului (a se vedea §§ 31-32 *supra*).

202. În al doilea rând, s-a contestat că legătură apropiată dintre executiv și Tribunalul Arbitral, în special desemnarea a doi dintre membrii acestuia de către Ministru, parte la orice procedură (a se vedea § 29 *supra*), în mod evident priva Tribunalul de caracterul “unui tribunal independent și imparțial”.

După cum Curtea a subliniat deseori, independența în raport cu executivul figurează printre condițiile fundamentale ce decurg din fraza în discuție (a se vedea printre multe alte autorități hotărârea Le Compte, Van Leuven și De Meyere din 23 iunie 1981, Seria A nr. 43, p. 24, § 55). În ce privește prezenta cauză, cu toate că doi dintre membrii Tribunalului Arbitral au fost desemnați de către Ministru, numirea acestora nu se putea face fără o consultare prealabilă a reprezentantului acționarilor (a se vedea § 29 *supra*). De fapt, criteriile de selectare a membrilor Tribunalului au fost stabilite de comun acord (*ibidem*) și pare să fi fost contestată vreo numire. Plus la acestea, ofertele formulate de către Guvern în timpul negocierilor nu angajau în nici o măsură Tribunalul Arbitral (a se vedea § 19 *supra*), precum o demonstrează copiile sentințelor prezentate Curții (cauza Scott Lithgow Drydocks Ltd, 29 septembrie 1981; cauza Cammell Laird Shipbuilders Ltd, 23 octombrie 1981). În aceste circumstanțe, nimic nu autorizează constatarea lipsei cerinței independenței.

Reclamantii nu au contestat imparțialitatea subiectivă a membrilor vizați. Ținând cont de maniera în care s-a petrecut de fapt procedura de numire (a se vedea § 29 *supra*), Curtea consideră că imparțialitatea obiectivă a acestora nu putea fi deschisă dubiului (a se vedea printre altele hotărârea De Cubber din 26 octombrie 1984, Seria A nr. 86, p. 13-16, §§ 24-30).

C. Concluzia cu privire la articolul 6 § 1 (art. 6-1) din Convenție

203. Ținând cont de cele expuse, Curtea concluzionează că nici o încălcarea a articolului 6 § 1 (art. 6-1) din Convenție nu s-a stabilit în cauza dată.

IV. ARTICOLUL 13 (art. 13) DIN CONVENȚIE

204. Sir William Lithgow afirma că nu a dispus, în vederea prezentării pretențiilor sale cu privire la compensație, de un careva "recurs efectiv" în sensul articolului 13 (art. 13) din Convenție, care prevede după cum urmează:

"Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale."

Această alegația a fost contestată de Guvern și respinsă de Comisie.

205. "În temeiul articolului 13 (art. 13), un individ care, de o manieră plauzibilă, se pretinde victimă a unei încălcări a drepturilor sale recunoscute în Convenție trebuie să dispună de un recurs în fața unei instanțe naționale în vederea statuării asupra plângerii sale și, dacă este cazul, să obțină reparație" (a se vedea hotărârea Silver și alții din 25 martie 1983, Seria A nr. 61, p. 42, § 113). Cu toate acestea, 'nici articolul 13 (art. 13) și nici Convenția în general nu prescriu Statelor Contractante o [manieră] determinată de asigurare în dreptul lor intern aplicarea efectivă a tuturor prevederilor Convenției' (a se vedea hotărârea Swedish Engine Drivers' Union din 6 februarie 1976, Seria A nr. 20, p. 18, § 50). Cu toate că nu există obligația incorporării Convenției în sistemul juridic național, în virtutea articolului 1 (art. 1) al Convenției esența drepturilor și libertăților recunoscute de către aceasta trebuie asigurată, sub o formă sau alta, în ordinea juridică națională oricărei persoane în limitele jurisdicției naționale a Statelor Contractante (a se vedea hotărârea Irlanda c. Regatului Unit din 18 ianuarie 1978, Seria A nr. 25, p. 91, § 239). Sub rezerva calificării explicate în următorul paragraf, articolul 13 (art. 13) garantează existența unui drept intern la un recurs efectiv, permițând realizarea drepturilor și libertăților Convenției oricare ar fi forma de consacrare a acestora." (a se vedea hotărârea James și alții precitată, Seria A nr. 98, p. 47, § 84).

206. Convenția nu face parte din dreptul intern al Regatului Unit, care nu comportă mai mult un control constituțional a compatibilității legilor cu libertățile fundamentale. Prin urmare, nici un recurs intern nu exista și nici nu putea exista pentru Sir William Lithgow pentru a se plânge de faptul că însăși legislația naționalizării nu atingea standardele Convenției și Protocolului 1 (P1). Totuși, Curtea concordă cu Comisia asupra faptului că articolul 13 (art. 13) nu garantează un recurs, prin intermediul căruia s-ar putea contesta, în fața unei autorități naționale, legile unui Stat Contractant ca fiind contrare Convenției sau normelor juridice naționale echivalente (a se vedea hotărârea James și alții precitată, *ibidem*, p. 47, § 85). Astfel, Curtea nu este capabilă să mențină plângerea reclamantului, deoarece aceasta se poate raporta la însăși legea din 1977.

207. În măsura în care alegația reclamantului vizează aplicarea legislației, Curtea notează că reprezentantul acționarilor putea întotdeauna sesiza Tribunalul Arbitral în privința chestiunii compensației sau să invite o jurisdicție ordinară să se pronunțe asupra faptului dacă Ministrul nu a comis vreo eroare de drept prin interpretarea sau aplicarea neadecvată a legii din 1977 (a

se vedea §§ 30 și 32 *supra*). Chiar dacă aceste recursuri nu erau disponibile direct lui Sir William Lithgow, (a se vedea §§ 30 și 95 *supra*), acesta beneficia de sistemul colectiv stabilit prin Lege. Curtea a constatat că acest sistem nu contravine cerințelor articolului 6 § 1 (art. 6-1) (a se vedea §§ 193-197 *supra*), mai stricte decât cele ale articolului 13 (art. 13) (a se vedea hotărârea Sporrang et Lönnroth precitată, Seria A nr. 52, p. 32, § 88). Adicional, reclamantul ar fi putut să-l citeze pe reprezentantul acționarilor companiei Kincaid în fața jurisdicțiilor naționale pentru neîndeplinirea obligațiilor sale potrivit legii din 1977 sau a celor de common law în calitate de mandatar (a se vedea § 28 *supra*).

În aceste circumstanțe, Curtea concluzionează că ansamblul recursurilor interne oferite lui Sir William Lithgow a constituit un remediu național prin intermediul căruia acesta ar fi putut la un nivel suficient să asigure respectarea legislației pertinente.

208. Prin urmare, nu a avut loc încălcarea articolului 13 (art. 13).

DIN ACESTE CONSIDERENTE, CURTEA

1. Susține, cu treisprezece voturi contra cinci, că nu a existat o încălcare a articolului 1 al Protocolul nr. 1 (P1-1) pe motiv că legea din 1977 nu conținea prevederi potrivit cărora să se țină cont de evoluțiile companiilor vizate în perioada 1974-1977;
2. Susține, cu șaptesprezece voturi contra unu, că nu a existat o încălcare a aceluiași articol 1 (P1-1) pentru oricare alte motive invocate de reclamanți;
3. Susține, în unanimitate, că nu a existat o încălcare a articolului 14 din Convenție, combinat cu articolul 1 menționat (art. 14+P1-1);
4. Susține, cu paisprezece voturi contra patru, că nu a existat o încălcare a articolului 6 § 1 (art. 6-1) din Convenție pe motiv că Sir William Lithgow nu a avut personal acces la un tribunal independent în vederea determinării drepturilor sale la compensație;
5. Susține, cu șaisprezece voturi contra două, că nu a existat o încălcare a aceluiași articol 6 § 1 (art. 6-1) pentru nici unul din motive invocate de reclamanți;
6. Susține, cu cincisprezece voturi contra trei, că nu a existat o încălcare a articolului 13 (art. 13) din Convenție.

Redactată franceză și engleză și pronunțat în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului la Strasbourg, la 8 iulie 1986.

Semnat de: Rolv RYSSDAL
Președinte

Pentru Grefă
Semnat de: Jonathan L. SHARPE
Șef al Deviziei
în Grefa Curții

La prezenta hotărâre se anexează, potrivit articolelor 51 § 2 (art. 51-2) din Convenție și 52 § 2 din Regulament, textul următoarelor opinii separate:

- opinia concordantă a Dlui Thór Vilhjálmsson;

- opinia parțial disidentă comună dnei Bindschedler-Robert, dlui Gölcüklü, dlui Pinheiro Farinha, dlui Pettiti și dlui Spielmann (cu privire la articolul 1 al Protocolului 1) (P1-1);

- opinia dlui Lagergren, acceptată de dl Macdonald (cu privire la articolul 6 § 1 din Convenție) (art. 6-1);
- opinia disidentă comună dlor Pinheiro Farinha și Pettiti (cu privire la articolul 6 § 1 din Convenție) (art. 6-1);
- opinia disidentă comună dlor Pinheiro Farinha, Pettiti și Spielmann (cu privire la articolul 13 din Convenție) (art. 13);
- opinia disidentă a Dlui Pettiti (cu privire la articolele 6 § 1 și 13 din Convenție și a articolului 1 al Protocolului 1 (art. 6-1, art. 13, P1-1);
- opinia parțial disidentă comună dlor Russo și Spielmann (cu privire la articolul 6 § 1 din Convenție) (art. 6-1).

Parafat: R.R.

Parafat: J.L.S.

OPINIA CONCORDANTĂ A JUDECĂTORULUI THÓR VILHJÁLMSOHN

(Traducere)

În prezenta cauză mă alătur majorității Curții care a constatat absența oricărei încălcări ai Convenției și Protocolului 1 (P1).

Cu toate acestea, din motivele deja indicate în opinia mea concordantă anexată la hotărârea James și alții din 21 februarie 1986, consider că articolul 1 al Protocolului 1 (P1-1) nu consacră un drept la compensație și din acest considerent nu împărtășesc concluzia exprimată pe acest punct în § 120 al prezentei hotărâri. Prin urmare, eu nu am considerat ca fiind util de a mă pronunța în privința celor susținute în §§ 121-175 cu privire la chestiunile referitoare la standardul compensației.

OPINIA PARȚIAL DISIDENTĂ COMUNĂ JUDECĂTORILOR BINDSCHEDLER-ROBERT, GOLCUKLU, PINHEIRO FARINHA, PETTITI ȘI SPIELMANN (ARTICOLUL 1 AL PROTOCOLULUI 1) (P1-1)

(Traducere)

Noi am votat pentru constatarea încălcării Protocolului 1 (P1), cu toate că împărtășim opinia majoritară a Curții vizavi de mai multe principii și chestiuni examinate în hotărâre.

Astfel, concordăm cu majoritatea că legea britanică cu privire la naționalizare a fost prevăzută în vederea promovării unui interes general și a unui scop legitim pe care Parlamentul era competent să le evalueze just.

În plus, metoda aleasă era acceptabilă. Aceiași normă se aplică criteriului de bază adoptat la calcularea compensației, care, mai mult ca atât, este regăsit în alte legislații naționale.

Pe de altă parte, nu putem urma motivația majorității în privința chestiunii ce este importantă pentru noi vizavi de perioada de referință; datorită faptului că legea examinată nu prevedea vreo careva ajustare.

Evident, adoptarea unei perioade de referință anterioară datei promulgării legii este convenabilă, dar cu condiția că aceasta se situează într-un interval rezonabil în raport cu ziua transferului, după cum prevedea de fapt cel de-ntâi proiect al legii. Din păcate, procedurile parlamentare și dezbaterile politice au întârziat cu aproximativ optsprezece luni momentul punerii în aplicare a perioadei de referință (vesting day). Aceasta a fost urmată evident de efecte nefaste în raport cu evenimentele posterioare survenite în viața economică a companiilor vizate.

Nimeni nu poate contesta existența posibilității introducerii unui mecanism prin intermediul căruia s-ar fi putut efectua o ajustare financiară pentru decalajele suplimentare din perioada de referință. În această legătură, mecanismele diferitor legislații de naționalizare ofereau mai multe metode și ecuații, bazate pe variația dintre curențele valori de bilanț, lichidități și “cash flow” în raport cu bazele esențiale ale compensației.

O astfel de metodă se impunea și mai mult datorită faptului că în Parlament caracterul injust al anumitor prevederi ale Legii a fost invocat, fapt ce nu a fost niciodată contestat de către Guvern.

Însăși absența unei ajustări *in abstracto* ne pare fiind contrară interpretării prevederilor Protocolului I (P1).

În cauzele concrete depuse la Curte, calculul exact al distorțiunilor ce au constituit consecința directă al absenței ajustărilor puteau fi analizate printr-un examen faptic a fiecărui dosar sau, la necesitate, prin intermediul unei expertize.

În această ordine, reclamanții în cadrul audierilor au demonstrat prin intermediul diferitor calcule, incidențele măsurilor legislative.

Guvernul nu a considerat utilă discutarea acestor cifre, argumentul principal al acestuia fiind în a susține că, dacă metoda de compensație aleasă de către Parlament era corectă, nu mai era cazul examinării detaliate a incidentelor concrete.

Nu putem împărtăși această opinie.

Chiar dacă admitem că în materie de naționalizări ale proprietății propriilor resortisanți Satul dispune de o largă marjă de apreciere, scopul acestei opțiuni trebuie întotdeauna să fie definit sau identificabil.

De fapt, alegerea unei metode nu poate fi neutră. Mai presus de toate, aceasta nu poate fi separată de rezultatele financiare directe ce-i urmează. Mai mult ca atât, chiar dacă metoda analitică adoptată este satisfăcătoare în privința aspectelor izolate, aceasta poate conduce la distorțiuni pe motiv al combinării și cumulării tuturor prevederilor economice și financiare incluse în Lege și se suprapuneau.

Ținând cont de impactul social, de conjunctura economică națională, de ponderea industriilor în cauză și de contribuția financiară a Statului, parametrele marjei de apreciere puteau fi stabilite.

Totuși, între o “naționalizare-spoliere” pe de o parte și o compensație rezonabilă conformă principiului de proporționalitate pe de altă parte, marja cantitativă este vastă iar scopul acesteia nu poate rămâne complet nedefinitivat.

Din considerentul că cifrele înaintate de către reclamanți nu au fost contestate în cadrul audierilor, se poate concluziona, *prima facie* și în măsura în care aceste cifre corespund realității, că cel puțin în cazurile Kincaid, Vosper, Thornycroft și Brooke Marine s-au petrecut

evoluții subsecvente în viața companiilor respective, în virtutea prelungirii perioadei prevăzute inițial, o distorțiune nerezonabilă și disproporțională; chiar dacă se ține cont de această marjă de apreciere permisă și recunoscută Statului în domeniul naționalizărilor.

În acest sens, jurisprudența Curții noastre conține criterii suficiente de referință ce permit analiza componentelor Legii în cauză în raport cu Convenția sau Protocolul 1 (P1) al acesteia și conduc la concluzia, în absența oricărui mecanism de ajustare a decalajului perioadei de referință, unei încălcări efective.

OPINIA SEPARATĂ A JUDECĂTORULUI LAGERGREN ACCEPTATĂ DE JUDECĂTORULUI MACDONALD (ARTICOLUL 6 § 1 DIN CONVENȚIE) (art. 6-1)

(Traducere)

Este incontestabil faptul că posesia reclamanților a acțiunilor în companiile vizate le conferea acestora “drepturi cu caracter civil”, pe care puteau să le invoce în fața instanțelor judecătorești ordinare ale Regatului Unit. Aceste drepturi de proprietate au fost stinse prin compensația operată potrivit legii din 1977. Reclamanții nu dispuneau de nici un recurs împotriva prevederilor fundamentale ale legii; în particular, nu aveau nici o posibilitate de a obține examinarea de o instanță judecătorească națională a numeroaselor argumente prezentate acum Curții de la Strasbourg. Tribunalul Arbitral și alte instanțe judecătorești naționale erau competente de a se pronunța - în ultimă instanță - asupra aplicării legii din 1977.

Astfel, până la 17 martie 1977, dată la care cel de al treilea Proiect al Legii cu privire la industriile aeronautice și navale a primit Sancțiunea Regală reclamanții puteau să-și apere drepturile de proprietate împotriva oricăror interferențe. Totuși, când s-a petrecut ultima interferență, și anume, când propunerea de privire a acestora de acțiunile lor, Marea Britanie a sustras, în privința aspectelor pertinente în cauză, competența de la instanțele sale judecătorești vizavi de însăși existența drepturilor de proprietate ale reclamanților, precum nici nu le-a conferit acestor instanțe jurisdicție asupra conținutului prevederilor legale de compensare.

În opinia mea, această bruscă și gravă limitare a dreptului la acces la instanțele judecătorești a fost prematură, inacceptabilă și incompatibilă cu justa interpretare a articolului 6 (art. 6) al Convenției (a se vedea hotărârea Golder din 21 februarie 1975, Seria A nr. 18, p. 17-18, §§ 35-36, hotărârea Ozturk din 21 februarie 1984, Seria A nr. 73, p. 17-18, § 49, și opinia mea concordantă anexată hotărârii Ashingdane din 28 mai 1985, Seria A nr. 93, p. 27). Dreptul normal la acces la instanțele judecătorești, care a existat pe toată durata drepturilor de proprietate, trebuia de asemenea să acopere însăși momentul în care acestea au fost stinse la 17 martie 1977. Toate acestea și mai mult, din considerentul că până la zilele respective de transfer (29 aprilie și 1 iulie 1977) reclamanții și-au conservat oficial proprietatea asupra acțiunilor, chiar dacă într-o anumită era vorba măsură despre un drept fără o protecție deplină cerută de articolul 6 § 1 (art. 6-1) din Convenție.

În opinia mea, din cele expuse rezultă că a avut loc o încălcare a articolului 6 § 1 (art. 6-1) al Convenției în măsura în care reclamanții au fost privați de orice acces la instanțele judecătorești în vederea contestării, în virtutea Convenției și a Protocolului 1 (P1) sau a normelor juridice naționale echivalente, naționalizarea acțiunilor acestora în condițiile prevăzute de legea din 1977. Cu toate acestea, în lumina recente hotărâri a Curții în cauza James și alții (21 februarie 1986, Seria A nr. 98, §§ 79-82), mă alătur majorității și în prezenta chestiune.

OPINIA DISIDENTĂ COMUNĂ JUDECĂTORILOR PINHEIRO FARINHA ȘI PETTITI (ARTICOLUL 6 § 1 DIN CONVENȚIE) (art. 6-1)

(Traducere)

Noi concluzionăm asupra unei încălcări a articolului 6 § 1 (art. 6-1) din următoarele motive:

Începând cu 17 martie 1977, data adoptării celui de-al treilea Proiect, reclamantii nu mai erau împuterniciți să-și exercite acțiunile procesuale în vederea apărării drepturilor lor de proprietate împotriva interferențelor nejustificate din partea statului atentând la aceste drepturi. Urmare legii din 1977, instanțele judecătorești ordinare nu mai erau competente pentru a statua asupra pretențiilor de compensare sau asupra compatibilității prevederilor de naționalizare cu dreptul național.

Foștii proprietari trebuiau să aibă acces la instanțele judecătorești cel puțin până la momentul în care toate drepturile lor au fost stinse, în vederea inițierii acțiunilor de contestație și de reparare. Accesul la Tribunalul Arbitral prin intermediul reprezentanților nu poate fi considerat ca fiind echivalent accesului la instanțele judecătorești.

OPINIA DISIDENTĂ COMUNĂ JUDECĂTORILOR PINHEIRO FARINHA, PETTITI ȘI SPIELMANN (ARTICOLUL 13 DIN CONVENȚIE) (art. 13)

(Traducere)

Potrivit sistemului și termenilor stabiliți de legislația britanică, foștii proprietari nu dispuneau de nici un recurs efectiv în fața unei instanțe naționale pentru a aprecia compatibilitatea Legii cu drepturile garantate de Convenție și Protocolul 1 (P1), prin urmare în primul rând, în opinia noastră, a avut loc încălcarea articolului 6 al Convenției (art. 6) și al Protocolului 1 (P1).

OPINIA DISIDENTĂ A JUDECĂTORULUI PETTITI (ARTICOLELE 6 PARAGRAF 1 ȘI 13 DIN CONVENȚIE ȘI ARTICOLUL 1 AL PROTOCOLULUI 1 (art. 6-1, art. 13, P1-1)

Am votat pentru constatarea încălcării Protocolului 1 (P1) și a articolelor 6 și 13 (art. 6, art. 13) din Convenție din următoarele considerente:

Doctrina și jurisprudența internațională în naționalizări sunt incerte și în permanentă evoluție.

Opinia majoritară recunoaște principiul compensării resortisanților naționali, contrar tendinței contestării acesteia din secolul 19, însă aprecierea cuantumului era foarte variată pe parcursul diferitor perioade de timp și în diferite State. Prezenta hotărâre este o premieră prin care Curtea Europeană a aplicat Protocolul 1 (P1) în acest domeniu.

Principiul compensării resortisanților unui Stat altul decât cel ce a decis naționalizarea a făcut obiectul unor numeroase hotărâri și a unui considerabil număr de lucrări juridice.

Începând cu secolul 19, dreptul suveran al Statului asupra naționalilor săi a constituit un subiect major controversat în doctrina internațională.

Statul modern și-a recunoscut obligația de a-și apăra resortisantul împotriva unei legi injuste care sub pretextul naționalizării l-ar deposeda, precum și să-l apere dacă este victimă a unei naționalizări în străinătate (a se vedea declarația Coolidge).

Naționalizările sunt legale potrivit dreptului internațional, însă precedentele aprecierii cuantumului compensației sunt incerte, cuvântul “echitabil” fiind utilizat cel mai frecvent.

Rezoluția 1803 din 14 decembrie 1962 a Adunării generale ale Națiunilor Unite și Rezoluția 46 III a CNUCD nu au fixat reguli ferme. Atunci când instanțele judecătorești franceze

trebuiau să se pronunțe asupra naționalizării algeriene și chiliene, acestea utilizau termenul “adecvată” și apropiau cuvântul echitabil celui de just (a se vedea Cass. Civ., 23.4.69; TGI Paris, 29.11.1972, Corporacion del Cobre, XCV Cr14 drtt. int. Priv. 1974 – p. 729, p. 732).

Pentru ca o naționalizare să fie conformă dreptului internațional și susceptibilă eficacității internaționale, aceasta trebuie să răspundă legalității scopului urmărit prin ea, iar domeniul eficacității sale trebuie să fie determinat într-o manieră în care să permită atingerea scopului legitim fără a-l depăși.

Recentele sentințe arbitrale internaționale, în timp ce consacră dreptul Statelor la naționalizare cu condiția că acest drept este exercitat în conformitate cu dreptul internațional și se supune obligației generale de compensare, au definit noțiunile compensării (sentința Texaco Calasiatic, 19.1.1977; sentința LIAMCO c. Guvernului libian; opinia separată al judecătorului Lagergren, Iran US Claims Trib, hotărârea 184.161.1; Ind Corp c. Republicii Islamice Iran 161, American Journal of International Law, vol. 8, nr. 1; a se vedea de asemenea opinia judecătorului Lachs, în Recueil des cours de l'Académie de droit international, 1984, vol. 169).

Cuvintele “just”, “adecvat” și “echitabil” pot fi supuse unei interpretări extensive, însă indiferent de semantica utilizată, scopul final al acestora este de a aprecia obiectiv pierderile real suferite. Tribunalul Regional al orașului Paris (la 29 noiembrie 1972) de asemenea a menționat situația rezultată din beneficiile efective și din prevederea acestora prin lege.

Consiliul constituțional francez a insistat să corijeze prevederile Legii franceze din 1981 cu privire la naționalizare, considerând că criteriile suplimentare ale legii utilizate pentru corijarea imperfecțiunilor informației de referință erau insuficiente și tindeau la o sub-apreciere. Notele și comentariile profesorului B. Goldman au ilustrat conținutul acestor decizii.

În totdeauna examinarea măsurii întreprinse, exceptând confiscarea, domină deliberările instanțelor judecătorești și ale tribunalelor arbitrale conducându-le la verificarea aspectelor individuale ale sumei.

În Marea Britanie legislația de confiscare nu va avea nici un efect asupra bunurilor situate în Anglia (Russian Commercial Industrial Bank c. Cie Esc Mulhouse și Lazard Bros c. Midland Bank, 1933). Reacția Tribunalului Regional al orașului Paris în examinarea naționalizărilor chiliene a fost similară.

Celebrele controverse doctrinale vizavi de naționalizarea bunurilor aparținând străinilor (W. Lewald, G. J. Ross, Friedman), cu toate că se fundamentau pe argumente diametral opuse, conduceau cel mai frecvent la concluzii similare cu privire la aprecierea caracterului adecvat al compensației (JDI nr. 1 din 1956).

Pentru a identifica regulile generale de drept internațional public în materie de protecție a proprietății naționalilor și străinilor trebuie să se țină cont de evoluția ce s-a produs după 1948 în cadrul Națiunilor Unite și în CNUCD. F. Munch citează de asemenea ca sursă Protocolul 1 (P1) al Convenției Europene, susținând că acesta evident a arătat că exproprierile nu au fost admise decât în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale de drept internațional, și totuși a fost regretabil faptul că detaliile acestor principii nu au fost definite (Recueil des cours de l'Académie de droit international, 1959, vol. 98).

În prezenta hotărâre Curtea a încercat să clarifice textul articolului 1 (P1-1).

A fost oare sistemul stabilit prin legea britanică suficient de structurat sau sofisticat pentru a întruni toate cerințele dreptului internațional ? Concord cu majoritatea că acesta era cazul

tuturor prevederilor legale cu excepția celor cu privire la perioada de referință și a evoluțiilor subsecvente examinate în lumina Protocolului 1 (P1), și a celor cu privire la procedură examinate în lumina articolului 6 (art. 6). Pentru judecătorul de for, amintește dl F. Munch, rapoartele de drept internațional public sunt în același timp și de *lex rei sitae* (...). acesta a continuat prin a susține că judecătorul de for în Statului ce naționalizează rămâne legat de dreptul ce-i era comun și Statului la momentul naționalizării doar dacă acesta nu este abrogat sau suspendat pentru o cauză de drept internațional public (ibidem). În opinia mea, principiul britanic al “echității” (equity) și a “procesului echitabil” (fair trial) comporta cerința accesului la o instanță judecătorească veritabilă, din considerentul că aceasta din urmă ar fi putut mai bine aprecia compensația ținând cont de dreptul național și de principiile generale de drept internațional.

Principiile generale de drept internațional, potrivit cărora se obișnuia a se considera că compensația pentru ne-naționali trebuia să fie completă, adecvată, echitabilă, promptă și potrivită s-au modificat într-o anumită măsură sub presiunea Lumii a Treia. Termenul “adecvat” a făcut loc celui de “echitabil”, care este mult mai vag (a se vedea Sesiunea din Nice a Institutului de drept internațional). S-a trecut de la cerința unei compensații de acoperire completă a pierderii (International Law Association, Hambourg, raportul profesorului Gihl) la o compensație denumită echitabilă.

Este departe de definiția din hotărârea Chorzow: valoarea proprietății precum a existat anterior plus prejudicii morale suplimentare pentru pierderea suferită. Se acceptă chiar o anumită discriminare între naționali și străini cu condiția că măsura nu-i afectează doar pe străini (a se vedea F. Boulanger, Naționalizarea în dreptul internațional public, Paris, Economica).

Statele Lumii a Treia revendică o anumită autoritate discreționară în acest domeniu (a se vedea Conferința țărilor Lumii a Treia, Algeria 1971) în raport cu principiile generale de drept internațional.

Din această evoluție rezultă că jurisdicțiile arbitrale internaționale în continuare vor avea tendința de a fi mai puțin exigente în naționalizările practicate de către țările Lumii a Treia. În același timp, astfel de jurisdicții arbitrale protejează principiul compensării ne-naționaliilor ale țărilor industrializate întrunind mai curând pentru aceștia criteriile adecvatului, justului și conformității decât dacă ar fi cazul naționaliilor acelorași țări.

Mai mult ca atât, potrivit sistemul și termenilor stabiliți prin legislația britanică cu privire la naționalizare foștii proprietari nu dispuneau de nici un recurs efectiv în fața unei instanțe judecătorești naționale în vederea aprecierii compatibilității legii cu principiile generale de drept internațional și cu drepturile garantate de Convenție și de Protocolul 1 (P1), cu toate că, în opinia mea, a existat o încălcare a articolului 6 (art. 6) din Convenție și a Protocolului 1 (P1).

Concluzia pe care am formulat-o pentru această opinie separată, din această repetare succintă a normelor juridice aplicabile cauzei date, este că în eventualitatea în care unui național i se poate oferi o compensație mai mică decât unui ne-național, suma stabilită potrivit legislației britanice trebuie să se refere la orice parametru și de toate ponderile rezonabile în vederea atingerii unui rezultat echitabil, consecințele cărui nu vor fi prea departe de scopul legitim urmărit în ipoteza permiterii marjei de apreciere a Statului. Ceea ce-mi pare a nu se fi executat din motivele precitate.

OPINIA PARȚIAL DISIDENTĂ COMUNĂ JUDECĂTORILOR RUSSO ȘI SPIELMANN
(ARTICOLUL 6 § 1 DIN CONVENȚIE) (art. 6-1)

(Traducere)

De o manieră generală, împărtășim opinia majoritară cu privire la absența unei încălcări a articolului 6 § 1 (art. 6-1) din Convenție, însă nu suntem de acord cu aceasta în privința lui Sir William Lithgow (§§ 193-197 din hotărâre). De fapt noi estimăm că în calitate de acționar majoritar al companiei Kincaid, acesta nu a beneficiat de dreptul la acces la o instanță judecătorească precum este garantat de precitatul articol 6 § 1 (art. 6-1).

Curtea a concluzionat despre neîncălcarea acestei prevederi bazându-se pe două argumente ce nu sunt convingătoare în opinia noastră.

În primul rând, Curtea a considerat că limitarea dreptului la acces direct la Tribunalul Arbitral - acces posibil doar pentru reprezentantul acționarilor, însă nu și pentru un acționar - urmarea un scop legitim, și anume, de a evita proliferarea cererilor individuale. Chiar dacă am presupune că un astfel de scop poate fi privit ca rezonabil, acesta nu va fi considerat ca fiind suficient să justifice suprimarea - și, în opinia noastră, nu era vorba de o simplă restricție în special datorită faptului că Sir William Lithgow deținea o majoritate relativă ("minoritatea de blocaj") din acțiuni - dintr-un drept fundamental și, prin urmare, denaturarea însăși esenței dreptului examinat.

În al doilea rând, Curtea a notat că acționarii aveau posibilitatea introducerii unui recurs împotriva reprezentantului pentru neîndeplinirea obligațiilor legale sau a celor de drept comun în calitate de mandatar. Acest raționament, de asemenea, nu ne pare ca fiind probant deoarece pe această cale se putea demonstra doar comportamentul fraudulos sau neglijent al reprezentantului fără vre-un beneficiu pentru acționar. În orice caz, chiar dacă el ar fi exersat un astfel de recurs, Sir William Lithgow în maxim ar fi obținut o constatare cu privire la responsabilitatea reprezentantului, ceea ce evident nu constituia scopul urmărit de acesta.